

8432

VOLUMUL I

www.dacoromanica.ro

E L E N A

ROMAN

de

DIMITRIE BOLINTINEANU

VOLUMUL I.

I.

Era în zioa de Maiu întâiu a anului 1859.

Mai multe familii de boeri desbrăcați la 24 Ianuarie de privilegiile regulamentare, fugind de capitala revoluționară, se adunau la o moșie lângă Ploesci unde, fără cea mai mică temere, puteau să critice lucrurile și oamenii noi.

Până a introduce pe cititor în mijlocul acestui cerc de desprivilegiați, ca să facem cunoștința bărbaților și femeilor din care era compus, să vorbim despre moșia boerească.

Satul ei era situat pe o înălțime de unde ochiul vedea o întindere de două ore, o luncă lată cu covore de diferite colorii. Mai vedea Prahova alergând caprițios, făcând abateri, întoarceri și vărsând în aer niște gemete sâlbatece.

Casa era situată pe vârful dealului. Ea domina grădina de arbori prin înălțimea sa.

Să nu vă așteptați la un castel ca cele de pe Rin.

Părinții noștri n'au zidit castele pe la moșii, din cauza nestabilității timpurilor de atunci, invasiunilor de turci și de tătari, înaintea căror nimic nu mai putea sta. Mai târziu, sub fanarioți, de când sunt cele mai multe familii de azi, bătrânii perdură gustul de a trăi pe la moșii, atât în cât unii din cei mai avuți de multe ori nu știau în ce parte de loc se aflau moșiile lor. Casa proprietarului nostru era făcută de zece ani numai. Cu două rânduri, cu un balcon de fier la rândul întâi. Un salon, o sală de mâncare, o bibliotecă fără nici o carte. Restul era nouă camere mici. În partea dréptă a casii erau dependințele, bucătăria, grajdurile, etc.

În partea stângă era grădina.

Zioa de întâiu Maiu fusese frumoasă până pe la apusul sórelui, dar de aci înainte cerul se întunecă. Un vânt repede, o plóie furiósă, începură a bate și a uda și ținură ast-fel până aproape de zioă. Societatea ce se afla aici fuse nevoită a se închide în case și a căta distracțiile sale în convorbiri și jocuri inocente.

Erau zece ore din nópte. Prin vuetul vînturilor și ploii, se auzi de o dată strigătele depărtate ale postașilor; dar așa că o urechie deprinsă ar fi ghicit, după strigăte, că caii erau stătuți. Societatea crezu neapărat că o familie așteptată aici, se îndrepta către sat. Iată dar o distracție ce pentru un cerc de ómeni închiși în casă, la țară, este un mare eveniment.

Stăpânul casii trimise oameni înainte să se informeze.

Salonul era mobilat cu oglinzi, canapele, scaune, fotoliuri. Societatea de față se forma din vre o zece persoane din care patru bărbați și șase dame.

Stăpânul casei se chema Postelnicul George; era un om ca de cinci-zece ani, ócheș și cu părul jumătate alb. Înalt de stat și puțin încovoiat, figura sa avea trăsuri pronunțate, fără să fie inteligentă. Tóte facultățile lui pă-

reau că rămăsese în lenevie. Judecata la dânsul era tot-d'auna falsă: toate efectele îl impresionau cu vioiciune, dar nici o dată nu-și da osteneala a slăbi acea impresiune prin cercetarea cauzelor ce le produceau. Sufletul său nu putea a se înălța nici o dată din cereul strimt al intereselor egoiste: nici o idee mare nu putea să pătrună aici. Avea o mare doză de răutate. Fals, intrigant, șiret, ar fi fost periculos, dacă natura nu 'i-ar fi refusat mijlocele intelectuale.

Lucru ciudat! această natură a făcut o minunată cumpănire: ast fel vedem fearele cele mai înrăutățite supuse la o lege ce regulază cu mare avarițiune reproducțiunea lor! ființele veninate, sunt nevoite a se târî și lipsite de facultatea de a sbura

El moștenise o mică avere de la tatăl său. Când intrase în serviciul statului era sărac. Retribuțiunea cunoscută 'i-a fost atât de puțină în cât nu numai nu-i ar fi permis a'și mări averea, dar încă nu i-ar fi ajuns nici la întreținerea vieții; cu toate acestea, eși din serviciu, după doi-spre zece ani, cu șase mii galbeni venit în moșii. Nimeni nu se miră de acesta, căci asemenea fapți sunt deși în țare asta.

Când se retrase din serviciu cu începutul guvernului interimar al principelui A. Ghica, îi veni ideia de a se însura. Postelnicul George era o partidă strălucită în București. Era bogat și boer mare. Aceste calități sunt de ajuns pentru un bărbat ca să ceară mâna celei dintâi fete din țară. Era bătrân, rău crescut, fără spirit, fără învățătură, încărcat de defecte fizice și morale; însă în țara noastră, la căsătorie, nu se cere de cât avere și un nume.

Avea dar drept să caute o fată de 16 ani, frumoasă, bine crescută, cu spirit, cu inimă și cu avere mare. El trimise în toate părțile de știre să i se găsească o mireasă cu toate aceste calități. Până a se găsi mireasa

se puse să-și cumpere cai, caleșci, case. Și scrise la trei cabinete o petițiune circulară cerînd a i se da o decorațiune pentru serviciile ce a făcut în timpul ocupării țării-lor de streinii.

După trei luni de cercetare pe ici pe colo, întămplarea făcu să găsească o mireasă, și cu toate cualitățile ce dorea el.

Sunt trei ani, era în București o fată, o minune, o perfecțiune sub toate raporturile. Junie, frumusețe, spirit, creștere, simțimente delicate, toate le poseda în punctul cel mai înalt; în fine era una din acele ființe rari, unicei poate, ce Dumnezeu din timp în timp face să nască în unele societăți degenerare ca șicum ar voi ca oamenii să 'și aducă aminte că nu nu i-a părăsit.

Ast-fel era femeia ce se găsi demnă a fi sacrificată acestui om. Legenda șerpelui din fântână căruia se da pe toată ziua câte o vergină să devore, numai ca acesta să lase pe locuitori cetății a lua apa, este o ingenioasă metaforă a istoriei unor bărbați cărora, pentru interese ôre care, li se sacrifică aceste dulci și inocente ființe. Nu s'a găsit încă un sântul George ca să învingă trufia acestor bălauri.

Se înțelege că fata nu primi bucuroasă a da mâna acestui om; dar părinții stăruiră serios. Educațiunea sa superiôră unită cu simțimintele cele mai nobile de abnegare, fuse cauza pierderii junei Elene. Ea primi, căci astfel voiaii părinții săi, primi precum ar fi primit să meargă într'o monăstire, sau să moară ca să facă plăcere părinților.

Nunta fuse splendidă. Lumea vorbi mult despre acest menagiu. Cei mai mulți fericiră pe Elena pentru un astfel de consorte și mai toate mumele își urău pentru ficele lor partide ca Postelnicul George. Toată societatea din București, în timp de zece zile, nu vorbi de cât de darurile ce se trimiseră miresii.

Lumea văzu în timp de două luni acești însurați ară-

tîndu-se la grădina de la barieră, sau la opera italiană, apoi însurații dispărură, se duseră să trăiască la țară, și fură uitați.

Elena nu iubea pe soțul său, căci nu putea nici să-l stime, nici să-l admire; din contra, toate faptele soțului său în timp de trei ani erau de natură ca consoarta sa să-l desprețuiască.

Ea însă nu i-o arăta nici lui nici celor alți oameni.

Dumnezeu ca să o console, îi dăduse o fetiță.

Suferințele dăduseră frumuseței sale o grație cu totul rară, sufletul său se înobilase și mai mult în aceste suferinți. În vocea sa, în expresiunile sale, în mișcările sale era un parfum de melancolie atât de suav, atât de ideal, că cei care o vedeau credeau să vadă ceva dulce și cîresc ce ar fi zărit într'unul din visele vieții.

Barbații erau preocupați cu politica zilei care îi desmoștenise. Unul se chema logofătul Constantin. El însuși număra cinci-zeci de ani. Acesta începuse cariera sa politică sub regulament. Trimis să învețe legile la Paris, să înturnase licențiat, abia venise și se numi profesore de drept. Mai târziu părăsi profesoratul și intră în magistratură, cu gând a se face într-o zi ministru; servi pe cei trei domni regulamentari și înaintă; dar nu se lipi cu inima decât de cel mai rău dintre cei trei domni. Cât pentru al patrulea domn îi era inamic declarat. Om cu învățătură, cu inteligență, cu voință forte; dar dintr-o margine în cea-l-altă a ființei sale fizice, intelectuale și morale, ca să găsim vorba cea mai justă: *anost*, cum se zice la București în stilul familiar. În fine, unul din acei oameni pe care nimeni nu poate să-i iubească, nici chiar amantele lor.

Unul din cei alți doi se chema Iordache, se trăgea din viță de domn; tată-său, sau moșu-său, fusese fiu de domn, beizade. Toți îi ziceau principele Iordache, el însuși își da acest titlu cu îngâmfare. Soția sa mai ales era

în stare să rupă relațiile cu cei mai buni amici care nu-i ar fi zis principesă. Aveau un fiu de șase ani căruia părinții ei înșiși îi ziceau principe ! maladie ridiculă ce băntuie de la un timp încoace multe capete seci ; fruct al moravelor streine ce unui român în călătoriile lor în Europa au putut să culeagă în căile ferate, în biruri, în baluri publice pe unde au lunecat. Ea va trece prin propagarea ideilor luminate și serioase.

Consoarta sa era fiica unui neguțător avut : această condițiune mai mult contribuise a prezenta în ochii sei titlu de principe cu o valoare mult mai însemnată. Avere sa făcuse pe Iordache să o ia de consoartă. Iordache risipise averea părintească împreună cu toate câștigurile de mare funcționar al statului în timp de mai mulți ani și acum trăia din averea femeii sale.

Mai venea unul, un bădăran înavuțit și boerit, un om de 60 de ani, cu părul siv. Acesta începuse cariera sa ca băiat în casă la un boer mare, mergea după caleașcă și ducea ciubucul boerului. După un serviciu de mai mulți ani, fuse numit copist la o cancelarie, unde prin protecțiunea stăpânului său, în câți-va ani ajunsese la cele mai înalte funcțiuni, și își făcu o avere în moșii de opt-spre-zece mii galbeni venit pe an. Acest om are facultatea excepțională de a deveni instrument rău făcător. Viața lui politică și socială este un șir de trădări, de intrigi, de lașități, de abuzuri.

Principele Bibescu de câte ori îl vedea la palat în zile de recepțiune, îl întreba : Ce face consulul rus ?... Sarcasmul spiritualului domnitor era luat de dînsul pentru un compliment.

Femeia sa, tip de bădărană parvenită, pare că a născut în lume ca să formeze această pereche fără rival.

Fica lor, ce se află acolo e frumoasă, alt nu are nimic. Această familie de parveniți purta numele *Seresku*, și ca să-și dea mai mult lustru, adăoga pe cărțile de vizită sub coroana de comite, prepozițiunea *de*.

Elena

Maî era o damicelă, dintr'o familie cunoscută. De şi părăsită de îngrijirea unei mume, Katerina era înțeleaptă; lipsită de o educaţiune strălucită, natura îi fusese favorabilă, spirit, frumuseţe, graţii se disputaî care să-î aducă maî multe omagii. Era pe atunci damicelă la modă. Calităţile ei erau laudate de toţi.

Să ne înturnăm în salonul Postelnicului George în momentul când se auziră în depărtare strigăte de postaşi.

Cea dintîi ce dete alarma şi alergă către fereastră, fuse Caterina. Ana, fiica parvenitului celui avut, o urmă, după datina damicelor ce se ţin una de alta şi care fac de surîd cu malicie bărbaţi.

— Cine poate să fie? Zise ea. Tudorina Corleasca; Mariţa şi Zoe Şeni cu bărbatu-său. Era vorba să vie !..

— Aş dori mult să vîd pe aceste nebune, zise Elena. Maî ales pe Zoe Şeni de şi nu aprobez purtarea lor în timpul carnavalului.

— Ho ! ho ! strigă Principele Iordache, ce credeăţi că noi am rémas în urmă cu morăvele Parisienilor ?.

— Aî jucat pe dracul în vîrfurile degetelor ! zise Post. George, în toate nopţile dupe bal, se duceau ele şi altele, cu atâţi crai, la birtul lui Hug unde se puneau pe mîncare şi băutură până la ziuă ; şi...

— Şi ce ? răspuse Elena, negreşit nu pociu aproba această purtare ; dar nici nu pociu a'î da un caracter culpabil..

— Aşa sunt muerile, zise Postelnicul contrariat. Se apără una pe alta !

Elena deveni roşie.

— Dar când ţi-oî spune, urmă el, că aceasta bandă uşoară de mueri, după cină, se puneau de cântau şi jucau cu Blansa Franceză tontoroiiul de gît ?..

— Nu ştiu, răspuse Elena.

— Nu ştii ? ! dar eu însu-mi le-am vîzut, cu ochii mei, eram la Bucureşti, trăsesem la hotelul lui Hug, dormeam ;

m'am deșteptat de chiotele lor... am deschis ușa camerei să văz doar s'a aprins birtul. — Ce am văzut? acele mueri strigînd și sărînd înprejurul mesii, cu un cărd de golani. Gîndești să s'aî rușinat de mine când m'aî văzut? hop! hop! m'aî chemat să iaî parte cu dînesele. Nene George! vin aici!..

— Și nu te-ai dus? îl întrebă Principele Iordache.

— Eă!

— Eă m'aș fi dus, aș fi cîntat și jucat cu ele ton-toroiul.

— Nu-mi spui? zise Principesa, ai și mutră de astfel de petreceri!..

— Eă! he! he! he!.. Cînd ai ști...

— Tocmai că știu...

— Nu știi nimic!. Dar ascultă, or să vie aici.. Să le facem curte...

— Era vorba alaltăeri la București, zise Serescu, să vie și Talangiu, cu familia.

— Și Șer, zise Principesa.

La aceste vorbe Caterina tresări și un vîl de purpură trecu pe fața sa; nimeni nu băgă de seamă această turburare.

— Minunat orator este Talangiu!.. zise Serescu, cînd vorbește se face tăcere adîncă, ar zice cine-va că vorbele cură din buzele lui ca mîrgăritarele.

— Nu sînt de această părere, arhon Logofete.. Șer vorbește mai bine!. în adunarea de sub Bibescu erai oratorî bun! he!, ce timpuri!.. Eram deputat.. nu m'ai auzit vorbind în adunare nici o dată? îmi aduc aminte încă cum fulgeram într'o zi opoziția! nimeni nu mai ceru să vorbească în seanța aceia.... Era cu pricina lui Trandafirof cînd ceru Rusia să esploateze minele. Grozav băturăm pe o poziție.. a doua zi închiserăm adunarea.

Strigătele postașilor se auziră acum în curte. Oaspeții alergară în capul scării, servitorii veniră cu lumînări. Erau patru trăsuri închise. Călătorii se scoborîră, apoi urcară scara, îndată se auziră mulțime de voci zgomo-toase de femei.

N O I Î V E N I Î I

Salonul era plin de lume.

Talangiul cu familia, Șer, Tudorina ; Zoe cu bărbatu-său, și alții cu care vom face mai târziu cunoștință. Deocamdată să ne ocupăm de o persoană necunoscută ce intră cu Șer.

— Permiteți-mi a vă presenta pe d. Elescu, zise Șer, înaintând către d-na Elena, însoțit de un june necunoscut. D-nul este român, adăogă el, amic al meu din copilărie, strein în țară, căci lipsește de aici de cinci-spre-zece ani.

Elescu se înclină cu respect înaintea Elenii. Elena îl privi cu bunătațe și îi zise : „Bine ai venit, domnule ! crede-te în această casă ca în mijlocul unor vechi amici.—“.

Pe urmă Șer îl presintă la toate damele și la stăpânul casei.

Să vorbim puțin despre noi veniți.

Talangiul este un om politic, o ființă bizară... ce ține prin sistemul nervos de natura poezilor și femeilor. Susceptibil de a se întusiasma îndată ; esaltat până a nu ține seamă de linia așezată între sublim și ridicol. Fanatic în ideile sale, neuitând nimic, neînvățînd nimic, înclinător, sfios prin temperament, vorbind cu un talent natural ; dar sofist, nestralucind de cât atunci când este a vîrta veninul său în rănile partidelor politice. Integru altfel, dar de ambițiune ; virtutea la dînsul este o rolă ce a hotărît să joace, este o amestecătură de bun și de rău ; de leal și de perfid ; un lucru neînțeles, neisprăvit căruia lipsește foarte puțin a fi perfect, foarte puțin a fi ridicol.

Astăzi aspiră a fi cap de partidă, a reînvia privilegiile și privilegiile moarte, și a juca rolul profetului Samuel. Sistemul nervos îl înrîurește până în credințele sale.

Șer este de 36 de ani, natură întărzietoare, tot este încă june într'ânsul său cel puțin el crede că abia acum

intră în viață. Inima îi lipsește, spiritul său este comun. Pare a fi născut să strălucească în toate lucrurile mici, este dacă putem a' l numi astfel, *geniul nimicurilor*.

Cele două dame, Tudorina și Maria, sunt două tinere diferite ce rechiamă Loreta de la Paris. Una frumoasă, tăcută, gravă; spirit mărginit; inimă seacă de or ce simțimint. Iubind plăcerile pentru că s'a întâmplat să fie aruncată în curentul lor, cea altă, spirituală, vicioasă, seamănă a fi venită ca să facă a se iubi plăcerea.

Soțul său, *un bon enfant*.

Un june de 30 de ani ce vine cu aceste dame, de și de o naștere cu totul obscură, dar averea mare ce 'i rămase de la părinți, făcu să fie primit cu oare-care egalitate în societatea privilegiaților; aceasta îl costă mult; el caută să 'și plătească intrarea prin nenumărate prezente oferite damelor. Către acestea el are spirit plăcut, ce este o justă compensațiune pentru fisicul său.

Vom vorbi încă de un nou sosit cu femeia sa, de Șeni, un boer mare, care nu a fost tot-d'auna mare, în junia lui era sărac și dat cu totul la desfrânări. Era un fel de *Lovelas*, acesta dovedește că în junimea sa avea o figură plăcută. Tâner încă se însură, maritagiul îl făcu să se apuce de comerț, câștigă, făcu stare colosală.

Astăzi casa sa este cel dintâiu salon în București, nimeni nu știe nici să trăiască nici să primească mai bine pe streini de cât dânsul.

Soția sa Zoe uită numărul anilor ce se scură sub picioarele sale și se crede încă tânără și proprie tutulor ideilor tinere.

Conversațiunea ce începu acest cerc era plină de interes, mai întâiu întrebară noutăți din capitală.

— Să ne ferescă Dumnezeu de mai rău, zise Talangiu.

— Iar ai mai făcut ceva liberalii? întrebă Postelnicul George.

— Liberalii! liberalii! este vorba de liberali?... cre-

deai d-ta că ai noștri or să meargă până să primească nu numai a rămânea în minister, ba încă să serve interesele unei stări de lucruri nerecunoscute de puterile garante, și să dea mai multă tărie regimului de astăzi; dar ce aștepți de la K... înțeleg ei ceva?... în curând are să fie pe aici în vecinătate o tabără ostășească, sciiți ce va să zică aceasta? că dacă puterile nu vor recunoaște votul de la 24 Genariu, ne vom lupta cu armele în mână. Sint finii nu este îndoială. Europa nu se află în pozițiune de a permite nici unei puteri vecine să ocupe țara, pentru un mic lucru; ar face-o când ar izbucni o revoluție... Și nu este de mirare să vedem că se recunoaște acel vot monstruos!... Avem să ne așteptăm la lucruri triste, arhon Postelnice...

Ast-fel vorbi Talangiu. Cei mai mulți bărbați îl înconjura.

— Trist! trist! zise Postelnicul George. Revoluții, ucideri...

— Toate astea nu sunt nimic — răspuse Talangiu... Eu unul nu mă tem de ele; dar le doresc, căci, ele vor aduce cu voie fără voie ocupațiunii streine, și ocupațiunile vor aduce vechiul regim de ordină legală, dar din nenorocire nu mă aștept la acestea și iată pentru ce sunt în adevăr supărat.

— Așa este! strigară Serescu și Principile Iordache.

— Dar revoluționarii de meserie, urmă Talangiu, par că au înțeles lucrul, căci ei acum propagă contra revoluțiunilor.

— Dacă îmi este iertat, zise Elescu, voi face o mică obiecțiune la toate acestea. Știți că lipsesc de mulți ani din țară; nu am luat parte în certele de partide...

Prin urmare văd lucrurile cu sânge rece — înțeleg aceste certe, înțeleg dar și existența partidelor. Ele sunt naturale, le vedem în toți timpii, la toți popoli, și nu numai că nu mi-se par periculoase, dar încă le cred utile

în interesele generale ale națiunii : ele sunt care fac de nasc lumina, dau vigoare și energie cugetărilor și acțiunelor. Dar nu trebuie a perde din vedere că aceste certe, ca să aducă rezultate bine-făcătoare, caută să rămâie în cercul opiniunilor în chestii ordinare. Văd însă că ele la la noi trec linia ce le este însemnată, și atunci devin două tabere, una a țării ; alta avangarda streinilor în țară ; una voințe mărirea, fericirea, neatârănarea națiunii ; cea-l-altă neapărat o să vie a combate, prin urmare a cere contrariul. Iată dar că aceste partide devin periculoase intereselor generale. D. Talangiu ne zice că așteaptă mântuirea în ocupațiunii streine. Însă care mântuire ? a unei clase sau a țării ? ocupațiunile streine pot să fie favorabile unei clase, însă nici o dată intereselor unei țări. De câte ori streinul calcă pe acest pământ, este o consecuință naturală să răpească câte un drept din cununa acestui popor. Cât pentru mine, condamn aceste tendințe către ocupațiunii streine, căci o repet, ele favoră interesele unei clase, și lovesc interesele țării. Dar trebuie o filosofie cu totul rece ca să nu cădem în asemenea erori.

Aceste cugetări generoase ale lui Elescu nu puteau să fie pe gustul unei societăți care nu le înțelegea. Cei mai mulți suriseră cu pietate, unul șopti în ridicul : „De unde ne-ai auz pe acest filosof ?“ Era acolo un suflet care îl înțelegea : Elena. Vorbele lui atinseră inima acestei femei ; ea auzia vorbindu-se un limbăgiu care-i era cunoscut. Ast-fel ca un prizonier care după ce a trăit mai mulți ani într-o țară streină, aude de-odată limba sa natală. Nici o recomandățiune nu putea fi mai bună pentru Elescu naintea Elenii de cât simțimintele sale. Ea intră în convorbire și zise :

— D-nu Elescu are dreptate ; noi suntem prea împătimiți ca să rezonăm în chipul în care rezonă d-lui.

— Nu are dreptate, strigă Talangiu.

— Dar, domnul meu, răspunse Elescu, nu vei res-

pinge că certele de partide de astă-zi pe tărîmul pe care sunt puse, nu fac să câştige ţara nimic ?

— Şi prin urmare, doreşti să ne împăcăm ? zise Talangiu. Şi cu cine ? cu revoluţionarii de meserie, inimicii proprietăţii, familiei religiei ? cu bandele de desculţi ce se hrănesc în vise cu sângele boerilor, până când vor începe a-vea să'l soarbă ?.. Să ne înfrăţim cu călăii noştri. Vezi, domnule, că ideile d-tale sunt utopii.

— Nu voiţi pace cu partida adversă, căci credeţi că oamenii care o compun v'aū atăcat privilegiile de clasă ; dar preferaţi amicia streinilor, care tolerîndu-vă acele privilegii parţiale, vor să răpească independenţa ţării ! Ertăţi-mi a vă spune că nu înţeleg, şi că politica d-v. este egoistă.

— Mă prinde mirare să te aud vorbind astfel, zece zile după venirea d-tale în ţară ! Sunt sigur că ai căzut îndată în cursele lui Rusetache, Brătieni, Goleşti, şi compania ?

— Ii cunosc din nume, n'am nici un cuvînt nici să'i urăsc, nici să'i despreţuesc, căci n'am nici un cuvînt a'i crede de acele bande de desculţi ce visează despoeri şi sânge.

— Ho ! ho ! dacă ai ast-fel de idei despre acei ómeni, apoi sănătate bună ! mâne o să te ved scriind în *Românul* său în *Dâmboviţa* !....

— Sunt sigură, zise Elena, că la Bucureşti aţi vorbit destul politică ? Vedeţi damele sunt nerăbdatoare să asculte alte lucruri.

— Lasă-ne în pace ! Strigă Post. George. O să vorbim politică, căci de aici atărnă moşiele şi capetele noastre.

— Hei, domnule Elescu ! Zise Talangiu răsturnându-se pe o canapea. Nu cunoşti ţara aceasta !., Află că tot ce este mai bun aici este clasa privilegiată. Aici este patriotismul, cunoştinţele, experienţa, onestitatea, sacrificiile.

Ceia ce se chiamă clasa a doua, se compune în genere de ciocoii noștri; ceia ce se chiamă burgezie, se compune din Sârbî, Greci venetici, fără nici o amoare pentru țară. Nici un boer mare nu a speculat în funcțiunile publice. Vezi cum din zi în zi se ruină stările lor? dovadă că sunt onești. Pe când cei de a doua clasă se ridică pe averile lor neîncetat, cumpără proprietăți nemișcătoare pe toată ziua. Numai clasa nobililor a dat pînă astă-zi oameni învățați, literatori, oameni politici, oratori. Ne spun unii că am dănuțit cu streinii prin baluri, că purtăm decorațiunile lor. Dar în starea de slăbiciune a țării, redusă a fi ocupată de străini, prin însuși nebuniile revoluționarilor de meserie, spune-mi nu era un act de patriotism a primi streinii cu flori, a le da baluri? care era scopul? nu era a scapa țara? nu este o faptă de tărie de caracter, a purta decorațiunile streine, când știm că mulți ne critică? Aceasta avem numai noi curagiul a o face. Se zice încă că este o mare corupțiune? unde se află? în mulțime; în clasa doua, în burgezie, în țără-nime. Nu în clasa nobililor. Vedeți ce se întâmplă în familii mai jos de noi. Și comparați cu moravele familiilor noastre. Intre noi abia să fie două sau trei familii puse la indecs, două sau trei femei care printr'o conduită neregulată au dat ocaziune oamenilor să critice; în jos de noi ele sunt cu miile, toate pot zice.

— Ce bine vorbește! strigară unii.

— Voiți să espui lucrurile cu imparțialitate, zise Elescu, mai întâiu voiți zice că nu mai sunt clase în țară, că sunt numai Români. Dacă este vorba de clasa privilegiată, eu însu'mi sunt din această clasă. Aceasta îmi dă drept a vorbi aici contra acelei clase pe care o numești nobilă și îi dai atâtea nemeritate calități. Încă din timpii colonilor Romani, și în urmă din timpii celor dintăiu domni români, și mai noi, au rămas mai multe familii istorice. În timpii vechi numele familiei nu esista, titlurile erau

pe viață, și se vede că tot meritul se pune pe acele titluri, căci ele țineau locul numelui de familie, precum dovedesc hrisobulele vechi; titlurile neputînd trece moștenire la copii aceștia, căutau a-și câștiga titluri noi ei singuri cu fapte frumoase, și pentru aceasta puneau atîta preț pe titlurile lor și nici de cum pe numele familiei. Unii copii ajungeau, alții pereau în întunec, rămîind cu hrisobulele familiei, și lăsînd locul lor altor oameni noi. De aici vine că chiar astăzi familiile istorice sunt pe la sate în stare de boeri de neam și unele reduse la condițiunea de clăcași. Diferitele faze ale istoriei serviră a ucide aceste familii. Domnii ei înșiși uciseră mulțime de boeri; pe urmă veni persecuțiunea Grecilor și parvenitilor contra familiilor de români. Dorobanții sub Matei Basarab și sub următorul acestuia, uciseră sute de familii cu femeile și copii lor; pe urmă veni persecuțiunea fanarioților pe la începutul domniei lor, și puține familii vechi putură scăpa încă de cuțitul său de urgia lor. Cei mai mulți, ruinați, se retraseră la sate, unde uitarea și întunecul coborî peste următorii lor. Ceia ce se zice astăzi nobleță sau marea boerie este creațiunea domniei fanarioților, neconținut înprospătată cu parveniți. Către acestea ea nu constituă o noblețe nici după regulament, ci o simplă burocrație ca aceia a turcilor, căci fiii nu moștenesc de la părinți nici rangurile nici aceleași privilegii.

La aceste vorbe toată adunarea și mai ales femeile protestară. Din acel moment Elescu murise în spiritul acestei mici societăți.

Elescu urmă :

— Nu este destul. De când periră boierii români, și de când fură înlocuiți cu parveniți venetici, românii perdură spiritul de vitejie și cu dînsul toate virtuțile. De atunci domniile se dară acelorora ce oferiau mai mulți bani și mai multe concesiuni către streini, demnitățile cele înalte se

dară aceloră ce promiteau a servi mai avantajos acea politică miserabilă a streinului.

De atunci și până astăzi scurtele generațiuni ale boerilor se stinseră și nici o dată nici o faptă mare nu se mai făcu: nici una din virtuțile ce constituie caracterul clasii nobile nu mai există. Regulamentul nu schimbă nimic în acesta. Această instituțiune își făcu timpul.

Totă lumea începu să murmure contra lui Elescu; și mai tare de cât toți Serescu parvenitul.

— Cine a adus pe acest roșu? întrebă principele Iordache.

— Ah! unde te duci găsești de acești oameni! zise principesa. Dacă ași fi știut, nu aș fi venit.

— Merită să i-se zică a pleca de aici! zicea Serescu. Să atace pe boeri! trebuie să fie nebun!

— Ne-a lovit rău, zicea postelnicul George.

Dar Elena se apropie de bărbatu-său și îi zise:

— Nu lua lucrul ca cei-l-alți. El însuși este boer... Ceea ce zice este adevărat... Acest june are zece mii de galbeni venit, un om atât de bogat nu poate fi revoluționar.

— Are zece mii galbeni venit?... zise el, și îndreptându-se către societate:

— Ei bine! Iată cum îmi place să vorbească românul! Are dreptate d. Elescu. Ce tot îmi spuneți de nobleță!... Și noi suntem nobili; dar nu ne îngâmfăm cu nobleța... oamenii de spirit și de inimă caută să cugete ca noi. Apoi ce mi-a făcut această nobleță pentru țară? Se chiamă că ne cunoaștem.

Acest discurs făcu pe toți să se mire, damele rîseră.

— Ce l'a găsit pe Postelnicul George, să spuie aceste vorbe care nu sunt ale lui? întrebă Șer pe Talangiu.

— Se vede că nevasta i-a șoptit ceva la ureche.

— Domnilor, zise Elena. Să decidem a nu mai vorbi

politică, căci prevăd că o să ajungem la discuțiuni violente care nu sunt iertate adevăraților *nobili*.

Elescu se puse pe un scaun lângă Elena. O oră de întrevedere, fusese destul să înțeleagă că singura femeie ce se afla aici era numai Elena. Pe lângă acestea ea era regina societății nu numai prin maniere, prin spirit, prin simțăminte; dar încă și prin frumusețe.

— Mărturisește, domnule, că politica a devenit o bătă în țara noastră! îi zise Elena.

— Aveți dreptate.

— Nimeni nu se mai ocupă de cât de politica de la ministri până la țărani. Miniștri fac politică, adunarea, funcționarii fac politică, și administrația țării e părăsită. Politica este punctul de plecare chiar al particularilor, ori ce faptă este calculată pe o idee politică! literatura cade; nimeni nu mai citește de cât gazete; cărțile de literatură nu se mai vând. Comerțul lăncezește; artele, științele au amărât. Artiștii fac tablouri ce reprezintă scene de la adunare, figuri de deputați unde nici arta nici artiștii n'au nimic de aflat. Profesorii părăsesc clasele ca să desbată chestiuni ministeriale... femeile... se văd părăsite pentru politică... Politica este cea mai mare rivală a noastră, și încă vă plângeți de noi că nu îmbrățișăm ideile cele noi! este o mare schimbare în această țară.

Lipsești de cinci-spre-zece ani? Erai amic cu fratele-meu Constantin care a murit... dar atunci erai amândouă copii... îmi aduc aminte încă... eram copilă.

— Îmi pare că vă văd în brațele doicei... Erai frumoasă.

— A!...

— Regina tuturilor acelor îngeri mici și grațioși ce surâdeau atunci la viață.

— Prin frumuseță, nu este așa? atunci poate!

— Dar nu ați încetat a fi regina micilor și grațioșilor

îngerî ce acum s'aû făcut mari, de o sută de ori mai graţiosî.

Vorbe de felul acesta Elena nici o dată nu auzise, adresându-i-se ei. Roşeata înecă faţa sa; şi luând un aer voios se prefăcu că nu auzise nimic şi urmă :

— În adevăr, toate animalele sunt gentile când sunt mici, cele mai nesuferite mari, mici sunt pline de graţie.

— Afară de şerpî şi de câte-va persóne ce sunt aici.... mai zise Elescu.

— Ce răutate... Nu 'ţi plac óspeţîi noştrî ?

— Unîi nu 'mî plac ! îî cred nişte suflete uscate de ori ce idei mari generóse.

— Şi ce numiţi un om cu idei mari generoase ? Ce l'ar servi aceste cualităţi în societatea noastră, unde aceste simţimînte sunt proscrise, sunt ridiculate sau vëzute reû ? Societatea nu câştigă nimic, şi cei ce le-ar avea, ar deveni nefericiţi.

Elena lăsa sufletul sêû să vorbească. Apoi aducându-şi aminte că poate vorbele ei să fie întepritate în sensul cel adevărat, zise :

— Imî plac însă aceste frumoase simţimînte ! şi poate că sunt în eroare.

— Pentru ce acéstă îndoială ?

— Vai ! sunt o expresiune a societăţii în care trăesc !

— Aşa dar te îndoeşti de toate ?

D-nu George, junele introdus în societate pentru averea sa, se apropie de dênşîi.

— Ce ştirî de la Bucureşti ? îl întrebă Elena.

— Se mărită domnişoaraa S... cu M... îî dă douë miî galbenî în moşie venit, şi douë-zeci miî galbenî numerar. Minunată partidă pentru un om cu spirit.

— Veî să repetezi ce ai zis ? întrebă Elena. Pentru că ia o zestre mare este o partidă minunată pentru un om cu spirit !

— Vai ! zise George, ast-fel este de când simţimîn-

tul a părăsit inimile românilor și a intrat în casele cu bani. Nu mai faci nimic fără bani astăzi. Toți amatorii de însurat sunt datori și toate fetele care au ceva stare, se mărită ca să cheltuiască zece mii galbeni pe an.

— Toți bărbații și toate fetele nu pot să fie astfel. Pentru ce descriți atât de crud aceasta sërmană societate? Ne aduceți câte-va picături din Dunăre și ne ziceți: *iată Dundrea!* Ne dați câte-va persoane și ne ziceți: *iată societatea.*

— Dar aceste persoane sunt atât de numeroase, zise George, în cât formează majoritatea. Puțini sunt care nu gândesc la bani. Să nu mergem mai departe: chiar în acest salon. Domnișoara Caterina și Șer. Ea este săracă: el foarte bogat. Și cu toate astea nu cutează să o ia de nevastă; dar spune'i că un unchiu îi dă acum o zestre cososală, mâne îi cere mâna. Eui zic că faptul este rău; dar oare nu are nimic care să 'l scuze?

— Lăsați-mă. Nimic nu'l scuza, afară numai de lipsa de inimă...

Elescu auzind pe ginere vorbind de această particularitate, întrebă pe Elena ce este cu acești doi tineri.

— Un amor, zise ea, o copilărie... Amorul triumfă totdeauna chiar asupra banilor. Anacreon a dovedit-o în versuri foarte grațioase. Dar în cazul de față junele a rămas neînvins.

George trecu la altă grupă.

— O să ședeți mai multe zile aici? întrebă Elena pe Elescu.

— Acest locaș este încântător, doamnă, și singurul cuvânt care m'ar face a'l părăsi este numai temerea de a nu mai putea să mă despart de aici.

— Sunteți nesuferit cu complimentele franceze!.. E un defect mare acesta.. învățați pe lângă femeii a minți mai târziu în viața politică.

— În adevăr, doamna mea, unde am găsi un cerc com-

pus mai bine de cât acesta ? Pot zice acésta fără a roși. Nu am mințit. Și trebuie să am o mare putere asupra admirațiunei mele ca să nu zic mai mult de cât ceea ce am zis.

Elena tăcu, apoi după câte-va minute :

— Cum găsești pe domnișoara Caterina ?

— Foarte frumoasă. E tot ce pociu a vă spune până acum.

— Veți să te prezintez ?

Elena chiemă pe Caterina și îi presintă pe Elescu.

Cea din urmă răspunde la presintare cu o familiaritate franșă.

— Îți place mult politica ? îi zise ea.

— Eu nu mai vorbesc politică...

Caterina era frumoasă, o talie fină și înaltă, un cap frumos ; fața albă și palidă ; părul negru, ochii mari, negri, plini de langoare, rechiemaui ochii fecioarelor în rugăciune, ast-fel cum imaginațiunea melancolică a pictorilor se place câte odată a le presinta.

Elena se duse să vorbească cu cele alte dame și lăsă cu Caterina pe Elescu.

Elescu era tot atât de comunicativ ca și Caterina. Ei păreaui că erau amici de mulți ani. Făcu Caterinei întrebări de natură ce un vechiui amic încă nu cutează a face unei fete. Caterina din parte'i nu rămase înapoi.

— Am auzit că te cere în căsătorie d-nu Bar ?

— Este adevărat ; dar nu voiui să consimț ; și nu că este de o vîrstă a'mi fi tată ; dar, după cum se zice este un om ce nu poate să-mi convie...

— Dar D. Bar, este foarte avut..

— Poate ; dar nu'mi place.. nu'mi mai vorbi de acel om.

— Ah ! domnișoară ! înțeleg.. inima nu'ți este liberă ?..

— Poate.. dar știi că ești indiscret !

— Imi place a spune tot-d'a-una ceea ce gândesc.

— Dar când te gândești rău ?

— Spun rău.

— Nu este bine.. poți să superi pe cei alți.

— Atunci îmi cer pardon.

— Dar de la mine nu ai cerut ?

— În adevăr te-a supărat ?

— Nu !. Dar d-ta pentru ce nu te însori ? Cred că nu mai e vîrsta care te oprește !

Elescu începu să rîză de plăcere. Această naivitate în gura Caterinei avea un farmec deosebit.

— Nu, în adevăr.. am trecut de tre-zeci de ani.. ași voi să mă însor, dar nu găsesc pe nimeni să mă ia.

— Cu atâtea fete nemăritate ? nu cauți, nu vrei... însă ră-te cu politica !

— Rîzi de mine...

— Nu !. îmi resbun.

Călătoriile sale afară din țară, făcuseră pe Elescu să nu se gândească încă la însurătoare; bogat, independent, tînăr, el trecuse junețea sa ca cei mai mulți turiști în cele întâi capitale ale lumii, înconjurat de o lume cu totul voioasă și ușoară, în mijlocul tuturilor petrecerilor, cu amante pe care le schimba atât de des ca și caii săi, ca și câinii de vânătoare. Cumpătat în cheltueli, nu risipea de cât venitul și acest venit era cheltuit cu ordin, nu avea nici o datorie; prin urmare nu avea nici o grijă : era mulțumit. Nu iubise nici o femeie, căci numeroasele sale amante, prin spirit, prin stima ce ar inspira pentru delicateța simțimîntelor, puritatea moralității, erau așezate foarte jos pe lângă sufletul său superior. El le privia ca niște obiecte de plăcere, și cu toate că le cultiva, dar le păstra cel mai adînc dispreț.

Abia se înturnă în țară și gândul său fusese să facă o nouă călătorie.

— Curios lucru ! își zise el în acea seară. Dacă în loc să ia lumea în cap, rămâneam aici, mă însuram ? A-

Alex. Elescu făcând versuri.

ceastă fată este tot ce mi se cuvine, tânără, frumoasă, spirituală. E săracă ; dar ei sunt bogat.. apoi anii trec, se adaogă ; gusturile aū să se schimbe.. cu vârsta vin trebuințele unei viețuiri liniștite ; din boale, trebuințele unei ființe care să veghieză asupra'mi ; vine în fine trebuința de a avea o companie... Negreșit, măritagiul cată să aibă mulțumirile lui, de timp ce toată lumea se supune legilor sale ; trebuie să fie o mare fericire a vedea împrejuru-ți jucându-se copilașii. O viață cu totul nouă, o viață intimă, liniștită, o viață de moralitate... Nu cunosc simțimintele acestor fete ; simțimintele sunt adesea fapta creșterii. Nu cunosc creșterea sa ; dar ori-care ar fi, o femeie măritându-se, începe o altă creștere. Sper că o să înrîuresc asupra inimii sale. Dacă mă cunosc destul de bine, crez că pot a mă număra între oamenii cu inimă, cu educațiune.

Ast-fel cugeta Elescu, căutând la Catarina ce o găsea din ce în ce mai frumoasă. Apoi aducându'si aminte de convorbirea dintre Elena cu George își zise încă : ași face un fapt înțelept dacă m'aș pronunța îndată pentru o fată ce nu cunosc de cât de doă ore ? Nu ar fi mai bine să o studiu?... Sciū ei ce poate să iasă.. o cochetă poate, și atunci ori-ce fericire piere.. nu numai atât, dar independința mea ? Voiu fi silit a deveni sclav ! sclavia este nesuferită chiar în lanțuri de roze. Femeile sunt capricioase ; nervoase... de multe ori slabe... cată a se aștepta la toate. Nebuni sunt bărbații care se reazămă pe virtutea femeilor ! Ele aū inimă ca și dînșii... dacă le citește un preot la cununie, cred că este destul ca aceste ființe să nu mai simțā nici odată... legile oamenilor egoiști le incrimină, le condamnă când ele încetează de a mai iubi un bărbat uricios... Plăcerile ce simțim a

vedea copiii nostri sunt dulci; dar grijile părinților când copiii se bolnăvesc sau mor sunt atât de mari!.. Ce trebuie o companie la bătrânețe? când ești bogat, nu ești nici odată părăsit. Ce este însurătoarea dacă nu un pact de a trăi toată viața cu un amic împreună, fără a'l urî nici odată, și fără a putea a face alt amic, utopie! nu înțeleg a se însura de cât într'un moment de esaltare, căci cată a fi esaltat ca să faci as-fel de pas. Eu nu iubesc pe această fată.. Nu voi face ast-fel de nebunie!

Ast-fel cugetă Elescu când Elena veni lângă dănsul și îi zise:

— Ai rămas pe gânduri? oare frumoasa noastră fată a făcut aceasta?

Elescu surîse.

— Nu este scris! răspunse el.

— Ce fel nu este scris? Crezi în predestinare?

— Nu pot a'ți zice, nici că crez nici că nu crez.

Am avut însă de multe ori cuvinte a crede. Omul are facultatea de a voi, dar această voință ea însăși e supusă la nisce legi mai tari de cât dănsul. Hazardul are o mare parte de înrîurire în lucrurile omenești. Poate această înrîurire este pe care o luăm pentru acea putere care ar presida și ar decide de mai nainte la toate faptele în viața omenească? De multe ori ocasiunea hasardoasă devine cauza unui șir întreg de fapți și decide de toată viața unui om: altă dată rezonul, sprijinit de voință. Nu pot așeza nimic de absolut în această materie. Scriptura are altă doctrină, totul purcede de la providență. *Nici un fir de păr nu se mișcă în capul tău fără știrea celui de sus.*

— Nu ești hotărît în nimic?

— Oh! filosofia și-a făcut timpul. Ea a fost proza poesiei, ca să zic ast-fel. Este o altă filosofie de care umanitatea are nevoie astăzi. Nu știința ideilor abstracte; dar știința cauzelor mizeriei societăților omenești, în raport cu trebuințele lor morale. Nu mai este dat științelor a se ocupa cu cauza efectelor ceresci, nici cu viitorul sufletelor în alte lumi. Aceasta este treaba religiei.

— Veți a materialisa tot.

— Să nu desprețuim materia. Dacă sufletul este căldura, materia este flacăra: starea materială decide de multe ori de starea morală. Să venim spre exemplu la popoli. Toți popolii a căror stare materială este miseră, nici nu cugetă, nici nu sunt alt-fel de cât sub inspirațiunea miseriei. Acolo nu este nici instrucțiune, nici cugetări înalte, nici morală. Din contră, acolo unde starea materială este înfloritoare, domnește civilizațiunea. Ea dă toate mijloacele de perfecțiune intelectuală și morală. Omul care lipsește de mijloacele vieții, își lasă spiritul fără cultură. Vestejește, depere, inima i-se oțelește, vede toate în rău, în amărăciune. Cel ce are mijloace, se cultivă, tot îi suride cu plăcere, sufletul lui e împăcat, devine generos... Iată, doamna mea, ce trebuie să dorim. Iată filosofia ce trebuie să medităm, adică care sunt cauzele miseriei omenești pe pământ.

În același timp un serv anunță că cina era gata.

D-na Elena luă brațul Talangiului. Postelnicul dete brațul principesei Iordache. Elescu eși cu Caterina, cei alți după întâmplare.

C I N A

Oaspeții coborîră în sala de mîncare. O curățenie escuisă domnea în sală și pe masă.

Sala nu avea nimic estraordinar. Pereți tapisați, un plafond de lemn sculptat și zugrăvit. Scaune simple; dulapuri cu argintării de serviciu și vase de porcelanuri, imitate. Pe masă candelabre cu lumînări aprinse. Două mari buchete de flori fragede.

Elescu se puse lângă Caterina, care ședea la stînga postelnicului, în față cu dînsul; puțin mai la dreapta era Elena. Convorbirea devenise parțială. Șer vorbea cu domnișoara Sereasca.

— Se înțeleg de minune, zise Tudorin vecinului său George, desemnînd pe Șer și pe Sereasca.

— De ce nu? părinții sunt capabili să-î înlesnească mijloacele a deveni metresa lui, numai pentru că este Șer...

— Ce onoare!

— Cronica scandalosă pretinde că aceasta ar fi un fapt împlinit...

— Tacî, pentru Dumnezei.

— Se zice că în anul trecut la M....

— O tacî! nu se poate...

— Un...

— Mă scol de la masă....

— Atunci tac... cronica zice...

— Dar d-ta nu e bine să repeți.

— Iată domnișoara Caterina!... Ia un mare interes a vorbi cu Elescu...

— Stratagemă de femeie.

— Ce fel?

— Să esalteze amorul propriu al lui Șer... să 'l facă gelos...

— În deșert umblă... n'o mai iubește nici cât ar iubi calul arab ce l'a trimes la țară în spital de bătrîn.

— I'am spus. Ea nu crede....

— Se vede că 'l iubește ?

— E încă nebună !... Dar ia spune'mi, acest Elescu se vede un om de spirit... Are avere ?

— Zece mii galbeni venit din moșii.

— Când a venit?

— De câte-va zile. A trăit tot prin țări streine.

— E un om foarte frumos și are manieri destinse...

— Ce îl distinge mai mult este o originalitate în frumos ce mulți oameni nu pot să aibă.

— Spre exemplu ?

— Jumăte venitul său îl cheltuește în faceri de bine. trimite pe tot anul băieți și fete la Paris în pensionate cu cheltuiala sa.

— Ce idee ? se vede în adevăr că este original.

— Este o faptă bună.

— E nebun !. îi plac femeile ?

— Ca să le aibă metrese și să le plătească... în viața lui nu a iubit.

— Nu mai vorbești politică ? strigă Postelnicul George către Talangiu.

— Intr'o secietate atât de plăcută, cine se mai gândește la politică ? zise Talangiu.

— Dar eă voiă vorbi.. Căci voiă să aflu, ce zic puterile de cele ce se întimplă pă la noi. Rusia ne a pă-răsit cu totul ! Austria vede și tace ; Francia vede de Ga-

ribaldi. Turcii au făcut faliment.. ne'au lăsat în mână Moldovenilor.. Ai noștri de la Paris ne zic să lucrăm și nimic mai mult.. Ce să lucrezi în gura lupului ? Știi, arhon logofete că mai bine eram noi cu protectoratul Rusiei de cât cu garanția puterilor ? Ce-mi garantéză ăștia dacă mi-au luat rangurile și privilegiile ? în loc de un stăpîn, șapte ! copilul cu mîșe multe, rămîne cu bu..... ne tăește !... astăzi ei ne guvernează ba încă se cîrtă între ei care să aibă mai mare influență ! de ce nu hotărîsc mai bine să ia cîrma în mînă. Șapte miniștri ; șapte consoli.

— E mult adevăr în ceea ce zici, arhon Postelnice.. dar ce să facem... Să mai răbdăm.. tractatul de Paris n'o fi nemuritor.. bun e Dumnezeu și protectoratul nu este de parte

— Oh ! ce zile frumoase erau atunci ! strigă Serescu cu entusiasm.

— Erai bine cu consulul Rușesc.. știu că proteja pe cei ce'î erau devotați ! zise Postelnicul cu oare-care răutate.

— În adevăr, răspunse Serescu cu sficiune..

— Numai să fi voit cine-va ! dar știu că ar fi făcut stare atunci...

Serescu care înțelese că face alușiune la dînsul, tăcu și se rușină.

Doamna Serescu bău trei pahare de apă rece.

— Știi de ce vorbește așa ! întreabă Caterina pe Elescu. Serescu atunci și-a făcut stare mare.

— Dar Postelnicul ?

— Tot pe atunci.

— Pentru ce dar îl critică ?..

— Pentru că Serescu nu împărțea tot-d'auna cu dînsul.

Elena devenise gânditoare. Din timp în timp ochii săi se îndreptau către Elescu ca cum el era singurul om care ar fi trebuit să nu cunoască niște răni ce se descopereau atunci. Elescu găsea o plăcere involuntară a 'și odihni ochii asupra Elenii. Elena era o frumusețe perfectă ; albă și cu părul umbros ! gâtul ei părea tăiat de cel mai mare artist al anticuității în marmura cea mai fină a Italiei ; gura mică, rumenă, se deschidea surizătoare pe două rînduri de dinți mici, bine înșirați și albi ca laptele, o frunte potrivită ; sprincene bine pronunțate ce mureau pe nesimțite în vîrfurile despre tîmple ; gene lungi, încrețite ușor, ochi tăiați în forma migdalelor, tot-d'auna înrouați de lacrimi și înecați de melancolie voluptoasă.

— Cum găsești pe Elena ? întrebă Caterina pe Elescu.

— O ființă perfectă. Nu poții a face de cât cele mai sincere elogiuri sub toate raporte.

— Ai dreptate.. și pe lângă toate acestea, cu tot disprețul ce ar trebui să aibă pentru bărbatul său care o martirisă, este un înger de bunătate, de blîndețe, de virtute...

— O să mai șezi aici la țară ?

— Toată vara. Dar d-ta ?

— Eu crez să plec cu Șer... Cum petreceți timpul aici ?

— Cum vezi... adesea facem înturnări prin satele vecine, pe la târguri, pe la ocne, pe la monastiri.. o dată pe vară ne ducem la munți, la o moșie a Postelnicului.. Se fac partide de vânătoare.

Crez că o să mai vii ?

— Poate.. Dar nu mi-ai spus cine este acel domn pe-

Elena v z nd pe Alex. scriind versuri în albumul ei.

striț pe față ce tace și tot se uită înapoi ?

— Ha !.. nu mă întreba.

— De ce ?

— E nesuferit,

— Dar pentru ce ?

— Este Bar, acela ce mă cere de nevastă.. s'a desperat și acum caută să se consoale pe lângă domnișoara Serescu.

— Ah ! iată lumea !

Elena dete semnul de ridicare. Fie care din oaspeți luă brațul damei sale, Elena trecu pe lângă Elescu cu cavalerul său și aruncându'î o căutătură repede :

— Nu mai e trebuință a'ți aduce aminte de datoria către dama d-tale.

Ea apăsă pe vorbele : nu mai e trebuință.

Ospeții se urcară în salon.

Elena se puse la piano; îndată ivoriul începu să tremure și să verse sunete desfătătoare sub mânele albe și grațioase ale Elenei. Ea dispăru din societate. Sufletul ei se aruncă cu voluptate într'un torent de armonie ce îl răpi și îl rătăci într'o lume de estaz. Nemuritoarea serenadă a lui Șubert, executată cu perfecțiune, răpi toate sufletele ascultătorilor. Sufletul ei însuși părea răpit. Din timp în timp inturna ochii către adunare și o lacrimă misterioasă strălucea sub genele ei.

Fie ce sunet esprima o idee, o idee dureroasă și sublimă ce o îmbată cu voluptate. Ea căută să se scoale de la piano și chemă pe Caterina să'î ia locul.

Inima sa palpită, sufletul îi era zdrobit. Fără să scie ce face, se aruncă pe un fotoliu lângă Alexandru, unde

rămase câte-va minute fără să poată zice o vorbă.

La urmă îndreptîndu-se către acesta.

— Sufer tot-d'auna de cîte ori caută să joc cîte o
arie serie, este o mare nefecire...

— Simți aceia ce esecuți mai bine de cît însuși
compositorul.

— Nu știu, cred că cauza este în sistemul nervos...

Apoi, schimbînd repede vorba :

— Erai distract la masă?

— Distract ? nu ! pentru că vorbeam cu o copilă
frumoasă?.. aceasta nu-mi face nici o impresiune !
inimă moartă...

— Ești nesuferit cu aceste idei de romanuri ! nu
pociu zice că ești o monstruozitate, și atunci afectezi.

— Crede-mă, doamna mea, dacă am admirat ce-va
în lume de o admirare ce am avea pentru ființele divine
din visele noastre, permite'mi a'ți spune că ești d-ta. Ei
bine ! permite'mi încă a'ți spune că cu tótă frumusețea
perfectă, spiritul, sentimentele, manierile, gracia ce ai,
nu ai putea să miști această inimă înghețată.

— Eu !..

Elena deveni roșia ca o vișină ; înturnă capul și puse
mîna pe față'i.

— Crezi dar că ai face această minune ?

— Eu ?.. oh ! nici-de-cum ? nu voi să zic aceasta,
nici nu am gândit, nici n'o privesc ca un merit... apoi
daca aceasta s'ar întampla, negreșit că eu nu aș ști sci-o,
nu aș voi să o știu...

Ea se sculă și mai mult de o oră nu reapăru în salon.

Vorbele lui Alexandru o emoționară atît în cît îi tre-
bui o oră de singurătate ca să revină liniștită.

— Doamne! își zicea ea. Ce este acest om a cărui cătare mă turbură, ale cărui vorbe fac de tremură toate nervele mele? amicul sârmanului meu frate.. Nu po-
ciu să'l privesc fără să'mi aduc aminte de cel ce nu
mai este.. Numai ast-fel pociu esplica impresiunea ce
îmi face.. Ori cum, ași fi ferice dacă ar pleca de aici
mai curînd, mâne, îndată de se poate. Trebuie să afl
când o să plece...

Ast-fel cugeta Elena când intră în salon. Se apropie
de Caterina ce se scula-se de la piano.

— Știi, draga mea, dacă noiî sosiți rămân sau se duc
mâne?

— Nu știu.

— Ce este? întrebă Alexandru.

— Dacă o să mai ședeți mâne? întrebă Elena.

— Nu știu, răspunse Alexandru.

Elena surîse cu voioșie.

— Nu știu pentru cei alți! cât pentru mine, voiu pleca
la o moșie a mea unde mă așteaptă hotarnicul.

Elena deveni palidă. Simți un fior în tot corpul.

— Așa curînd? zise ea gongonind, așa curând.

— Domnul Elescu nu se place în societatea noastră,
zise Caterina, se duce acolo unde va putea vorbi politica
în libertate.

Caterina devenise familiară cu Alexandru; nu se mai
sfia a'l satira.

Alexandru surîse cu delicateță, luând această mică
epigramă ca o resfățare ce Caterina nu da la toată lumea.

Elena însă tresări.

— Ce zici, Caterino? nu cunoști destul pe d. Elescu
ca să 'i vorbești ast-fel.

— Dacă va să fugă de noi atât de curînd ?.. dar mâne căile sunt rele ; caii de poște ai întreprinzătorului de față, d. Bar, au înșiși trebuința de a fi purtați în trăsuri... și ast-fel nu vei pleca.

— Cine vorbește de caii de poște ? strigă principele Iordache... Vă încredințez că de vei privi bine printre cós-tele lor ai să vezi că sunt transparente.

— Postele, zise logofatul Șeni, sunt de plâns. Pleci cu opt cai și ajungi la stație cu două, de multe ori rămâi în cale. Hamurile sunt cu o mie de noduri, și plâpânde ca tiriplicul : se rup la fie-care zece pași. Cât pentru serviciul scrisorilor, e lucrul cu totul comic. O scrisoare de la București la Focșani ajunge mai târziu decât la Boston. Pasagerii particulari duc de multe ori geanta cu scrisori. Stafetele nu ajung mai curînd la locul destinației lor. Iată regimul nou ! iată oamenii noi. Să ne fie de bine !

— Dar contractul cu antreprenorii, zise George, este făcut sub regimul vechi, sub oameni vechi, și este o notă în contract în privința diligențelor.

— Te-ai gîsit și tu isteț să vorbești ! zise principele Iordache, plimbându-să prin casa.

— Ai auzit ? mai întrebă Caterina pe Alexandru, pleci cu opt cai și ajungi cu doi și câte odată rămâi în cale și aceasta pe vreme bună.

— Trebuie neapărat să plec, zise el. Dar dacă d-na Elena ar găsi cea mai mică plăcere a mă înturna, voi veni după trei zile.

— În adevăr acea plăcere va fi mare, răspunse Elena, și ast-fel vei fi așteptat.

Logofatul Șeni și Zoe consoarta sa, se retraseră scuizîndu-se că sunt foarte osteniți.

Cei alți rămaseră.

— A început să înbătrânească frumoasa noastră turturică, zise Postelnicul.

— Dar asta nu o opresce în iarna din urmă să dănțue la toate balurile.

— Cu toate astea, a început să-i slăbească balamalele zise George.

— E tot tânără precum e tot mândră, zise Tudorina.

— Mîndra ? pentru ce ? întrebă Sereasca.

— Se crede eșită din cea mai veche familie, este aristocrată în toate, zise principesa Iordache.

George ce se afla la spatele Postelnicului, îi șopti la ureche :

— Afară în ceia ce privesce amantii săi.

— Afară din cea ce privește amantul ei. Strigă Postelnicul.

La aceste vorbe toată lumea rîse. Postelnicul văzînd impresiunea ce produse vorbele sale repetă acele espresiuni.

Elena îi făcu muștrări și el nu înțelegea pentru ce Elescu încă nu înțeluse bine simțul acestor vorbe. George îi spuse la urechie :

— D-na despre care este vorba, are un amant un om de jos.

Ast-fel se termină această serată. Ospetii se retraseră în camerile ce le erau destinate. Elescu avu aceeași cameră cu George.

NOAPTEA

Vom duce pe cetitori o parte din noapte în camera acestor doi junii.

Era o cameră mobilată cu gust, și părea a fi budoarul stăpânii casii, două paturi curate îi așteptau. Ei se desbrăcară și se aruncară în pat.

— Ia spune-mi, ce este această Tudorină? întrebă pe Alexandru.

— O damă de două ori văduvă, a trăit puțin cu doi soți ai sei, cronica scandaloasă pretinde că bărbatul sci a murit, căci a iubit-o prea mult!.. în fine a murit, și văduva a găsit că este mai bine a nu se mai mărita. Trece zile țesute de roze și de amor împărtășind inima sa la mai mulți ca să nu mai omoare pe nimeni.

Iată totă istoria ei. E frumoasă dar fără spirit, fără creștere, vană, face parte din banda voioasă.

— Ce este banda voioasă?

— Banda vicioasă se compune de vre-o zece femei măritate și văduve și de atâți junți: Scopul acestei societăți este a creia aici în țară o lume nouă de Epicurieni, doctrina lor este voluptatea în plăceri. Cei ce formă societatea au toți cel puțin două mii de galbeni venit. Nicăi o idee nu a prins mai bine; prozeliții se înmulțesc pe toată ziua. În cele din urmă ei au reușit să converteze o damă ce trece de devotă. Numărul membrilor ar fi fost astăzi și mai mare dacă o regulă a societății nu ar fi oprit să intre femei mai vârsnice de trei-zeci de ani.

Ei practică această filosofie de față. La preumblări, la operă, la banchete, în birturi, sunt tot d'auna împreună.

Nu le dau meritul unei idei, ori ce idee ar fi. Atribuiți aceasta spiritului de imitațiune al vieții de lorete din Paris. Românii imită pe străini tot d'auna, însă în cele rele. În viață, nu în virtuți! și nu este nimic de mirare: un popor tânăr încă ce se presintă la viața civilizațiunei,

se încântă mai mult de frivolități ce sunt la înălțimea inteligenței sale, de cât de lucruri serioase.

Dar spune-mi, te rog, ce este acest Talangiu ?

— Un pecetluit, răspunse George.

— Nu te înțeleg...

— În timpii dinaintea regulamentului, domni *pecetluiari* pe boierii vinovați, și iată cum. Să-ți spui ceea ce mi-a istorisit tată-meu despre pecetluirea Talangiolui. Trei boieri scriseseră la turci cărți prin care denunțau pe domnul Grigoriu Ghica. Doșarul luă știre, dă ordin să se aresteze cei trei boieri între care unul era Talangiu. Se arestară la casele de la *Mihail-Vodă*. Intr'o noapte, înainte de a-i trimite la monăstiri, acești trei fură pecetluiți la gât, la mâni, și la picioare pe vestimente. Cât timp erau să șază în esilii, ei nu puteau să schimbe vestimentele.

— Pedepsă barbară ! zise Alecsandru.

— Tot atât de barbară ca și bătaia la falangă. Apropo de falangă. Postelnicul Iordache a fost...

— Pentru ce cuvânt ?

— Pentru răpire în funcțiune.

— Ce orôre !, și nu se rușinează !..

— Ce stai de vorbești !.. aurul pentru bărbați, amorul pentru femei, au două templuri rădicate în toate orașele țării. Puțini sunt care nu intră aici. Măne o să'l vezi ministru. Și nu este de mirare : Cei mai mulți, sunt de categoria lui... dar, noapte bună !

Abia pronunță aceste vorbe și adormi.

Elescu nu putea să doarmă. Își aruncă ochii pe o mescioară și zări un album. Se sculă, îl ia și puindu-se din nou în pat, începu a foileta albumul.

Acest album era al Elenii. Multime de adrese în ver-

suri și în proză sub care să vedeau mai multe nume care mai de care necunoscute; cugetări comune, expresiuni triviale.

— Nimic frumos, zise Elescu, nimic demn de o creațiune atât de perfectă. Sarmaua ființă ratăcită aici jos ! Cât trebuie să desprețuești tu toate aceste chipuri ome-nești ce te înconjură !

Căută înca ; află desemnuri.

— Ce oroare !

O idee îți veni.

— Nu pociu să dorm, își zise el. Pentru ce nu voi scri ceva în acest album ?

Se uita pe masă, vede toate cele ce trebuiau spre a putea scri. Se puse la masă și după câte-va minute scrise în album această poezie a unuia din poeții Români.

LA FMEIE

Fiice ale frumuseții,
Gracii ! coboriți din cer,
Cu lumina dimineții
Ce se scaldă în eter !

Și p'această poezie
Răversăți parfum divin,
Cu un rîu de ambrozie !
Voiu să cânt un cânt sublim.

O femee ! tot ce 'n viață
Face dorul mai ușor,
E cereasca ta dulceață,
E suavul tău amor.

Poezia-ți împrumută
Carmenul ei cel divin

Și pudoarea cea plăcută,
Vel de purpură sublim.

P'al tēu sîn suave vise
Aū făcut leagănul lor,
Graciile din cer proscrise,
Impletesc al vieți-ți sbor.

Cerul cu lumină de soare
'N ochii tăi voioși se scald,
Vîntul verii dă ardoare
Sufletului tău cel cald.

Ale noastre repezi oare
Tu la caru-ți le robești,
Și cu roze amăgitoare.
Fericită le împletești.

Cînd cătarea ta ceréscă
Mă îmbată de amor ;
Eū rog timpul să s'oprească,
El grăbește al sēu sbor.

Mîna ta cea delicată
Cînd o treci pe pērul meū,
Ca o aure curată,
Uit că viața curge greū.

Cînd suflarea guriî tele
Mă îmbată de plăceri,
Crez că unda vieții mele
Cură printre primăveri.

Frumusețile divine
Numai locuesc în cer
Raiul pe pămînturi vine
Fabulele toate per !

— Și acum, zise Alexandru, Elena pôte să citească a-
ceste versuri, nimic nu este mai potrivit cu dînsa.

Inchise albumul. Uitându-se pe masă, văzu altă carte, o deschise... *Le lys de la Vallée*, citi Alexandru. Iată un roman ce arată mai bine de cât toate operile filosofice ce este o femeie. Elena a trebuit să-l citească; să 'l simtă?... este o mare asemănare între aceste două suflete de femei... Pe scoartă este scris cu mâna.. mâna Elenii o fi tras aceste rînduri...

Să citesc !..

„Sufletul meu este trist, în mijlocul bucuriilor. Mă întreb pentru ce, și nu găsesc cauza. Mi-se pare că viața „îmi lipsește... Și ce este mai rău că nu pociu a mă plînge căci ce pot să zic, dacă nu știu pentru ce sufer. „Și către cine mă voiu adresa ? inima mea, sărmana mea „inimă, sparge-te în lacrimi. Iată singura consolațiune ce „poți afla în viață !... oh ! ași dori să mor !...

— Sărmana femeie ! zise Alexandru, eu cunosc cauza tristeței tale... Inima ta e plină de iluziuni, de dorinți curate ca fecioarele, de amor, și cata să se închiză în tăcere. Totul este oprit pentru tine... oh ! legile oamenilor egoiști !

Către acestea Alecsandru se puse în pat și adormi cugetând la Elena „Ce inimă curată și nobilă !..

E L E N A

Elena se culcase; dar în deșert invoca somnul. Sistemul nervos îi era iritat. O frigură ușoară și nesimțită, prinsese corpul ei gracios.

— Muzica m'a obosit ! zise ea. Această lume ce primesc nu poate să mă distreze ; din contră îmi face rău.. nu voiu mai primi pe nimeni... Alecsandru pleacă mâne..

mi se pare un caracter fantasc?.. dar un suflet nobil și delicat... Inșă pentru ce oare pleacă atât de curând? o să se înturne după trei zile..... Ce avea Caterina de îl ruga atât să rămâie?.. Nici nu cred a se înturna...

E cochetă Caterina, câte odată indiscretă. Mâne nu voiū mai învita pe Alecsandru să se înturne.. Voiū fi fericite... Apoi dacă s'ar înturna? Ce'mi pasă mie.. El nu face nici un rău aici. Un om mai mult nu este nimic... Copila mea plânge!. Sarmane ingerel! Vei fi tu oare mai fericite de cât maică-ta.. Să mă scol să deștept doica... o lumina în camera de la colț.. cine doarme acolo... Alecsandru și George... Sunt două ore de dimineață.. Alecsandru e încă deștept.. Să mă uit.. Dumnezeu! el este! scrie pe o carte.. albumul meu, îl recunosc.. scrie.. îl închide.. ia altă carte!. citește.. ce cărți sunt în budoriul meu?. *Le lys de la Vallée*.. Ce imprudența.. am scris niște cugetări triste.. le citește.. tremur!..lasă cartea.. se culcă; lumina se stinge., poate că nu a citit.. nu a găsit acele rînduri.. o ce indiscrețiune! el doarme!.. toată lumea doarme.. eū sufer...

Copilul tăcuse. Elena se urcă în rat.

Soțiul seū ce dormea în alt pat, se deșteaptă. El luase datina a se scula înainte de ziuă. Căscă de câte-va ori cât se auzi în toată casa.

— Dormi, Elena? întrebă el.

— Sunt deșteaptă...

— Nu-i așa că am petrecut bine seara? am zis o vorbă care a făcut zgomot...

— Mai bine să nu o fi zis, o răutate și încă asupra unei persoane care o primești în casă.

— Ce vei? așa sunt eu.. când îmi vine o idee de spirit, nu cruț pe nimeni... Astă-zî nu pleacă nimeni. Vei îngrijește de oaspeți să fie mulțumiți.. am trebuință de dînșii în interesele mele..

Elena înecă un suspin.

— Nu știu, urmă el, ce stare o fi având acest Elescu?

Trebue să'l îngrijim. Cine știe cum vine timpul să am trebuință de el.. Nu mai sunt în post, nu mai câștig nimic.. Chieltuusc tot din averea noastră.. ipotesierii nu'mi mai aduc gropurile cu lire...

Timpii sunt grei...

Vorbind as-fel Postelnicul se scoală și ese să se plimbe prin grădină.

C E A R T A

La nouă ore dimineata toți oaspeții erau în chioscul din grădină.

O convorbire aprinsă începuse între Talangiu, și Elescu.

— De trei ani aproape, zicea cel dintâiu, țara este îngenuchiata; un gemet de durere răsună peste tot; casa Statului este falită; comerțul căzut! Cine a făcut acésta? puterea esecutivă ce a fost în mîna liberalilor. Ce îndreptare se face? nimic, răul crește pe toată ziua.

— Aceștia sunt niște fapți, răspune Elescu, care nu știm până la ce punct pot să fie esacți. Cu toate acestea, care sunt cauzele lor? Sub domnia lui A. Ghica, ați redigiat o doleanță care începea: țara este îngenuchiata. Casa Statului este falită etc. O știu, căci ai subscris'o a-

tunci Aceia ce ați zis atunci, ziceți și acum, aveți un tipic.

De trei ani nu s'a făcut nimic, este adevărat; care este cauza?

Spuneți-mi ce ați făcut de trei ani în adunările despărțite? V'ați certat neconținut cu ministerele; nu ați suferit pe nici unul; la fie-care le-ați ridicat prestigiul ce ar fi avut în țară, autoritatea. Aci condamnați un minister că oprește libertățile, aci pe altul că toleră acele libertăți. Nu ați votat nici o lege de interes vital, ați căutat a usurpa drepturile celor-alte puteri ale Statului; ați agitat spiritile sperîndu-le că liberalii or să răpească proprietățile. Ați făcut ca diplomația înbrăcată cu prestigiul reprezentăției naționale, să slăbească acest sacru sacerdociu. Care vă este scopul? a descredita regimul convențional și a cere trecutul cu ideile lui, cu oameni lui?

Dacă țara este îngenuchiată, pentru ce? pentru că nu este sub ocupație streină? Sau pentru că o clasă a pierdut privilegiile sale? Pentru că românii a'au devenit egali înaintea legilor? pentru că a'au perit persecuțiunile, arestele, arbitrariul?

Vorbiți în numele nobleții! dar sciți care sunt obligațiunile unei clase nobile? Sciți că nu poate exista nici odată drepturi fără datorii! unde sunt străbunii vostri morți pentru patrie pe câmpul luptelor? spuneți-mi numele lor? Unde sunt sacrificiile ce ați făcut pentru țară? S'a făcut un împrumut național. Ei bine! cum ați răspuns, voi ce vă ziceți nobili, marii proprietari? nu ați dat nimic, ca să dovediti că în națiunea română nu este viață,

— Ultragiū! strigă Talangiu înfuriat.

— Scii cine sunt eu domnule ?

— Sciu, un om bolnav.

— Mă insultă, și îmi vei da satisfacțiune !...

— Daca îți place, bucuros.

La aceste vorbe damele scoaseră un strigăt.. Elena ce vărsa cafea, rămase cu vasul în mână, tremurînd.

— Nu v'am zis eu că politica nu este bună ? zise Caterina.

Talangiū eși din chioșc. Elescu rămase liniștit, și începu a face glume cu Caterina despre lucruri cu totul indiferente.

— S'au introdus duelele în țară ! zise Postelnicul. Nu mai e de trăit !

— Ne-a adus moda bonjuriștii ce vin de la Paris, zise principele Iordache.

— Său mai bine Moldovenii, zise avocatul boerit.

— Sistemul rus, sărmanul, zise Postelnicul.

— Ai dreptul, răspunse Principele Iordache. Francia o să ne pue capul noastră ! în fruntea ei este un revoluționar... Cum vrei să ne fie bine noastră, ținându-ne de poalele ei ?

— Nu aveți dreptate, zise Talangiu, guvernul Francei va adopta și politica și oamenii Rusiei în Principate. Cel puțin sper, asta este planul meu politic.

Elena lăsă o mare parte din societate în chioșc și se urcă în casă. Ea ardea de curiozitate să afle dacă Elescu scrisese în albumul său și ce scrisese. Se duse în camera unde dormise Alexandru. Odată acolo deschise tremurînd albumul.

După cetirea acestor poezii, lăsă să-i căză albumul din mână. „La femeie ? zise ea, dar care femeie ? nu văz nici un raport între stăpâna acestui album și poezia !

N'are nici un rezon să-mi o adreseze mie.. nici nu ar fi cutezat sa o faca.. numele meu nu este.. titlu ce da este de natură a-l scuza.. dar nu se poate, însă trebuie să aflu.. să'l întreb.. nu văz nici un rău...

Ast-fel vorbea Elena și se decise să întrebe pe Alexandru cui adresase acele versuri. Se duse în grădina pe o alee, întâlnește pe Elescu.

— Nu sciam că ești poet! îi zise ea.

— Eă poet?

— Dară, citiți pe albumul meu o poezie.

— Nu sunt eu autorul...

— Aceasta ne dă o idee de poezia antică care indivinează femeia...—In ce scop ai trecut'o pe albumul meu..

— Am complectat ideia autorului găsiind subiectul viselor sale.

Elena deveni roșie.

— Ce manie cu aceasta netericită politică! merită ea a face să se bată doi oameni?.. sper că mă vei asculta, nu vei face copilăria a te bate în duel cu un om mai mult bătrân?

— De voi fi provocat?

— Vei refusa.. sau daca nu...

— Sau daca nu?

— Voi lua o rea idee de D-ta.

— Dar a refusa, mi se pare neputincios.

— Iți cer o grație.

— O grație?

— Cearta a început în casa noastră... nu aș dori în adevăr să ne vedem puși prin gazete, cu toți și mai ales dându-se faptului niște cauze de natură....

— Daca ții atât la aceasta, eu pociu să refuz.

— Oh! Domnule!

Ai un păr doamnă care ne face să uităm graciile.

— Promiț pe parolă.

Elena îi întinse mâna pe care Alecsandru o sărută.

— Să ne înturnăm în chioșc ! zise ea.

În chioșc adunarea vorbea despre duelul ce era să se facă.

— Nu vă temeți, zise Alecsandru. Eu nu mă voi băte. Voi procura d-lui Talangiu plăcerea a zice : acest om este un laș !

George ce auzi aceste vorbe, îi zise : ce vei să faci ?

— Refuz.

— Dar...

— Dar lumea va zice că sunt laș...

— De sigur...

— Lasă să zică.

— Domnul meu, zise Alecsandru văzând pe Talangiu, primește scuzele mele ; mărturisesc că regret cele ce am zis și care au putut să vă displace.

La aceste vorbe Talangiu ridică capul cu trufie, se uită la Alecsandru și surâde cu ironie.

— Mă așteptam, domnule, la aceasta din partea dumneitale.

— Nu prea are curaj domnișorul ! zise Principele Iordache către dame.

— Acest om nu are inimă, zise Serescu către Elena.

Auzind aceste vorbe, Elena suferea adânc. „Eu singură, își zicea ea, sunt cauza acestei umilințe. Mi a promis a nu se bate și ține parola. Ce răbdare și ce virtute din parte'ă !

— Ei bine ! te ert, domnule ! strigă Talangiu. Numai ca să arăt că pe lângă curajul ce este născut în noi, există și generositatea. Îți întind mâna...

Toate aceste vorbe erau niște virfuri de cuțite ce se înfigeau în inima Elenei. Ea se muștra de cuget că putuse primi de la Alecsandru parola că nu se va bate. Acum ar fi voit să-l roage a primi provocarea. Când se gândi la gravitatea pozițiunei lui, făcută printr'o indiscretă intervenire a sa, și care putea să ceară obligare, Elena tremură. Se crezu compromisă.

— Ce am făcut? se întrebă ea. Ce drepturi am eu asupra acestui om?.. El face un mare sacrificiu pentru mine, retractându-se și prin aceasta chiar, îi voi fi obligată. Pentru ce?... Apoi toată societatea îl crede un om fără inimă.. El suferă toate cu o putere îngerească.. Este mare sacrificiul lui.. o Dumnezeuule! am făcut o nebunie...

Elena se închise în camera sa. Acolo, după ce se gândi la toate nefericirile ce o așteptau, deschise albumul și citi de mai multe ori poezia lui Alecsandru.

Caterina intră rîzînd în casă.

— Știi că nu se vor mai bate?

— Lasă-î să facă ori-ce vor voi... Ce ne pasă noă?..

— Negreșit.. însă îmi pare rău!

— Pentru ce?

— Pentru acest tîner: trece de laș...

— Este un om plin de spirit și de inimă... și bun.. nu'ți faci idee!

— Ce lesne i-ai cunoscut inima!

— Mi se pare...

— Caterina. Știi ce mi s'a întîmplat? tu cunoști albumul meu. Eri încă îl foiletam împreună. Astăzi găsiu aici o poezie noă. Pentru cine este, e un secret; cine a scris'o, e un secret.

— Să vedem!..

Ia albumul.

— În adevăr nu era erî...

Citesce.

— La femeie !.. la care femeie ? în genere ?

Cine este autorul !.. Să vedem. Erî nu era scrisă, decî a scris'o astă-zî... Cine ? din cei de faţă... Să cercetăm cine ar fi în stare să facă versuri... Şer nu scie să scrie romănesce şi încă îşi face un merit din ignoranţa sa... Bar este tîmpit de spirit, incapabil de a cugeta şi a simţi ast-fel ; George nu poate să facă un vers. Bărbatu-tău, nici nu mai vorbim. Talangiu ; principele Iordache ; ceilalţi... Nu pot scrii alte versuri de cât de cele ce se scrieau în tîmpi vechi :

Iar când cântă psaltichia

Îi sare din cap tichia !..

Rămăne dar Elescu ; dar şi el de unde eşi poet d'odată ?

— Ghicesce ? zise ea.

— Acest album tu nu l'ai dat nimănui, decî autorul s'a introdus aici...

— În camera mea de culcare !.

Elena se spăimîntă şi se grăbi a'î spune cum albumul se aflase în budoarul seî ocupat de George şi de Alexandru.. Cum a zărit noaptea lumină în acea cameră, cum s'a uitat şi a văzut pe Elescu scriind pe album.

— Este o declaraie ! zise Caterina.

Elena roşi.

— Ce zici !.. la o femeie, în genere !.. şi nu este el autorul...

— Cât ești de simplă!.. ce face că nu e el autorul? pentru ce ți-o dedică ție?..

— Glumesc!.. De ași fi sigură de aceasta, ași rupe albumul...

— Atunci poți să-l rupi îndată; dar ar fi păcat de acele versuri!.. păstrează-le... Nu te angajază la nimic... nici măcar a'i mulțumi.

— M'am înșelat, gândi ea.

Caterina eși. Elena rămase singură.

— În această vară vom fi triști aici, își zise ea. Și gândind as-fel, își repară toaleta.

Elescu căuta camera în care dormise și în care avea sacul sêu cu bagage. Din întâmplare, se înșală și intră în camera unde era Elena. Aceasta desfăcuse pêuul ca să-l netezească și apoi să-l restrângă. Era frumos a vedea cine-va acest păr umbros, lung, des, strălucitor și atât de fin-fie-care fir încât se perdea sub ochi, desfăcându-se și rîurind pe gâtul său alb ca neoa în inele naturale și gracióse. Ast-fel găsi Alexandru pe Elena. Aceasta surprinsă, lăsă să se auză un strigăt.

— O! mă iartă, doamnă! zise el. Căutam camera mea...

Elena căuta înainte de toate să rămâie indiferentă în față cu Alexandru; să nu facă nici o dată nimic de natură să-i arate că ar esista umbra unei idei că el ar putea spera cel mai mic lucru.

— Dacă ai venit o dată, îi zise ea. Șezi.

Elescu se puse pe un scaun.

— Ce frumósă este!... își zise el, apoi adresându-se către Elena :

— Ai un păr, doamnă, a face să se uite graciile.

— Așa?... răspunse ea cu indiferență, întârziind în restrângerea părului... mă așteptam să-mi lauzi părul... Nu este așa, urmă ea, că vezi pe vițele acestui *păr gracios jucându-se un hor de dorinți ce înșală?*.. Ast-fel vorbește poesia din album. Oh! poezii!... Ei ved toate printr'un prism de frumusețe, de grație divină!...

— Așa am simțit... eu însu-mi...

— Așa dar, acea femeie căreia sunt adresate versurile sunt eu? zise Elena rîzînd.

— Și care ar putea fi alta? răspunse Alexandru pe care indiferența și rîsul Elenii îl zdrobia.

— Dacă sunt eu, atunci citește acea poezie. Să comparăm dacă descripțiunea este justă.

— Doamnă!

— Nu te supăra!... îți fac gracia de a nu te sili la această cetire.

— Ești crudă!

Elena surîse.

Alexandru nu iubise nici o dată ceia ce se chiamă o femeie, acel ideal din poezia ce copiasse. Căci nu-l găsise încă în nici una din femeile ce trebuința de a trăi aruncase până atunci pe calea vieții sale.

Elena fusese pentru el o femeie ce nu semăna cu cele alte femei, o ființă cerească. Pe fie-ce oră descoperea într'însa o calitate nouă și pe fie-care oră se vedea atrasă fără voia sa, către dînsa. Pentru prima oară în viața sa, se turburase înaintea unei femei... El o cunoscuse numai de o zi. Dar aceasta fuse destul ca să o iubească. În acest scurt timp el ghici tot ce acest suflet avea în sine de sublim. Zic unii că acei ce se înamoață la primă

vedere de o femeie, nu sunt înamorați în adevăr ; că nu est alt de cât o patimă sensuală inspirată de admirațiunea pentru frumusețea fizică. Că un amor adevărat are trebuință de lung timp de a se cunoaște.

Este o opiniune încă. Esperiența a dovedit de multe ori că un om a putut iubi o femeie la prima vedere, pentru cualitățile morale ; aceste cualități nu rămân ascunse, ele se dau de față îndată ce se exprimă. De multe ori ele sunt precedate de renume.

Pe când Alexandru admiră acest tesar aur ascuns în selbătie, înprejurul lui nu auzea de cât elogiurile ce i da toată lumea. Nimic nu ne împinge mai cu repeziciune a admira pe cine va ca elogiurile ce lumea îi face. Aceste elogiuri sunt ca niște punți de roze ce se aruncă sub pașii noștri pe calea ce luăm în a admira un obiect.

Faptul real era că sufletul său se turburase ; când vedea pe Elena simția un farmec neînțeleș ; când înceta să o vază era gânditor, nemulțumit, fără se vrea, imaginea ei se amesteca cu toate gândurile sale.

Către acestea el nu scia încă dacă o iubese ! Ocasionea nu se presintase încă ca să poată înțelege acesta.

— Dacă ai sta câte va zile încă aici am face partide de călărie.... ești cavaler ? întrebă Elena pe Elescu.

— Cavaler?... răspunse Alexandru distract... da ! da !.. De ce nu ?..

— Vom vedea monastirile, munții noștri... Sunt locuri cu totul frumoșe spre munți... dar nici nu mă ascuți. La ce te gândești ?

— Cine ar ghici, mi ar da dreptate să mă las a mă răpi atât de dulce...

— Scii că nu ești polit pentru mine?... ori care ar fi

acele obiecte ce te răpesc, crez că aş merita cea mai mică atenţiune...

— Eşti tot-d'auna amestecată în vistrile mele.

— Acum complimente !... De când ? de erî seară ? nu este aşa ?

— De erî seară sunt altul... de erî seară am început a trăi o altă viaţă !...

— Păstorală negreşit... suntem la ţară... Aici aerul e curat şi îmbălsămit....

— Aerul?... nu mai vorbesc nimic, toate zisele mele le interpretezi într'un simţ cu totul contrariu.

— Nu te supăra !...

— Aş fi voit să nu te cunosc !

Vorbind ast-fel, ajunseră în chiosc.

Tudorina era răsturnată pe o canapea : frumoasă, gravă, tăcută, ar fi zis cine va că este în admiraţiune pentru frumuseţea sa.

— Cât este de frumoasă, zise Elena lui Alexandru. Du-te şi vorbeşte'i; teme-te însă de a'i zice vre-o dată că o iubeşti : un amant ce se declară este un rege ce 'şi perde tronul.

Alexandru înţelese simţul acestor vorbe.

— Înaintea sa, răspunse el, voiui fi to-d'auna un rege pe tronul său.

Alecsandru se puse lângă Tudorina.

— Este adevărat, doamna mea, că un amant care se declară, este un rege detronat ?

— Din contră, zise ea.

— O damă a pretins aceasta.

— Către cine ?

— Către un amic al meu.

— Atunci dama nu îl iubește și cel mai bun lucru ce poate să facă amicul d-tale este să-și caute de cale.

Un serv anunță gustarea. Oaspeții purceseră spre sala de mâncare.

D-na P.... era în vorbă astă-dată. Cât dăinui masa, nu încetă a critica starea politică actuală.

Bărbatu-său fusese ministru sub regimul actual; de zece zile nu mai era. Cât fusese soțul său în minister, domnitorul era omul cel mai perfect din lume; țara era un paradis pământesc; tot era mare, bun, la locul său. A doua zi ce soțul său nu mai era ministru, domnul deveni rău, țara un infern; totul era meschin, nimic la locul său. Adunarea ce până aci o critica, îndată deveni pentru dânsa egida naționalității libertății.

— Nu mai putem trăi în această țară! zicea ea! în capitală nu mai poți trece pe paveul pretutindenți ruinat, în casă nu mai ești sigur din cauza hoților... pretutindenți, în toate nopțile se fură.. carnea, pâinea scumpe!.. Afară din capitală nu poți umbla: drumuri nu sunt; poștele sunt în stare proastă...

— Adresează-te către soțul dumitale, zise George, care a fost până ieri ministru și contracciū mai înainte, de ce nu a ameliorat toate aceste lucruri?

— Aceasta nu este o argumentare serioasă! Toți l-au trădat.. Ce putea face? țara este formată de oameni nedemni de a fi o națiune. Ar trebui să o ia îndată rușii sau austriacii, să scăpăm de parodii ridicule...

— Ba să mă erți! zise Principele Iordache. Înțeleg să vie oștiri Ruse, Austriace să o ocupe câți-va ani, ca să

ne scape de roșii și de convențiune ; dar în urmă să se ducă de unde au venit.

— Așa, mă învoesc și eu ! răspunse Postelnicul George.

— În adevăr, zise George. Ocupările streine aduc comericiului mușterii, damelor amanți !..

— De ce nu ! răspunse Zoe Șeni. Ai noștri nu sunt în stare să fie nici amanți !..

— Ce zici, Zoe, observă Elena. Cine te-ar auzi vorbind ar crede că nu ești română.

— Sunt nefericită a fi română astă-zî.

— Eu nu cred ast-fel.

— Tu ? tu trăești în lumea vi-elor.

— Păcat de tinerețele tale ! zise Postelnicul.

— Ba nici un păcat.. mă iartă.. nevasta mea e fericită.. își caută de casă și de copilă, își iubește țara și băbatul și.. și.. n'are amanți, nici Ruși, nici Austriaci, nici nobili, nici din popor !..

Postelnicul apăsa pe vorba din popor și se uită la toți să vadă dacă l'au înțeles.

— Nici din popor ! repetă el.

Zoe își mușcă buza, deveni palidă, corpul ei tremura.

— Imi vei plăti scump aceasta tu și femeea ta ! zise Zoe, în sine, jurând de a-și răzbuna într'o zi. Pretestă că o doare capul și se duce de la masă. Ea se retrase în camera sa unde medită la mijloacele de răzbunare.

— Tu ai zis că am un amant din popor ? își zicea Zoe. Ei bine ! voi face ca femeea ta să iubească lacheul meu !

Sufletul înrăutățit al Zoi căuta cele mai infame mijloace de răzbunare.—Am avut un lacheu june, frumos, gentil în maniere, fiul unui văcar și a unei țigance, astă-zî

este scriitor la un minister, și trece de gentilom; măică-sa trăește, este jumătate nebună. Iată omul ce am să'i aleg. Il voi învăța la aceasta, voi veni cu dânsul aici unde voi trece vara. Ii voi da bani și vestminte de senior. Ii voi zice eu însu'mi cum are să se exprime. Voi esalta imaginațiunea acestii feme, și când ea va începe a'l iubi, voi trimite pe țiganka, mama băiatului, aici să strige acestii femei în fața tuturilor : „Dă-mi copilul ce l'ai făcut amantul tău ! este copilul meu !

Iată planul infernal ce și-a imaginat aseastă femeie. Ea păru ferice toată aceea zi. Societatea trecu timpul în grădină. O parte din cavaleri și dame exprimară dorința a face o cavalcadă, dorința lor fuse împlinită. Afară de caii Postelnicului destinați pentru aceste cavalcade, se aduseră încă șase; aceia destinați pentru serviciul câmpului. Aici se aflau șele de dame și de cavaleri.

Abia eșiră din sat, și intrară pe o alee lungă, și se puseră a se întrece la goană, damele și cavalerii de o potrivă. Cursa lor fuse lungă, făcură mai mult de o oră de goană. Acum nu erau departe de Florești unde începuse a se forma tabara oștilor române.

— Fiind că suntem aici, zise unul din cavaleri, pentru ce nu vom merge la tabăra.

— Să mergem ! răspunseră zece voci de-o dată.

Aceasta decise despre visita în tabără ; puseră caii în cale. După o jumătate oară, ajunseră la locul destinațiunii lor. Pe malul stâng al Prahovei, într'o întindere aproape de o oră, erau înălțate nisce barace de par și nuele învelite cu paie. Ar fi zis cine-va că aceste încăperi erau preparate pentru vite. Ploa în întru mai

rău de cât afară, chiar după ce ar fi stat ploaia afară în întrul baracelor ploa încă. Toată oștirea nu se adunase încă aici.

Curoșii nostri se preumbară prin taberă, în toate simțurile călări, apoi descălicară la cortul unui general,

Acesta îi întâmpina cu destulă nobleță. Căți-va din cavaleri îl cunoscău.

Acolo vorba veni asupra taberei, nisce oficeri le spusă, că aceasta tabără fusese proiectată a se face, sub raportul așezării, după sistemul frances; dar că ministrul oprise esecutiunea sub cuvânt că sistemul rus este mai bun. Ei găsiră în tabără o nemulțumire generală, atât din partea Moldovenilor cât și a Muntenilor. Aceste nemulțumiri purcedeau parte din propagandele politice de partide parte din răul trai al ostașilor.

Ele se exprimău mai târziu într'un mod barbar și criminal. Tabăra se aprinse și arse de mai multe ori. Vorba se răspândise atunci că jumătate din soldați din tabără erau bolnavi. Cavalerii noștri abia găsiră douăzeci de bolnavi. Aceste sgomote erau născute de propaganda politică a partidei contrarii ideii unei taberi, o tabără formată de toată oștirea română, putea să tragă oare-cum în cumpăna conferințelor ce aveau misiunea să recunoască sau să respingă votul de la 24 Genariu.

Se înțelege că nu putea fi pe gustul aceluia ce erau contrarii aceluși vot. Ast-fel ei nu cruțău nimic ca să deconsidere în ochii țării această concentrare a oștilor pe un singur punct. Cea ce este mai trist este că chiar oameni ce se ziceau sprijinitori aceluși vot, repetau acele sgomote, uni din rea voință, alții din lipsa de reflecțiune matoră asupra împrejurărilor de față. Lumea nu

se guvernă cu inima, ci cu capul și cu inima. Ast-fel o lungă esperiință ne învață că imperiul lumii a fost tot-d'auna al celor ce calculează și simt tot d'odată. Dacă partida ideilor și oamenilor noștri, în cei din urmă ani, a pierdut, lucru este că s'a servit mai mult cu inima decât cu capul.

Cavalerii noștri se înturnară către casă.

Astă dată mergeau încet, fie-care critica sau lăuda ceea ce văzuse.

— Soldații sunt hrăniți rău. Unde se duc atâtea bani? zise principele Iordache.

— La contraccii, zise Serescu.

— Cel mai bun lucru ar fi, răspunse avocatul boerit, ca fie-ce soldat să devie contracciul în față cu Statul pentru hrana gurii sale.

— Ești revoluționar, răspunse Serescu.

— Or cum va fi, zise Elescu, este tot-d'auna o senzațiune plăcută a vedea fiii de arme ai României într'otabără.

— Să se bată cu lăcustele? zise Șer.

— De ce să avem această tristă idee! răspunse Elescu. Când auz pe unii români ridiculând ideea de a apăra mormintele străbunilor, pare că auz niște oameni născuți în robie care tremură când se gândesc că poate să scuture lanțurile lor. Sub domnia celor bătrâni, acest popor român despărțit în două, era de zece ori mai puțin la număr, și cu toate acestea ei se luptau contra inamicilor numeroși pentru religie și independența națională. Spiritul de rebel nu naște: Este spiritul educațiunii. Care sunt luptele la care capi ai acestor două state au dus pe români contra apăsătorilor națiunii, și ei ar fi refusat de

a combate ? nici una. Eu sunt sigur că oștirea română de și mică în număr, de și nedestulă ca să poată triumfa contra enemicilor numeroși și bine organizați, dar la orice ocasiune, ar da un exemplu de curagiu și ar muri toți ca niște martiri.

— Nu vîz că am scăpa patria, sacrificînd ast-fel pe soldați.

— Și cine ne oprește a mări numărul soldaților sub nume de oștiri neregulate, a'i organiza pe picior de resbel ? Nu sunt bani ! veți răspunde. Oștirile neregulate nu costă mult. Nici o lege nu ne oprește a le forma.

Calătorii noștri ajunseră la malul Prahovei ; trebuia să treacă râul ca să apuce o cale mai directă către casă. Prahova din cauza ploilor la munte, venise mare. O călăuză trecu înainte. Cavalcada se coborî de o dată în rîu. Elena ce mergea alături cu Elescu, lovi calul ce insistă să stea să bea apă, calul își perdu echilibrul, se potieni, apoi împins de iuțea curentului, se răsturnă. Elena căzu în apă. Aceste rîuri de și nu sunt adânci, dar sunt repezi, și patul lor este așternut cu pietre mari, ast-fel că un om ce ar cădea aici, este supus la or-care pericol. Elena se amestecase cu curentul, un minut și capul ei putea să se zdrobească de o piatră.

Alexandru coborî repede de pe cal și se repezi spre dînsa. El o prinde, o ridică, o poartă pe brațe către cel-alt mal. Palăria ei de amazonă fugea cu repeziciune în josul rîului. Ea era palidă, părul ei cel frumos se desfăcuse și riura plin de apă pe umerii săi. Ea însă nu băuse apă. Alexandru o depuse pe o pajiște verde ; damele ce trecură rîul, descălecara și alergară la dînsa care le întîmpină surîzînd.

— Nu este nimic ! zise ea. Nicî nu m'am lovit de petre, nicî apă n'am bătut... grație d-lui Elescu...

Nu era timp de perdut : Elena se aruncă din nou pe cal astfel cum era udă, și cavalcada porni înainte.

Atunci ea își aduse aminte că Elescu o prinsese în apă, o scosese afară, că prin urmare el o ținuse în brațe, o strînsese poate pe inima sa. Ea simți o rușine adîncă și un fel de ură pentru acest om.

— Amîndouî suntem plini de apă, zise Alexandru. Să punem caii în galop, ca că nu răcești.

Ei plecară în galop. Cei alți îi imitară, dar după zece minute, începură se meargă la pas. Elena și Alexandru se depărtară.

— Mulțumesc ! zise Elena când caii lor se mai opriră pe cale. Mi-ai scăpat viața ! Sau nu știu dacă nu ar fi fost mai bine să nu fi avut pentru ce să 'ți mulțumesc ?

— Pentru ce aceasta ?

— Scie omul ce suferințe sunt ascunse în viitorul său ? Crede-mă, domnule, cele mai fericite ființe omenești sunt acele ce mor înainte d'a sorbi toată cupa vieții lor. Ele mor regretate, căci n'aū avut timpul a practica nicî binele, nicî răul. Sufletele lor rămân curate, ca în ziua când aū venit pe pămînt. Orî cum, îți sunt obligată de acum nainte... mi-ai scăpat viața, poți dar să reclamî viața-mî orî-cînd vei voi.

— Numai Dumnezeuî ia înapoi viața ce a dat oamenilor, zise Alexandru. Apoi ar fi un lucru peste putință a voi acésta.

Această viață de care vorbești este prețioasă... dacă vei muri...

— Destul... înțeleg. Vei să zici că dacă voi muri, vei

muri, asemenea... Crezi că aceste vorbe sunt noi pentru mine? crezi că alții nu mi le au mai zis?... Ele mă des- gustă ca tot ce este minciună, ca tot ce este esagera- țiune, ca tot ce este ridicul. Amicia nu cere nici o dată un asemenea preț: atunci ea ar deveni o tiranie!

— Amicia zici?

— Amorul, e tot una. Ce este amorul el însuși dacă nu o amicie între două sexe! El se naște din admira- țiunea, ce are o parte pentru cea-l-altă; din stima, din respectul ce știe să inspire. Raporturile așezate între a- ceste două părți regulează gradul de simpatie, fac acea amoare liniștită și ferice, săui acea patima furioasă și a- dâncă. Inșă cauzele ce îl nasc, admirațiunea, stima res- pectul, pot înceta cu termenul vieții unei părți, cu atât mai mult când vedem că ele încetează de multe ori în viață... voi tinerii de astă-zî, aveți capul plin de ideile romanurilor moderne, un limbagiū propriū al lor, care de mult ce se înlătură de la natură și de mult ce s'a auzit, devine nesuferit.

— Ast-fel dar, imi permiti a'ți cere viața?...

— Da, zise Elena.

— Nimic alt?

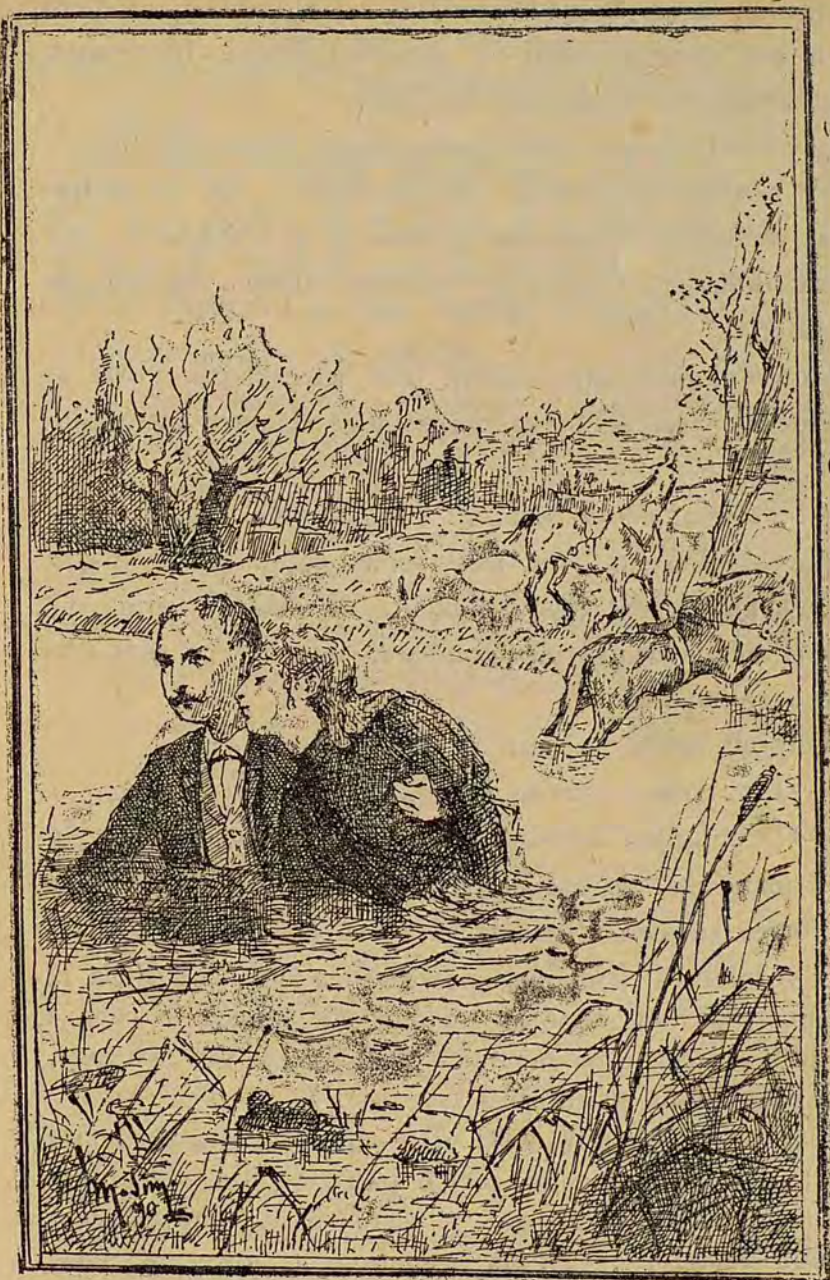
— Ce alt?

— Dacă îți ceream inima?

Elena fără să se turbure, răspunse:

— S'au văzut cazuri 'când o femeie a iubit pe acela care i-a scăpat v'șta, în romanuri... Inșă să lăsăm la o parte aceste glume.. căci în adevăr nu pot a le lua alt- fel.. și să mergem înainte.

In acel moment Caterina venea pe calul său cu o re- peziciune fabuloasă. Ea mergea bine pe cal, era solidă și

Alex. și Elena.

elegantă ; lăsase în urmă pe toți cei alți într'o întrecere ce avură, oprește calul de departe ; îl puse în treapăt, apoi la pas, și se apropie de Elena.

— Mi-ai făcut o frică mare, dragă Elena, zise ea.

Te credeam înecată..... moartă chiar..... Eă să mulțumesc domnului Alecsandru pentru că te-a scăpat ?.. Dar să nu întârziem, vestmintele tale sunt udate... Să mergem în galop !.

— Calul meu este ostenit, zise Alecsandru. Este aproape să stea... Și nu vë permit două dame a alerga singure.

— Te temi să nu ne fure ? zise Caterina. Nu are cine. Bar este în urmă.... abia mai suferă calul... Cată să știți că m'a amețit cu complimentele... în cele din urmă, ne mai știind cu ce să mă compare, m'a zis că sunt frumoasă ca un ananas !

Vorbind ast-fel se puse să rîză.

— Dar Sofia ? întrebă Elena.

— Domnișoara Sereasca ? Acésta încă mă face să rîd cu fasoanele ei de parvenită. Bar îi zisese românește, că ar voi ca această cavalcadă să nu se mai termine ; închipuiți-vă el care abia mai poate ședea pe cal ! Sofia ia răspuns în franțuzește că nu cunoaște idioma în care ia vorbit !.. nu pociu să o sufer !.. a șezut doi ani la Praga, și a uitat limba părintească !..

Incă ce-va.. mai frumos !. Bar spunea că este cavaler bun ; că poate face două-zeci și patru de ore pe cal (nu știu pentru ce nu două-zeci și ops ?) că nu este cal care să nu'l dompteze ; eă i-am propus să ne întrecem, a dat pintenii calului.. calul plecă ca vântul, dar se opri îndată. Bar perduse scările, se ținea de coamă și se coborîse pe gîtul calului.

— Oare ca să mergi și mai iute de cât calul, te-ai coborît pe gîtul lui? îl întrebaiu eu. Inchipuește-ți că s'a supărat!

După câte-va minute văzură casa. Soarele nu era departe de a apune. El se culca în nori. Resfrîngerile lui formau niște valuri de aur și de rubin; o răcoare plăcută se răspîdea pe fața luncilor înbălsămite. Umbrele serii se arătară pe sub dealuri.

Cele două dame pe cai frumoși și sprinteni treceau ca două vise poetice. Umbrele și razele păreau că se dispută cu voluptate să le deschiză sânul.

Elena, ale cărei bucle fură atît de maltratate la rîu, le lăsase libere să filfie în aer. Alecsandru nu se putea sătura de a privi. Caterina însă-și îi zise:

— Elena! Cât ești de frumoasă!..

În fine ajunseră în curte. Cea dintâiu grijă a Elenei fuse să-și schimbe vestmintele.

— Bărbatu-meu o să mă mustre, zise ea lui Alesandru, despărțindu-se ca să meargă să se schimbe. Are să aflu ceia ce mi s'a întîmplat.. dar nu'mi pasă; ziua de astăzi a fost o zi frumoasă pentru mine, urmă ea, cu o voce tremurândă. La revedere, adăogă ea, apoi dispăru.

Cu toate acestea seara la masă nu fuse altă vorbă de cât de baia Elenei în Prahova, de cai, de rîuri, de înecăciuni. Cei mai mulți spuseră cum li se întîmplase lor lucruri periculoase și cum putură să scape ca printr'o minune. Pretutindenî omul este om. Pretutindenî acest rege trufaș al viețuitoarelor, îl găsești aducîndu-ne aminte neîncetat despre puterea geniului său asupra lucrurilor; născocind cu imaginațiunea sa tot felul de succese în favorul speciului său! Să fi ascultat pe acești născocitori,

și să fi luat drept adevăruri spusele lor, ai fi crezut că Olimpul este pe pământ, că zeii s'aũ facut oameni.

Dar nimic nu fuse mai voios de cât căderea pe gâtul calului a d-lui Bar, ce Caterina spuse cu atâta spirit, cât era cu ce să omoare pe un om sub ridicul.

Bar asculta în tăcere.

— Vom vorbi noi mâne! zise el în sine. Să înveți altă-dată să rîzi de acela ce-ți oferă mâna, inima și o stare colosală!..

Seara aceea se petrecu cu voioșie.

Alexandru rugă pe Elena să joace la piano.

— Te rog, zise ea, nu mă sili a face un lucru care mă ucide De câte ori joc câte ceva, sufer în urmă.. dar dacă ții mult... Să încerc!..

Zise și se puse la piano.

Bar se duse la Serescu și îi zise:

— Am să-ți vorbesc, și amândoi se duseră într'o cameră izolată.

Cererea în căsătorie

Când amândoi șezură, Bar deschise gura și cu o voce tremurîndă îi zise :

— De trei ani eram hotărît să mă însor.... Voiam să iaș pe domnișoara Caterina... Câte sacrifice nu am făcut, pentru această idee ! aceasta căsătorie ar fi fost un mare sacrificiū din parte-mi, o milă, ca să zic așa căci ea nu are nimic și eū sunt om de zece mi de galbeni venit. Cum a răspuns ea la o idee atât de generoasă ? Refuză !.. Așa dar iată ce m'am socotit ! să mă leapăd de această idee. Și.... D-ta ești un om care aprețuesci talentele, averea... Știi cum se fac bani ?.... Domnișoara d-tale este o fată cu minte... Viu și 'i cer mână.

La aceste vorbe Serescu era să nebunească de bucurie. El era foarte bogat, dar parvenit, nu s'ar fi așteptat nici odată să-i ceară pe fie-sa unul ce era și bogat și boer de clasa întâi, de și nu mai sînt clase în Romania ; dar desprivelegiații se mîngaie încă cu clasele.

—Voiu intra cu neamul în neam de boer mare ! Iși zise el. Nu numai atât ; dar unde era să dau zestre patru mi de galbeni venit la altul, voiu da acestuia o mie, căci

este bogat el însuși, apoi se află într'o vârstă unde puțin mai pot să se însoare cu fete tinere !..

Bar crezu că tăcerea lui Serescu era motivată de un refuz pe care nu cuteza a i'l spune. Care fu mirarea lui când văzu că Serescu, fără a zice o vorbă, îi sări după gât și începu să-l sărute.

— Bine! zise Bar, dar ar trebui să consulți și pe domnișoara ?

— Sofia nu are voință, nu trebuie să aibă !.. Voiți zice și va face !..

— Dar maică-sa ?

— În casa mea nu cântă găina... Iată, mă duc să le comunic această noutate bună împreună cu voințele mele.

După zece minute Serescu se înturnă cu femeia și fiica sa.

— Postelnicul Bar a bine-voit și i-a plăcut să se coboare a cere în căsătorie pe Sofia...

La aceste vorbe d-na Sereasca scoase un țipăt de bucurie.

— Bine am auzit ? întrebă ea. Eu care umblu cu dînsa de doi ani în toate locurile doară se va găsi cine-va să o ceară !.. m'am învrednicit !..

— Bine ! bine ! răspuse Serescu.. și adresîndu-se către fiica-sa.

— Priimescî să ieți pe D. Bar bărbat ?

— Cum va voi Papa !.. și vorbind ast-fel lăsă ochii în jos.

Și acum talente, merite, virtuți, onestitate, mergeți și vă ascundeți cu rușine ! lăsați să treacă stupiditatea, imoralitatea, imeritul, purtate de bogăție ! Bar era un

om fără spirit, fără inimă, fără moralitate. În timp de zece ani deveni bogat prin hrăpîrî, lumea îi dădea surnumele ironic *modestul hrăpîtor*; bătrîn, sdrobot, urît, neplăcut, ridicul, nimic nu-i lipsea ca să completeze o ființă demnă de dispreț. Către acestea iată un suflet june, inocent, curat, o fată plină de frumusețe, de grație, care îi întinde mîna în viață și îi zice: june, frumusețe, grație, răsfațări, amoare. toate sunt pentru tine pentru că spiritul tău este stupid, inima ta seacă, pentru că ai știut să furi și să te faci bogat. Sărmană june! depune la poarta vieții, intrînd, visele tale cele frumoase! și voi virtuți, mergeți de vă spînzurați de această poartă!

Dupe cîte-va minute Bar intră în salon avînd de braț pe Sofia.

— Domnilor și doamnelor! zise el. Am onoare a vă prezenta pe viitoarea mea mireasă!

Persoanele ce se aflau acolo crezură de-o-cam-dată că Bar își pierduse spiritul.

— Cu consimțimîntu nostru este! răspunseră Serescii.

— Iată și o nuntă făcută pe moșia mea! zise Postelnicul George!

Elena merse și felicită pe socri și pe cei doi promiși. Toată societatea o imită.

— Nu mă felicitezi? întrebă Bar pe Caterina.

— Cum nu? răspunse ea. Veți să mă alegeți ați pune cununile?

— Sper că o să ne cununăm Domnitorul.

Bar făcuse toate acestea în necazul Caterinei. Când văzu că i se acordase mîna Sofiei și pe Caterina atât de indiferentă pentru această căsătorie, începu să se căiască pentru că făcuse acel pas. Toată noaptea nu putu să doarmă.

— „Ce-am făcut ! își zicea el. Am vrut să 'mă răzbun pe Caterina pentru că râsese de mine ; dar ea rămâne atât de indiferentă ca cum ar fi vorba de nunta împăratului Bengalului !... Părinții primiră cu atâta înlesnire și plăcere să mă facă ginere, în cât îmi vine a crede că nu am căpătat vre-un lucru mare... Măine îmi iaș vorba înapoi... dar se mai poate ? Am anunțat lucrul la toată societatea !...

Seara trecu voioasă pentru toată lumea. Un singur suflet era întristat. Elescu.

O patimă nouă

Cei doi junî, Alexandru şi George, se retraseră în camera lor de culcare.

— Sunt aici două femei care nu 'mî plac, zise Alecsandru.

— Care ?

— Zoe şi principesa Iordache.

— Ai dreptate. Ele sunt doi şerpi ce umblă în tot-d'auna încolăciţi ! înrăutăţite, intrigante, caută neîncetat a pune desbinare între oameni... Nu e de mirare în acest moment să urzească vre-o intrigă infamă contra vre-unei alte femei de aici.

— George, zise Elescu, bănuiala ce aveam vii să o întăreşti cu aceste vorbe ! Ele meditează o lovitură... şi mi-se pare că victima ce caută va fi însăşi Elena... Astă-zî toată ziua erau amândouă, retrase, şoptinde şi privirea lor sîlbatecă se lăsa pe Elena, m'a făcut a mă gândi...

— Să ne preparăm a le demasca.

— Cum ?

— Lasă pe mine... voiţi afla totul de la amantul Zoei. Şi George începu să sforăie.

Alexandru rămase singur. El încerca o nemulțumire de natură cu totul nouă pentru dânsul. Era neferice. Iubea pe Elena, și începuse a înțelege. Se culcă, caută să doarmă, nu putea.

— Doamne ! zise el. Ce este această femeie ? nu sun un copil ce intră în lume pentru prima oară..... astăzi am voit să plec, și când eram să pornesc puterile 'mă-af lipsit... Nu este un simțiment trecător ce se stinge îndată ce încetăm a vedea obiectul iubit... eu sufer... este o patimă puternică... am trăit... am fost în relațiuni cu multe femei frumoase, spirituale... nici odată nu am simțit nimic ; ceia ce simț astăzi este un lucru straniu !... Această femeie nu mă iubește... nu poate să mă iubescă fără a deveni criminală.... Eu din contră, primit aici ca un oaspete... nu ! Nici o dată nu voi viola legile ospitalității... e crud numai a gândi !... Măne voi pleca... și nici o dată nu voi mai vedea pe Elena... Vor fi crude minutele despărțirii ; dar trebuie să sufer... voi pleca fără să o văz... Oh ! este atât de frumoasă ! Suflul ei este atât de sublim ! Ea ucide toate femeile prin calitățile ei ! îmi pare că văz o cunoștință a viselor mele !... Ea doarme !... dormi, îngere curat și dulce ! umbrele suferinței nici o dată să nu plutească pe fruntea ta ! Astăseară juca la piano... Eram lângă dânsa.. încetase de a juca... Imi vorbea de suferințele acestei sărmane națiuni...

„Pentru ce te ocupi de națiune ? o întreba, îngerii nu au nici o naționalitate !...“ Ea deveni rumenă ca o roză, gânditoare, reîncepu jocul, în virful genelor sale mi se păru că lucește o lacrimă.

Amorul născu odată cu o contrarietate în sufletul lui Alexandru, ceia ce mărea acest simțiment. Contrarietatea

era efectul educațiunei sale ; a se introduce într'o familie, și a trăda, era incapabil, sufletul său rămăsese curat în mijlocul corupțiunei societății în care trăise. De aici venea suferința sa.

Este un lucru de observat și femeile de spirit l'au pătruns înainte de toți. Reserva, ce natura le-a dat mai mult de cât oamenilor, și pe care o practică prin instinct le-au dovedit că nici o dată un amor nu devine mai pasionat de cât atunci când află stavile. Omul ursit să dozească neîncetat, facultate necesară existenței sale fizice și intelectuale, se înțelege că îndată ce vede că i se realisă o dorință, trebuie să se înturne către alta și prin aceasta chiar să nu mai ție la cele realizate. Urmează dar ca să se înflăcăreze de o dorință care nu se poate realisa. Femeile de spirit care chiar atunci când împărtășesc simțimentul adoratorilor lor, rămân în rezervă, și au aerul a se împotrivi, sunt tot-d'auna sigure că vor face a naște un amor profund în inima celor ce le iubesc. Amar a celui femeii care ar lăsa să se târască de inima sa ! să se învingă, fără lupte ! a doua-zi va fi uitată și poate desprețuită.

Elena, grație spiritului său natural de femeie, grație educațiunii sale, grație încă curățeniei și inocenței sufletului său, printr'o rezervă ce inspira stima și respectul, nu avea a se teme de a fi învinsă cu atâta înlesnire. Ea înțelesese simțimentul profund ce inspirase lui Alexandru. Femeile nu au trebuință de declarațiuni, ca să înțeleagă că sunt iubite. Din contră acele declarațiuni ele nu le voiesc, căci atrag după dânsese ca o consecuință o declarațiune și din partea lor și ele nu voiesc nici o dată să se declare învinse, nici chiar atunci când sunt

în adevăr. Câte o dată avea milă de acela ce iubea. Atunci voind să verse un balsam de fericire în inima lui, îi exprima câte o idee de speranță, dar cu atâta echivocitate, și ingenuitate, în cât Alecsandru nu știa ce să creadă.

În dimineața următoare, Alexandru întâlnește pe Elena într-o aleă din grădină. Între alte vorbe el îi zise :

— Aș dori să fiu poet și să am geniul lui Dante....

— Pentru ce acesta ?...

— Ca să te immortalizez, ca pe Beatricia,¹ răspunse el. Elena tăcu ; dar o tăcere ce inspira respect.

Câte-va minute în urmă venise aici mai multe persoane ; un serv anunță Elenii că au ajuns veșmintele sale cele noi de la București.

— Ah ! zise ea. Astăzi dimineață toate dorințele mele s'au împlinit ; și aruncă o căutătură repede asupra lui Alexandru. Ceia ce zise ea, era prea mult și prea puțin, prin urmare nu era nimic.

— Elena ! strigă Caterina ce ajunsese acolo sărind. Știi ceva ?

— Ce este ?

— Cei mai mulți pleacă astăzi... Bar și Serescii... nu este nici o pierdere... Zoe și principesa Iordache... mai bine : nu pot să le sufer ! și Talangiu !

— Ce fel ? întrebă Elena, tratezi așa de rău amicii mei ?

— Dacă nu-i sufer ?

— Mai pune unul în numărul celor ce pleacă, zise Alexandru.

— Care ? întrebă Caterina.

— Eu.

— În toate zilele ne ameninți că pleci...

— Dar astăzi, trebuie...

Elena atunci se ocupa a rupe o floare ca cum ar fi voit să arate indiferența sa. Alexandru culese câte-va roze.

— Ce să faci cu ele ? întrebă Caterina.

— O să le dau domnișoarei Serescu pentru plecare.

— Bine zice... răspuse Caterina, să mergem să o vedem... este sus.

Ele plecară împreună cu Alexandru. Pe cale, Alexandru mergea în urmă și ținea în mână grațiosul buchet de roze. Elena rămase un pas napoi și apropiindu-se de Alexandru :

— Dă-mi mie acel buchet, și ține această floare să'l înlocuești în destinarea lui. Alexandru dăte buchetul și luă floarea de la Elena. Era tot ce poate fi mai comun printre flori : *un ochiul boului*. Alexandru nu zise nimic.

— Te duci, mai zise Elena ; dar o să te întorni, te așteptăm. Voiți pune acest buchet în apă.. înainte de a se vesteji caută să fii aici !

— Promit...

— Ai auzit, Caterino ?

— Lasă-te pe aceia !..

Intrară în camera unde era familia Serescu. Câte trei membrii acestei familii păreau cufundați într'o fericire fără margini. Serescu vorbea și râdea când nu era subiect de a râde ; își freca mâinile. Nevasta sa plângea cu lacrimi de bucurie.

— Așa, fica mea, zicea ea Sofiei. Intri în lumea mare : te măriți cu un boer mare, bogat!.. nu este nici o parti-

dă mai bună! vei fi chemată la baluri la palat, la ministri, la toți boerii mari.. Vei fi una și una cu toate damele de rangul întâi... Nu vei fi ca maică-ta care era silită să sărute mâna la toate damele cele mari și să o invite de zece ori ca să șează pe marginea scaunului.... închipuiesce-ți!.. când se va auzi lucrul în București!.. ce va zice Rosandă a cărei fată a luat un biet inginer!.. Ce va zice Pipița care avea aerul că te desprețuește?...

— Și Flora, zise Sofia, care îmi zicea într'o zi, că de ar ști că ea o să ia un bărbat în aceleași condiții cu mine, ar fugi din țară...

— N'are de cât să fugă, răspuse bătrâna...

— Și ce mai om! zise Serescu. În zece ani de zile zece miș de galbeni!.. Numai el poate să se potrivească mie!..

— Dar ce? ca zugravul acela!.. ași fi murit dacă trebuia să i-o dau!.. Sau ca domnul Pavel ce este de șase ani judecător și nu a câștigat șase parale!.. și alții ca dînsul care îți vorbesc de probitate! regimul nou! și nu au ce să mănânce! Cu ce o să ție nevasta? Când fata mea o vedea o roche de valansienă la una, un colier de brileant la alta, să rivnească, să nu poată să-și cumpere și ea și să vestejască, să moară? și pentru ce? pentru ochii frumoși ai domnului cutare?. dacă e pentru ochi, numai, și lacheii au ochi frumoși.... Apoi să fim drepti. Bar e frumusele de și e pătat cu pestrii late pe obraz; dar chiar acele pestrii au fermecul lor... apoi puținel, delicat ca un porumbel... tot-d'auna cu mânuși albe în mână, chiar la masă, care este un semn de nobleță! în toate zilele își face părul cu ferul... îmi plac bărbații ce se îngrijesc... bărbatu-meu nu era așa.

— Eu aveam alte lucruri în capul meu..

— Așa este... și pe atunci erau alte datine... Ai să fii fericită, Sofia mea!. când te privesc acum pare că-mi ești și mai dragă!.. Ce neroadă a fost Caterina, că nu a voit să'l ia!

— Nu a voit să'l ia? întrebă Sofia.

— Nu zic că nu a voit să-l ia pentru alt-ce va de cât pentru că era angajată... Vezi câtă delicateță din parte'i? fiind că ea nu avea zestre, el voi să-i facă zestre! apropo!.. să-ți iați o caleașcă cu coroană de comite. Să-ți faci cărți de vizită cu coroană înaintea numelui să faci să scrie *de*... ce este moda de astă-zî la noi, semn de noblețe.

— Cum are papa? zise Sofia.

— Da.. cum are papa..

— Dar papa nu e nobil? zise Sofia.

— Daca nu a fost, este acum.

— Bar e nobil din naștere, nu e așa mamă?

— Da... din naștere.

— Ce fericire! zise Sofia.

În acel moment Bar intră în cameră. Însă de la ușă începu să se închine până ajunse în dreptul damelor. El sărută mâna bătrânii. La Sofia se plecă numai.

— Cum te afli, domnișoară?

— Bine, răspunse Sofia.

— Astă-zî pornim la București, zise Bar, să ne preparăm pentru nuntă.

— Să plecăm, răspunse Sereasca.

Convorbirea lor nu putu merge mai departe, căci în acel moment, intrară Elena, Caterina, Alexandru și George.

Ei salutară și repetară felicitările ce le făcuseră mai înainte.

— Sunt fericită de cele ce s'au întâmplat, zise Elena.

— Sărut mâinile ! cuconița mea !... o crez și nu am vorbe ca să-ți arăt tot ce simt.

— Această fericire, mai zise Elena, domnul Bar trebuie să o simță și mai mult, căci dă mâna uneia din cele mai frumoase fete cu care ne mândrim.

Bar se înclină surizînd de mulțumire.

— În adevăr... zise el.

Presința Caterinii îl gena mult.

— Trebuia să sfârșesc odată cu viața de flăcău... și sunt cu atîta mai fericit că am dat peste o partidă din cele mai bune ! zicînd acestea, se uita cu coada ochiului la Caterina.

— Această fericire o ești dator însu-și gustului d-tale care astă dată este al lumii toate, zise Caterina. Sofia este un înger ; urmă ea.

— Își bate joc de mine și de mireasa mea, cugetă în sine Bar.

Sofia se roși și surise de plăcere.

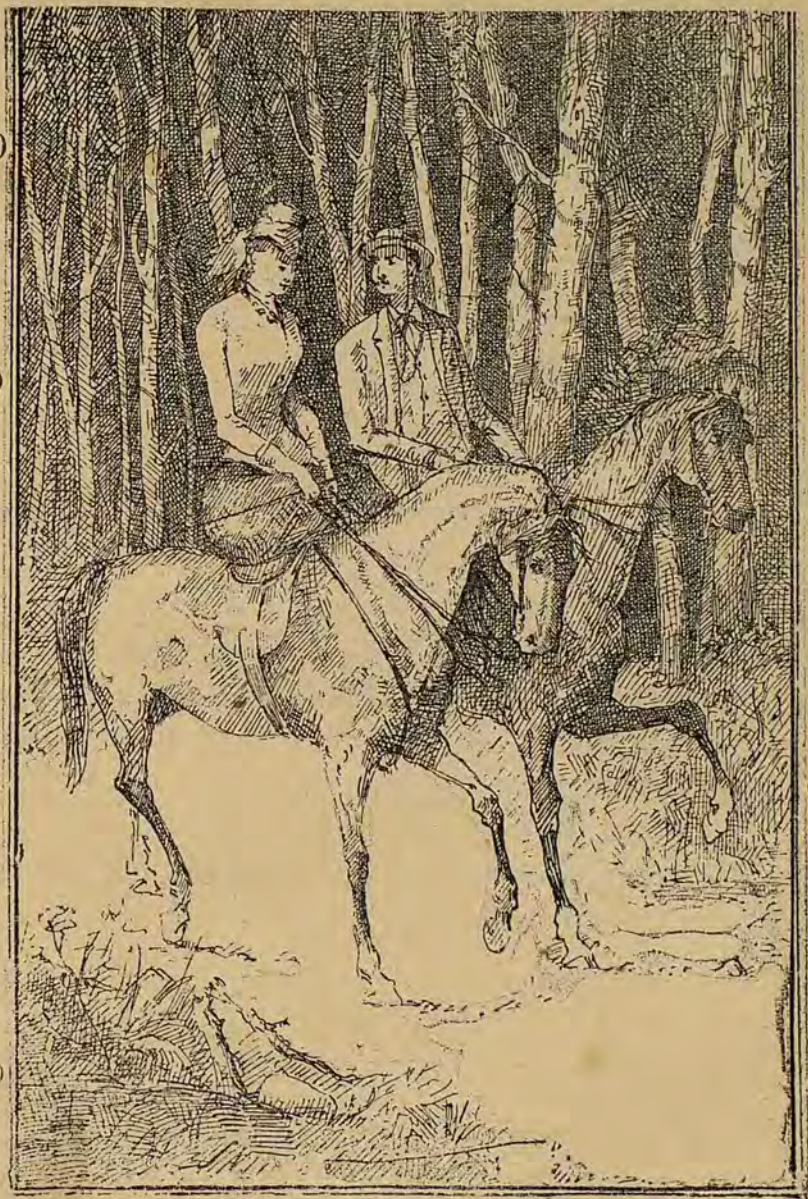
— Bar este un om de pismuit ! zise George. Alege tot-d'auna mai târziu ; dar alege mai bine !...

— Ce frumos !... zise Sereasca... ce nu înțelegea ironia acelor vorbe... Nu știu cum să vă mulțumesc mai mult..

— Imi pare rău că plecați ! le zise Elena ; dar fiind că plecați ca să puneți la cale despre nuntă, vă voi însoți cu urările mele de fericire...

— Sper că o să mă invitați și pe mine ? întrebă Caterina.

— Regină a balurilor, putem a nu te invita ? răspunse Bar surizînd.

Elescu și Elena întorcându-se de la preumblare

Dupe mai multe vorbe în care Caterina și George fură fără milă pentru aceste patru persoane, eșiră și se duseră în grădină.

— Vedeți această fată ? întrebă Bar. Ei bine, nu crez să aibă practica, dar are teoria tuturilor misterelor din viață !

INTRIGANTELE

În acel timp Zoe și principesa Iordache, în altă cameră, urzeau contra Elenei o intrigă criminală.

— A zis când nu eram față, că am un amant din popor ; a repetat când eram față că am un amant din popor ; a repetat-o când eram față... și nu sufer pentru întâia oară insultele acestui om !... Am jurat pe tot ce iubesc mai mult în lume să 'mă rezbun, și o voi face...

— Ai dreptate ! răspunse principesa, și trebuie să o faci... dar cum ? iată ce mi se pare greu.

Atunci Zoe îi spuse, recomandându-i cel mai mare secret, planul său cu lacheul și cu țiganka. Când principesa auzi acestea, sări și o sărută cu ardere, laudând geniul său.

— Acum vom pleca spre a pune în lucrare planul meu, zise Zoe.

— Sunt la ordinele tale cu atât mai mult că am o ură particulară pe această femeie. N'am văzut nimic mai pretențios ! oamenii merită a fi desprețuiți !. auzi elogiurile ce îi fac !... toți o înconjoară... când este în vre-o adunare toți ochii, toate urechile sunt pentru dânsa și noi rămânem părăsite !... Virtutea ei este laudată !... să vedem

până unde are să meargă !.., exemplul virtuții ! îmi zicea odată un nerod. Nu este greu a fi virtuoasă neputând face alt fel : nu vede pe nimeni în această singurătate... Dar să fi fost espusă la toate tentațiunile la care suntem noi în lume și să vedem ce ar fi făcut.

— De multe ori, răspunse Zoe, reputările nu sunt meritate. Cine știe dacă Elena ea însă-și nu face cât și noi, ori poate și mai mult ; dar poate că le face cu atâte dibăcie, în cât nu se dau de față... Greșala noastră estă că nu suntem ipocrite : facem lucrurile la fața soarelui... Pe urmă mai avem o greșală : nu schimbăm destul de des amanți ; avîndu'i mult timp, lumea are ocazia să'i descopere.

De 'i-am schimba des, abia ar începe cine-va să bănuiască, pentru unul, și îndată ar lăsa locul altuia, care și acela va urma exemplul predecesorului său.

Cine poate să mai bănuiască atunci ?..

— In adevăr, zise Principesa, dar ideea nu mi se pare destul de practică. Dacă iubim pe unul și nu putem a ne despărți de el ?

— Inainte de toate cată să te iubești pe tine mai mult de cât pe amantul tău. Acesta este spiritul. Ascultă un exemplu. In iarna trecută una din amicele mele ce trece de o virtute în fața lumii, era la al cincilea amant serios. Il iubia cu nebunie. De trecea o singură zi fără să-l vază, era moartă. Nu ai idee câte sacrificii a făcut pentru dânsul. In parocsismul amorului său se decise chiar să fugă cu el. Este o natură pasionată și sunt sigură că nu poate să reziste prin temperament, într'un tête à tête, a sacrifica amantului său tot. Soțul său înțelese ceva și o făcu să priceapă. Din acea zi această intrigă perdu

puterea sa. Ca să arate acestui soții că se înșelase, devenise rece cu amantul ei și plină de îngrijire pentru un altul care se întâmplă.

Bărbatul, văzînd această nouă amicie, își zise: „Am fost nebun! Nevasta mea este tot aceea pentru toți.“ Amica noastră de mult ce afecta simpatie pentru cel din urmă, sfîrși prin a-l iubi, și a uita pe cel dintîi. Dar acum este la un al treilea... și toată lumea o crede sîntă. Sguduitura schimbării nu ține mai mult de câte-va zile. Dar să plecăm, principesă, ca să ne apucăm de planul nostru...

— Să plecăm..

Caii de poștă veniră în curte. Atunci toți câți erau destinați să plece, începură a se prepara.

Mai 'nainte plecară promișiți cu Serescu și soția sa. După dînșii Talangiu, principele Iordache și Zoe cu bărbatul ei. Caii lui Elescu nu sosiseră încă. Trimisul se înturnă de la poștă spuînd că nu sunt cai de-o-camdată.

— Nu sunt cai? întrebă Elena.

Ea auzi cu bucurie și cu durere acest răspuns.

— Către acestea, își zise ea, ași fi dorit să plece îndată.

— Nu sunt cai la poște!. zise Caterina lui Elescu. Ai să mai șezi aici.

— Ași crede că-ți face plăcere să mai rămâi? întrebă Elescu.

— Adevărat, zise Caterina.

— Ce idiscretă! își zise Elena.

Elena, fără să-și dea un rezon, simția nemulțumire despre familiaritatea Caterinii cu Alexandru. Către acestea

lucrul era foarte natural. Caterina era de natură franșă. Apoi ea vezuse un fel de simpatie bazată pe stima din partea Elenei pentru Alexandru. Ea urma sub înrăurirea spiritului de imitațiune, și datinei de a face tot ce plăcea Elenii.

Oaspeții ce mai rămaseră aici se duseră la masă.

Ziua se trecu cu voieșie în convorbiri de tot felul și mai ales asupra promisiilor.

Seara damele făcură muzică. Alexandru era înzestrat de natură cu multe talente. Avea o voce de tenor fragedă și dulce; învățase muzica în Italia.

Acest talent al lui Elescu fuse pentru Elena o surpriză plăcută.

Damele noastre îl rugău neîncetat să cânte; el însă în om de spirit, puse cea mai severă rezervă. Cântă de două ori acompaniat de Elena și nu mai voi a urma.

În timpul ce ei esecutaă o arie sublimă din Don Juan, caii de poștă sosiră.

— Pleci? îl întreabă Elena.

— Trebuie a pleca, răspunse el.

Atunci Elena se puse să cânte *Romanza del Sol*, acompaniindu-se singură. Vocea ei era atât de curată, atât de dulce, atât de tânără, aria era atât de melancolică, atât de suavă, atât de plângătoare, că toată societatea ce era de față se simți răpită, transportată într'o lume ideală. Ea însă-și când termină cântecul era îmbătată de durere.

Alexandru crezu un moment că tot ce vede împrejurul său era cel din urmă vis al vieții sale pe marginile mormântului.

Câtă putere îi trebui asupra'i ca să ia concediu de la cei de față, să surîză, să fie indiferente, amabil cu toții;

să găsească pentru fie-care două vorbe plăcute, să strângă mâna Elenii și să plece !..

Elena rămase la piano. Ea auzi afară uruitura trăsuri, plesnetul bicelor... acea uruitură se alină în depărtare apoi cu încetul se stinse.

— Unde voi merge ? se întreabă el. Negrșit acolo unde Zoe se află acum. Este ceva care îmi zice că această femeie caută să piarză pe Elena.. trebuie să descoper.. să o scap, de va fi ceva.

CORRESPONDENȚA

Trecuse o lună de la plecarea lui Alexandru. În acel timp el scrisese Elenei un bilet de mulțumire. După ce îi mulțumea, se scuza pentru că nu putuse să se înturne. „Florile mele, îi scria el, am cătat să vestejească de multe zile și eu încă nu m'am întors !..

Elena priimi cu plăcere acel bilet și îi răspunde în termenii următori :

„Domnule !

„Am auzit că ai fost indispus. Este adevărat ?.. Dacă nu ai venit căci ai fost bolnav, îmi pare destul de rău ; dacă însă cauza nevenirii aici nu a fost boala, ci neglijința, atunci îți mărturisesc, că și mai rău îmi pare Buchetul d-le. a vestejit după trei zile, și poți să fii sigur că nu i-a lipsit îngrijirea. Vai ! nu putea să trăiască mai mult !.. Ceî-l'alți oaspeți au plecat. A rămas numai Caterina cu care vorbim de multe ori despre domnia ta. Ea este roua cugetărilor mele întristate încă din copilărie. Intoarce-te aici ca să consoli cu presința-ți pe acei ce cugetă tot-d'a-une la d-ta.“

Această scrisoare aduse oare-care bucurie lui Alexandru, și deschise din nou rana inimii sale...

— Nu am putut să descoper încă nimic despre cuge-
tile Zoei. Poate că a fost o închipuire a mea?.. aș
putea dar a mă înturna la Fănesci, unde se află Elena
și Caterina?.. Ori care ar fi patima mea, voiți găsi tot-
d'auna destulă putere ca să nu mă las să mă tirăsc la
vre-o indiscrețiune. Voiți pleca peste câte-va zile; cu
toate acestea nu este rău a scri Elenei câte-va lucruri ce
se întâmplară pe aici. Aceasta o va distra.

Vorbind ast-fel ia hârtia și face următoarea scrisóre:

„Doamnă,

„Țara noastră este locul privilegiat unde tot sufletul ce
a primit mai multă favoare de la providență, trebuie să
suferă. Nimeni nu a băut din această cupă de amă-
răciune mai mult de cât mine în timpul din urmă. Cu
toate acestea sunt oameni ridiculi care vin să ne distreze
câte o dată să nu se scape din vedere greșala asta. Bar
după ce a venit la București începu să se căiască serios
că ceruse mâna Sofiei... Căuta să 'și ia vorba înapoi și
nu găsea nici o idee.

„Serescii îl siliră să hotărască zioa de nuntă..... le res-
punse că peste zece zile. Atunci îi veni o idee originală.
Voia cel puțin să mai întârzie până când va avea cea
din urmă explicare cu Caterina. Scii ce și-a închipuit să
facă ca să amâne nunta? Să dărâme plafondul din
salonul său și să zică că a căzut singur, și că prin
urmare nu poate face nunta până nu se va repara
plafondul. Dar în fine s'a hotărât pentru Sofia.

„Sofia din parte-i anunță de acum ce are să fie. În
zilele din urmă Bar era la dînsa. Era vorba de căi.
Sofia zise că ar fi fericită când ar avea căi d-nei N....
Bar nu zise nimic. Peste zece minute plecă, se duse la
d-na N.....

„—Ce te-ai costat caii d-le?— Cinci sute de galbeni, răspunse ea ! Dar nu’i am de vânzare.—O mie ! răspunse el, numai să mi’i vinzi !..“ D-na N.... văzînd că ține atîta la cai, îi vîndu pentru o mie de galbeni. A doua zi caii fură duși și puși sub ochii Sofiei. Toate acestea le facea să necăjească pe Caterina.

„O noutate ! D-na Zoe a renunțat la amantul său din popol.. Un june, fecior de boer, bogat, elegant și foarte frumos din Moldova, i-a luat locul. Ea îl presintă la toți. El trece zilele în salonul ei. Elogiurile ce ea îi face la toți sunt atît de esagerate, în cât lumea aici a început să vorbească.

„Eri am văzut’o ; mi-a zis că are să vie la Fănesci peste zece zile, și o să aducă și pe junele Ranu. Acesta este numele noului Adonis.

„Acum să venim la Zoe ; această femeie nu renunțase la planul său de răsburare. Ea avusese un lacheu care, prin protecțiunea bărbatusăi devenise copist într’un minister. Ea îl chemă și îi zice :

„— Tu trebuie să te lași a face orî ce voiî voi din tine.

„— Voiî face tot ce vei voi din mine ! răspunse copistul.

„— Am să te înbrac ca pe un fecior de boer ; să-ți dau bani ; să ții birje cu zioa, să te pui la masa mea, să vii în salonul meu ca să petreci când va fi lume mai multă. Să vorbesci cu damele, să le faci curte... In sfârșit să uiți ce ai fost...

„— Înțeleg, răspunse lacheul.

„— Să te supui orbesce la toate ordinele mele, fără să întrebî nici-odată de cutare sau cutare lucru.

„— Așa voi urma.

„— Acum ține o sută de galbeni, și mergi de pune în lucrare ordinul meu.

„Lacheul luă banii și eși. Acesta era un băiat inteligent, crescut în casa boerească, învățase limba franceză și o vorbea mai bine de cât stăpână-său. Scia cum se presintă un june elegant într'un salon; ce trebuia să vorbească cu bărbații, cu damele.

„A doua zi fostul lacheu Ion, se presintă la ușa domnei Zoe, într'o trăsură elegantă și sub vestmintele unui dandy. El se anunță *d. de Ranu*.

„— D. de Ranu! zise Zoe. Cine poate fi? un strein? Să între. Zoe să așeze pe o canapea într'o toaletă de casă atât de grațioasă și de strălucită, în cât ar fi făcut să se uite costumele de bal cele mai strălucite. Zoe începu acum a se vesteji. Ingrijirile cele mari ce avusese de a-și face figura frumoasă prin artificii, produsese un fruct cu totul nenorocit.

Ea se închină și invită pe d. Ranu să șează pe un fotoliu lângă dânsa. D. Ranu purta niște ochelari eleganți atârnați de nas, ale căror băeri erau aruncate dupe gât. Aceasta îl făcea necunoscut.

„Zoe nu putu să 'l recunoască de cât după vorbă. Ea se umplu de bucurie, văzând atâta schimbare, în persoana lui. Ion își făcu cele dintâii încercări înaintea Zoe. cu atâta succes, încât aceasta își zise:

„— Dacă nu ași ști cine este aș putea să 'l fac aman-tul meu! Astă-zi vei mânca cu mine la masă, îi zise Zoe. Bărbatu-meu este la Paris... Voiu invita câte-va dame... Iar peste câte-va zile să te prepari să mergem împreună la Fănești.“

Alesandru primise o scrisoare de la Caterina. Ea veste-a că Elena era bolnavă.

Dupe două zile mai primi o scrisoare de la Elena. Îi zicea că acum era mai bine ; dar această scrisoare era atât de tristă, de descuragietóre, în cât Alexandru crezu că aude o cucuvae suspinând dureros în mijlocul ruinelor.

Iată acéstă scrisoare :

„Domnule,

„Este puțință să te schimbi atât ? Iată mai multe zile trecute, și nu ai avut timp să 'ți aduci aminte de amicii d-tale ! Eri toată ziua șezuiu cu Caterina pe balcon, ascultătóre la fie-ce strigare a postașilor în depărtare, doară te vom vedea...

„Ilusiune !

„Tot se schimbă în lume ! Pentru ce amicia nu se va schimba ? numărósele ocupări nu-ți vor permite să vii, ast-fel mă resemnez a nu te mai vedea póte nici odată. Către acestea proiectul ce aveai de a veni printre noi ne făcuse mare plăcere. Noi suntem așezate aici pentru viață, și dacă ar trebui să părăsesc acest loc în contra căruia murmur de multe ori, ei bine ! m'ași crede mai fericită de cât ori unde. Mă bucuram de apropierea primăverei, care avea în toți anii o înrîurire bine-făcătoare asupra mea ; dar în acest an, nu știu pentru ce, nu mă mulțumește, poate că sunt bolnavă și din aceasta vęd tóte în negru ? Să sperăm că va trece !

„Am citit în aceste zile cu Caterina poeziile lui Victor Hugo. M'aú încântat. Sunt frumoase ! sunt sublime ! și cu toate astea sunt atât de simple. Subiectele din viața reală : nici o exagerațiune. Sper că o să lucrez mult în vara aceasta cu piano ; dar nu voiú avea vre-o stavilă ? este

probabil, pentru că aceasta este un lucru ce-mi face plăcere! sunt două ore după miezul nopții, cată dar a termina aici. Adio, Îți strâng mâna.“

Această scrisoare al cărei original există și se poate arăta, făcu pe Alesandru să plece îndată.—Curios lucru! observă el pe cale. A auzi vorbele, scrierile Elenei câte odată, ar crede cine-va că mă iubește, și cu toate acestea nimic; eu am devenit amicul său cel mai bun, confesorul său, protectorul său, în fine un lucru de care Elena are trebuință ca să exprime tot ce sufletul ei are mai intim!

Către seară el ajunsese la Fănești. Aceste dame îl întâmpinară cu o politeță la care el nu se aștepta. Venirea lui făcu mai multă impresiune asupra postelnicului George, care îndată ce 'l văzu 'l luă în brațe și 'i zise:

— Bine ai venit!... avem să facem o speculare împreună. Elena nu 'i zise nici o vorbă nici despre scrisoarea ei, nici pentru lungă nearătare acolo. O află mai rezervată de cât tot-d'auna. Alesandru nu înțelegea că tocmai această rezervă era un semn care ar fi trebuit să-i facă mulțumire. El luă lucrul pentru răceală. Observă pe Elena că evita toate ocaziunile de a rămânea singură cu dănsul.

— Se teme oare de mine? mă crede indiscret?... se întreba Elescu. Ce pociu să-i zic? o declarațiune?... dar pentru ce să se teamă, de timp că ea este indiferentă?..

El se perdea în conjecturi.

A doua zi după venirea sa, Alexandru era în kiosk singur.

Elena veni aici cu Caterina dar abia se așezară și începură să vorbească. Caterina se scoală și voi a se duce să-și aducă un obiect la care lucra.

— Caterina ! îi zise Elena, nu mai lucra ; căci o să mergem la masă îndată.

— Voiu să arăt d-lui ce am lucrat, zise ea, și plecă jucând.

— Ce fac la București damele care erau aici ? întrebă Elena.

— Puțin le-am văzut pe unele ; pe altele nici de cum. Pe altele nici nu le salutam.

— Rău ! zise Elena. Cine nu te cunoaște cum te cunosc eu, poate să ia această purtare de lipsă de educație.

— Nu-mi vorbi de acele dame ! le urăsc !.. Scrisoarea ce mi-ai trimis în urmă este tot ce poate cine-va mai bine cugeta, simți și exprima. Zici lucruri de natură a fărâma inima unui om...

— Da ?.. În adevăr, îmi aduc aminte... faptul unei impresiuni momentane : eram bolnavă. Te autorizez să o îai numai ast-fel și să rupi scrisoarea...

— Voiu urma după ordinul ce-mi dai. nu este nimic care să nu fac, ca să-ți placă...

— Ai astă-zî o politeță nesuferită !.. damele de la București au făcut mult...

— Nu le vedeam, am zis... Am făcut cunoștință cu o domnișoară Maria !.. fica lui C... N... gingașă ca roua.

Elena rîse.

— Pentru ce rîzi ?..

— „Facî niște comparațiuni !.. apropo, ești poet cel puțin de simțimînte.... Am să-ți fac o observare... ești prea ideal, te depărtezi prea des de natură, intri prea mult în Olimp... Viața reală are mai mult interes de cât aceea lume a imaginațiunei unde tot răpește prin frumu-

sețe, dar unde nimic nu face să miște inima.

— Nu sunt poet.. nici nu voi să fiu... un poet este un lucru ridicol...

— Domnișoara Maria ți-a inspirat aceasta ?.. zise Elena, și sculându-se, voi să iasă.

— Unde te duci ? o întrebă Alexandru. Șezi încă.. te rog...

— Bărbatu-meu vine acasă.. auz strigătele poștașilor... Se dusesse la un sat în vecinătate... însoțește-mă și oferă 'mi brațul.

Ei pleacă din chiosc. Pe cale Elena îi zise încă:

— Nu spune că am fost în grădină... M'a oprit a mă coborî acolo de când am fost bolnavă... Apoi luînd un aer voios, adăogă :

— Voi să te învăț a minți !

— Împreună primesc a minți, chiar dacă ar trebui toată viața să nu fac de cât să minț.

— Știi că eu astăzi cred că ai putea să-mi fii profesor în arta de a minți ! îți aduci aminte ce-'mi ziceai, sunt câte-va zile ? Imi ziceai că inima-ți e moartă ! nu poți să iubești ; nu ai văzut nimic în lume mai frumos, mai dulce, mai ideal, și o mulțime de alte adjective pe care nu le mai ții minte, și că, cu toate acestea, ai ră-mânea rece chiar pentru mine... Cum se face să-ți pierzi capul pentru domnișoara Maria...

— Ești crudă !..

— Și fără inimă ?.. o femeie fără inimă. Nu este așa ?..

— Eram un nebun când am zis acele vorbe.

— Așa dar mărturisești că domnișoara Maria este o miune ?

— Maria ?.. Dumnezeu! de unde a răsărit aceasta !..

O tăcere urmă acestor vorbe. Nici unul nici altul nu cuteza să o întrerupă. Elena zise lui Elescu că s'a înșelat, nu este bărbatu-său. Caterina îi întâmpină cu o față de perină ce broda. Alexandru făcu elogiuri Caterinii pentru talentul cu care brodase acest obiect.

— Ți place ? întrebă Caterina. Este pentru d-ta... Am lucrat-o împreună cu Elena...

— Ce minciunoasă !. zise Elena, apărîndu-se.

Ei rămaseră câte trei pe balcon. Vorbiră despre lucruri banale.

Caterina se duse să-și depue lucrul în camera sa.

Alexandru era gânditor, tăcut.

— Ce ai ? îl întrebă Elena.

— Nu voiū mai putea trăi fără să te văz ! strigă el cu ochii plini de lacrimi.

— Dupe aceasta ce are să mai vie ? întrebă Elena rîzînd. Imi faci o declarare îe formă.

— Ești viața mea ! fericirea mea ! te iubesc ca viața, ca fericirea.. Elena, Elena ! te iubesc cu patimă !..

— Nu ! zise Elena. Fără nici o patimă !... Patima nu implică ideia de amicie !..

— Amoare ! amicie !.. zise Alexandru. Ce-mi pasă numele. Oh ! femeile ! ce fac din acest simțimînt divin o hartă geografică cu despărțiri, hotare.

— Imi zici că mă iubești ? răspunse Elena. Pentru ce mă iubești ? nu trebuie să mă iubești !..

— Dumnezeu a voit, zise Alexandru.

— Dar eū nu voiū ! răspunse ea, sculându-se. Vino dupe mine ! urmă ea.

— Alexandru se duse dupe dînsa. Elena îl introduse

— Vezi acest copil ? zise Elena către Alesandru, este al meu...

în camera unde era fiica sa.

— Vezi acest copil ce doarme? este fata mea. Privește cât este de frumoasă! Dacă timpul nu o va schimba, va fi o frumusețe... Când va apare pe strade, în saloane, în sărbători, toți ochii se vor îndrepta către dânsa, ca să o admire, ca să o laude... Dar această lume ce va admira frumusețile sale poate adăoga: „Ce păcat! este fiica unei femei fără principe, a unei femei care a iubit un om ce nu era consoartele său. Iată ce-i va zice lumea, iată ce voiești să-i zică, și pretinzi că mă respecti!..

— Dumnezeu!.. dar amorul meu este curat ca cugetările tale, nu-ți voiu cere nici-odată a sacrifica datoriile conjugale...

Elena surîse.

— Credeam mai multă sperință de inima omenească Am citit în romanuri, am auzit în gura oamenilor, indivinind amorul pe care îl numesc platonice, încriminind amorul pe care îl numesce sensual.

A iubi, este destul spre a face o crimă. A iubi este a se da: dacă ocasiunea se așază între aste două, ori ce femeie trebue să cază. De se întâmplă alt-fel, acea femeie se înșală singură, înșală pe amantul ei: nu iubesc. Iată dar ce îmi ceri: o crimă.. oh! dar dacă această ar fi vre-o-dată.. aş muri!..

— Vă caut pretutindenți, zise Caterina ce intră în camera copilei.

— Vezi această copilă, domnișoară, îi zise Alexandru. Cât este de frumoasă! când va avea opt-spre-zece ani, când va apărea pe strade, în baluri, în sărbători, toată lumea va admira, va lăuda frumusețile sale... Nu va fi destul. Oamenii vor zice încă: această fată va fi încă o

virtute, căci mumă-sa a fost virtuoasă.

Alexandru apăsă pe vorbele din urmă. Elena înțelesese simțul acestor vorbe ce era: „Voiți muri; dar tu veți rămănea castă ca Dumnezeu!“ Aceste vorbe fură pentru dînsa o lovitură dureroasă.

— Ce idei curioase ai astăzi? zise Caterina lui Alexandru.

Și eșiră câte trei în balcon. Alexandru căută a fi voios. Se sili să vorbească, să rîză. Dar rîsul lui făcea rău. Elena înțelese și tremură.—Oare, va pleca? se întrebă ea.. Alexandru tăcu de-o dată.

— „Sărmană umanitate! zise el.

„Nu-ți era destul relele la care natura te-a supus? A trebuit să-ți nascocoști tu însu-ți alte suferinți mai teribile, prin legi ce ai făcut!..

— E nebun! zise Caterina cu mirare.

— Mă gîndeam la unul din amicii mei din streinătate care s'a spînzurat pentru că iubea o femeie.

Elena deveni palidă.

— S'a spînzurat pentru că iubea o femeie?

— Ast fel îmi scrie de la Florența.. o femeie măritată!

— Devine interesant, zise Caterina. Dar nu văz pentru ce s'a spînzurat.

— Pentru că femeia era măritată și nu va să calce datoriile sale.

— Ah!..

— Femeia a făcut bine! zise Elena.

— Măritagiul este fapta oamenilor; amorul este fapta lui Dumnezeu, femeia a fost pedepsită, căci a respectat legile oamenilor mai mult de cât legile providenței, zise Elescu.

— Cel ce s'a spânzurat, a făcut reu, zise Elena. Acela nu avea puterea de a suferi. Decî nu a fost demn de amorul amantei sale.

În acest moment Postelnicul George se înturnă și Elena merse înaintea lui.

— Ia seama, zise Caterina lui Alexandru. Iubești pe Elena... și mi-e teamă să nu te spânzuri?

— Îți închipuesci aceasta? răspunse Elescu, care roși și înclină capul.

— Este oare un lucru peste putință?.. Eă, femei, încă sunt înamorată de dînsa... Mulți s'aî înamorat cu patimă... dar n'aî reușit, este o inimă ce nu se deschide de cât la amoroarea ficei sale... nimic nu poate să o atingă. Dacă vei avea nefericirea să o iubești și încă să i o spui, vei fi pierdut...

— În adevăr?.. nu este pericol.

— Cum?

— Nicî nu mă voiî înamora, nicî nu-î voiî spune.

— Ha! ha!.. strigă Postelnicul venind aici... Iată tinerii împreună... Ca doi porumbei.. pereche plăcută!.. nu vî derangiați!.. bună ziua, Alexandre, nene! uf!.. Sunt ostenit.. am alergat printre grîu.. așa se câștigă paralele.

Caterina se roșise și gongonea. Alecsandru surîse.

— Nu-ți place? nu e așa? Ce se potrivește!.. Ia nu mi te mai supăra!..

— Ești nesuferit! zise Elena necăjită.

— Ai de!.. nu este nicî un reu... nu știi ce suflet îngeresc este această fată... nu sunt două ca dînsa în amândouă țările... Dar rămîneți, că eu mă duc să număr banii cu arendașii... Ah! astă seară o să vie Zoe cu alți... Vă vestesc...

— Zoe ? Zise Alexandru.

— Nu o iubești ? întrebă Caterina.

— 'Mi aduce aminte de iaduri !..

Nu numai atât... dar cred că rău face Elena de o primă pe aici... Am o presimțire că această femeie îi va face un mare rău... Intr'o zi am surprins-o aruncându-i niște căutături ce sunt proprii numai ucigătorilor înainte de a lovi prada lor !... Se zicea la București că o nouă intrigă... Se vorbea de un june de la Moldova ce 'i a fost prezentat și care petrece zilele în salonul ei... dacă nu mă înșel mi-s'a zis că are să vie cu el aici...

— Nu ar fi rău, un moldovean... Sunt curioasă să văz un moldovean ! mi se pare că sunt toți cu capul de zimbru ?

— O glumă, care este de natură a face mult rău.

— Rău ?.. mă retractez.

— Mai bine !... Să nu repetăm noi cel puțin expresiunile de ură sau de ridicul ce enimicii națiunii române răspândește în lume...

— Și pentru ce iar atâta temere ?.. în Italia, locuitorii dintr'un stat sunt oare mai scrupuloși pentru cei din alte state Italiane de cât muntenii pentru moldovenii sau moldovenii pentru munteni ? uiți că ceia ce se întâmplă între cei din urmă se întâmplă asemenea între locuitorii din România mare și cei din România mică ? *Oltenii cu trei-zeci și șase de masele.* 'Ți aduci aminte proverbul ? Poate că interese politice au fost cauza acestor urî ; dar iară crede că este un lucru natural să existe.

Elena veni acolo.

— Știi, Elena, zise Caterina. Vine Zoe și aduce cu dânsa un june moldovean ?

Ce idee !...

— Ascultați, zise Alexandru, nu auziți în depărtare strigătele de postași ?

— Mi-se pare, zise Caterina... da... da... acum s'aude bine.

— Ce bucurie simte domnișoara ! zise Alexandru. Ar zice cine-va că i-s'a urît aici cu societatea celor de față.

— Poate, zise Caterina.

— Are dreptate, zise Elena.

În loc să fii voios, îi vorbești de spânzurați !

— Nu se ucide nimeni pentru amor... zise Caterina. Și se puse să rîză cu plăcere. Uitați-vă la Bar, adoratorul meu, urmă ea. Știți ce mi-a zis odată ? că se omoară singur. „Ce-mi spui mie, 'i răspunsei. Să te omori sau să nu te omori, tot-una îmi face !...“ Atunci el furios, zise : „Voiu muri !...“ și plecă fără pălărie. Peste trei zile trimise să 'și ia pălăria de la noi. Seara era la bal. „Ce ? încă trăești ? îl întrebai. „Ca să-mi răsbun“, răspunse el.

R A N U

Trei trăsură intrară atunci pe poartă. Era Zoe, Princesa Iordache, George, și Ioan Copistul sub nume de Ranu din Moldova. Zoe se înturnă către Elena și îi zise :

— Îți presint unul din amicii mei D. de Ranu din Moldova.

Elena îl primi cu politeță... Acest Ranu fusese presintat Caterinii; făcu cunoscință cu Elescu, cu Postelnicul și deveni cu toții familiar.

— Este bogat ? întrebă Postelnicul pe Zoe.

— Foarte bogat, răspunse ea.

Ranu păru un om original. Din când în când lasă să se vadă nisce maniere grosolane ; nisce espresiuni comune. Cei ce'l cunoscură crezură că ast-fel erau manierile și espresiunile moldave.

Se observă însă că de câte ori acesta zicea sau făcea câte ce-va, se uita către Zoe ca când ar fi cerut aprobarea sau desaprobarea ei. Se văzu încă de multe ori șoptind cu Zoe. Lumea începe să bănuiască un mister între amândoi.

Postelnicul văzând aceasta, nu putu răbda fără să zică lui George și lui Elescu :

— Se vede că Zoe aruncă acum plasa prin Moldova ?.. În dimineața următoare Zoe, vorbea cu Ranu. Ea îi da instrucțiunile sale ast-fel :

— „Ai văzut care este dama... este tânără, frumoasă... este ce-va care trebuie să te atragă.. nu perde timpul. Însă să faci ast-fel ca în zece zile să te iubească... Caută de-î fă curte... Nu declarații de-odată.. cu încetul... Spre exemplu laudă tot ce este aici, moșia, casa, menagiul... Miră-te de meritul ce-î afli că să șează la țară ; laudă-î virtuțile, frumusețele, spiritul, inima ei ! este femeie ! și când vei căpăta amicia ei prin aceste laude, atunci spune-î că o iubesci, că ești nefericit...

— Voiu face întocmai, răspunse Ranu.

— Cată de începe astă-ză.. timpul este scurt.

Ast-fel se vorbiră ei. Și Ranu coborî în grădina la chiosc unde era Elena și alți oșpeți.

El schimbă câte-va vorbe cu Principesa Iordache, apoi trecu și șezu lângă doamna cașii.

— Ce locuri frumoase ! zise el. Moșia aceasta este un raiu.. casa aceasta, cu grădina, tot ce poate vedea cine-va mai plăcut.

— Esagerați, domnul meu, zise Elena.

— Din potrivă... doamnă !.. Moldova are multe moșii frumoase, dar așa moșii nu cunosc în țara mea... În scurt aici este un loc feeric, tot mă încântă și mă răpesc... Permiteți-mi, doamnă, a vă spune că regina acestor locuri adaogă fermecului lor. În adevăr câte lucruri nu avem a admira aici ?.. Virtuțile d-tale sunt cunoscute până în Moldova... și frumusețele cu care natura v'au înzestrat sunt admirațiunea tuturilor romanilor...

Sunt un om cu totul pozitiv... Nu esagerez nici o

dată... Ceia ce zic, crez, cea ce crez are un temei. Am zis că ești o minune de frumusețe în această țară... este un adevăr... nu mă mir de toată această lume ce vă pronunță numele cu respect, că vine aici ca în pelerinagiū să vă vadă, să vă adoare.

Elena nu scia ce să cugete. „Oare acesta va să rîză de mine sau este unul din acei nebuni care mă turbură de multe ori prin indiscrețiunile lor? își zicea ea. Natura cînd împarte favoarele sale la oameni nu ține socoteală de nimic. Ranu sau mai bine Ioan lacheul, fusese favorat cu multă prodigalitate.

Elena se uită la dînsul să vadă dacă putea citi în fața lui ideea ironiei. Ea văzu o figură frumoasă, pe care nu putu a se opri de a nu o admira.

G E L O S I E

Alexandru găsi că Elena vorbește prea mult cu acest nou venit, că prin urmare îi place a vorbi cu dânsul. Pentru întâia oară el simți o gelosie profundă ca și amorul seü pentru dânsa. „Acest om este frumos! își zise el. Cine poate ști dacă Elena nu se simte atrasă către dânsul?... Iată cum îl caută... îi vorbește încet! Ce îi zice? negreșit ceva care nu poate a’i spune tare... Oare nu îl cunoștea mai înainte? Să poate... O! femeile!... dar pentru ce nu se scoală de acolo?... Elena este o femeie ca toate cele-l-alte; o cochetă. Voiü pleca de aici... nu voiü să o mai văz... o urăsc...

În fine Elena se sculă și merse lângă principesa Lordache.

— Cum găsești pe acest june? întreabă principesa.

— Foarte bine, răspunse ea arucând o căutătură către Alexandru.

Atunci principesa se puse a face elogiurile lui Ranu, ast-fel în cât, după dânsa, natura nu făcuse nimic mai perfect în lume.

— Mi-e frică de mine însă-mi ca să ’l privesc! zise ea Elenei. Aceste două femei, Zoe și principesa Lordache, făcură lui Ranu înaintea damelor, o reputațiune de omul

cel mai perfect din lume. Ele începură a crede ast-fel. Bărbații și ei crezură; nimeni nu cuteza a zice din contră. Toata ziua și seara aceia se trecu cu convorbiri. Ranu fuse obiectul admirațiunei femeilor, gelosii bărbaților. Alecsandru trecu restul zilei într'o pădure vecină. El nici nu apăru la masă. Când se înturnă acasă, întâlni pe Elena pe scară. Ea nici nu 'l întrebă unde a fost, răceala ei umplu inima lui de bănueli... Salută cu politeță și trecu înainte.

Apoi merse în salon.

— Vino lângă mine! îi zise Caterina. Unde ai fost?

— În satul din vecinătate.

— Te-am așteptat cu masa... Se pusese ră toți să mănânce și nimeni nu băgase de seamă că lipsești... afară de mine... La masă acele două dame te-au atacat cu furie!.. Ce le-ai făcut de nu pot să te sufere?... Eu te-am apărât; mulțumește-mi.

— Nimeni nu s'a gândit la mine; m'au atacat: m'ai apărât!... îți mulțumesc de o mie de ori... Era datoria stăpânii casei să mă apere.

— Elena?... era ocupată cu oaspeții.

— Spre exemplu?

— D. Ranu ce ședea lângă dânsa îi vorbea mereu și trebuia să-i răspundă.

— Cum găsești pe acest Ranu?

— Nesuferit; mai comun de cât Bar. Se studie cât poate; dar are maniere de lacheu... Îți voi încredința că eu am văzut această figură unde-va, și nu pot să 'mi aduc aminte...

— Dar d-na Elena cum îl găsește?

— Elena? ea găsește pe toți bine...

— Și mai ales pe Ranu !

— De unde vei să știu.. n'am întrebat'o.

— Ei cochetează împreună.

— Esci nebun !

Mai târziu Alesandru se apropie de Elena, și îi șopti o frază din scrisoarea ei :

„Toate se schimbă în lume, pentru ce amicia nu se va schimba ?

Elena se înfioră.

— Ce zice ? Dumnezeuul meu ! se întreabă ea.

El nu mai zise nimic și se duse lângă Caterina.

— Ce va să zică aceste vorbe !.. este gelos ? și de cine ?.. nu știu.. gelos ? dar eu nu i-am dat dreptul de a'mi spune că este gelos.. aş voi să plece !.. trebuie să plece !.. Apoi șezînd pe un scaun : „Sunt nefericită“, își zise ea.

Alesandru se retrase în camera ce-i era destinată sub pretest că este indispus.

Gelosia este un simțimînt egoist. Ea este patima în temerea ce are cine-va de a vedea altul posedând obiectul care dorește. Către acestea ea este cea-l'altă față a amorului ; tot-d'auna este în proporțiune cu dînsul. Unii au presintat acest simțimînt ca un monstru care devoră amorul. Această cugetare este profundă.

De și ea pare că mărește și înflăcărează amorul de-o dată, dar sfîrșește prin a-l devora mai târziu. Alesandru era gelos. El se aruncă pe pat și acolo se puse să verse un rîu de lacrimi.

— Nu sunt iubit, își zicea el. Sau cea ce este mai trist, am fost câte-va zile.. și nu mai sunt... Ast-fel sunt oare toate femeile ?.. atunci ce diferență mai există între

femeile bine crescute și cele ce se dau pentru bani? și cum toate femeile nu vor fi ast-fel, dacă Elena ea însăși este?.. Cine a făcut sufletul celei din urmă femei ce se târăște în vicii, tot acela a făcut și sufletul acelei ce apare încununată de toate virtuțile!.. Vorbe deșerte cu care moralistii se înșală sau înșală pe cei alți!

Înapoi, iluziuni minciunoase!.. Să tacă aceia ce ne spun că viața are farmece!.. Ei sunt enimicii cei mai mari ai omului!.. Minciuna, trădarea, iată natura sufletului omenesc!.. omul ce nu ar minți și nu ar trăda pe amicul său, o zi, o singură zi, societatea l'ar trimite la închisoare! iată maxima ce ar trebui să știe toți aceia ce intră în viață.... ast-fel ca pierderea iluziunilor în urmă, să nu le pară prea dureroasă!..

Tot este înșelăciune pe pământ!.. toți înșală sau se înșală!... Ce este mai inocent, mai sincer, mai cast în lume? Sufletul unei tinere fecioare. Ei bine! această fecioară ce jură credință mirelui său la poalele altarului, încă înșală sau se înșală!.. Elena era idealul gândurilor mele; și acest ideal era sublim ca Dumnezeu în ochii celor credincioși!.. Ea înșală pe soțul său pentru amantul său.. și astă-zî înșală pe amantul său pentru un necunoscut! femeia ce tradează odată bărbatul, va trada pe toți amanții săi! iată ce trebuie să afle această turmă de vite ce se cheamă amanți!.. — Alexandru era nedrept; dar el vedea lucrurile sub culorile cele mai negre atunci. El credea acum că fusese iubit și trădat. — Ideile se succedau la dânsul cu repeziciune. Sistemul său nervos era într'o stare de iritațiune aproape de delir.—Dar ce am făcut, Dumnezeule, urmă el, să merit o lovitură atât de crudă!.. Această inimă este acum fărâmată!... atâta mai bine!.... și

cu toate astea.. oh ! sunt nebun !. aceasta femeie.. dar o iubesc încă ! aceasta femeie ! da, ea este viața mea, religia mea... Cum mai pociu iubi viața, dacă amorul ei nu mai înfrumusețează zilele ce se succedă ? Cum mai pociu iubi pe Dumnezeu când o parte din strălucirea lui a devenit atât de urâtă...

Frigurile îl prinseră, căzu în delir ; lovitura ce primise era crudă în imaginațiunea lui.

Elena se informase despre dânsul. I se spuse că s'a dus să se culce.

— Astă-zî nu a venit la masă.. acum se culcă așa de timpuriu ? o fi poate bolnav. Ea trimise atunci pe doica care o crescuse, să intre în camera lui Alecsandru să vază ce are. Doica se duse la dânsul. Il găsi culcat pe pat cu fața în jos. Perna ce ținea sub frunte'i era udă de lacrimi. Doica puse mâna pe frunte'i, fruntea ardea.

— Este bolnav, zise ea. Ce păcat !.. un om strein.. fără mumă, care să-l îngrijească.. fără nevastă... Nimeni nu va să știe de dânsul !. Dar vorbește ? Ce zice ? Doica ascultă și aude vorbele ce zisese ! „Sunt nebun ! Elena ! dar o iubesc încă !.. dar ea este viața mea ! religia mea ! dar cum mai pociu iubi viața dacă amorul ei numai înfrumusețează zilele ce se succedă ? cum mai pociu iubi pe Dumnezeu când o parte din strălucirea lui a devenit atât de urâtă !...”

Doica merse și raportă Elenii aceste vorbe, precum și starea în care l-a găsit.

— E bolnav, zise Elena, trebuie să-l îngrijim. Du-te, mamă, deșteaptă-l, roagă-l să bea un ceai... Spune'i... spune'i că eu îl rog...

Doica făcu toate câte i se comandă. Se duse cu ceaiul,

sculă pe Elescu. Acesta deschise ochii. Elena rămase lângă ușa camerei.

— Bea acest ceai ! îi zise doica. Ești bolnav...

— Lasă-mă ! răspunse el.

— Bea, domnule. Doamna noastră voiește să-l beî... te roagă... La aceste vorbe Elescu surîse, și luînd paharul în mână, îl aruncă jos cu dispreț.

Elena văzu această mișcare și fuse silită să și pue mâna pe frunte.

— Mă iubește !.. își zise ea, apoi intră repede în salon.

Alexandru trecu o noapte de friguri ; când se deșteptă, să vărsaui zorile. Elena era lângă căpătăiul lui ; doica la spatele ei. Ele veghiaui de două ore acolo : toată noaptea Alexandru avusese delir, și vorbise fără să știe aiurări. Elena știa acum toate secretele sale. Alexandru o vede : Se șterge la ochi.—Credea că este un vis..

— Eu sînt, zise Elena, ai fost foarte bolnav..

— Ai cugetat la mine !.. zise el. Ochii săi se înecară de lacrimi.

— Esci copil ! zise Elena. Dar neputînd să sufere acele lacrimi, și temându-se ca ea însăși să nu plângă, eși din cameră cu doica.

Alexandru avusese friguri venite din turburarea ce cercase în zioa trecută, acum era trezit. Se scoală, se simte bine, se îmbracă și ese.

Alexandru fuse tótă zioa aceia trist, gînditor, Elena îl roagă să fie voios. El stă rece.

— Pentru ce esci trist ? îi zise ea. Nu ai nici un cuvînt, nici unul ca să fii astfel...

— Nici un cuvînt ?.. zise el.. Se poate...

— Atunci fii voios!.. bărbatu meu pleacă astăzi la o moșie șease ore de aici.... vei se te duci cu dînsul? să te distragi?..

Elescu surîse, acest surîs făcu pe Elena să devie roșie de mănie.

— Mă crede o femeie vicioasă! își zise ea.

— Nu mă voiî duce! răspunse Elescu.

— Atunci rămăi cu noi...

— Voiî pleca, zise el, dar mai departe și nici odată nu mă voi înturna!..

— O Dumnezeu! gîndi Elena, trebuie să mă esplic cu dînsul!.. daca l'aș face să plece, pentru câte va zile numai! Spiritul său este într'o esaltare deosebită... se va distra; îi va trece...

Toată zioa aceia Elena căută să nu vorbească cu Ranu printr'o delicateță rară. Alexandru păru mulțumit de aceasta. Cu tote că se întrebă el însuși, această rezervă oare nu nu este o mască?

— Îți prezint pe noul din amicii mei, zise Zoe către Elena,
arătând pe Rann.

Ranu se descoperă.

Către acestea cele două dame ce observau pe Elena și pe Ranu în toate mișcările lor, văzînd oare care turburare în Elena, crezură că era efectul impresiunii ce Ranu făcuse asupra'î. Ele se concertară și găsiră că este timpul ca Ranu să se arunce la picioarele ei și să-î descopere amorul său. Zoe chemă pe Ranu și îi dăte instrucțiuni ce avea să facă. Acesta consimți, și eșînd din camera lor, se duse să pîndească doar va găsi pe Elena singură.

Elena era în salon ocupată a decifra la piano o piesă de muzică, era singură, toți oaspeții, dame și bărbați erau în grădină. Ranu intră aici.

— Ce faceți, doamnă.

— Mă ocup a decifra, răspunse Elena, o nouă piesă. Vă place ?

— Dumnezeiască !.. apoi jucată de d-ta. ?..

— Un compliment.

— Nu !..

Ranu șezu lângă dânsa

— Permiteți-mi, zise el, să vă spuî un lucru.

— Spuneți.

— De unde voi începe?.. își acoperi fața în mână, apoi se aruncă la picioarele ei.

— Te iubesc ! Strigă el cu patimă... din minutul ce te-am văzut, mă consum de amor și de durere !... ai milă de mine !.. fii bună pe cât ești frumoasă... nu mă respinge... lasă-mă să sper că voi fi iubit !...

Elena scoase un țipet.—Iată încă un nebun ! își zise ea după cea dintâi impresiune, o insultă ! Ea se necăjise în adevăr...

— Scoală, domnule, îi zise ea. Crezi că este destul a intra în casa unei femei ca să'ți iai dreptul a'î zice ce zici ?

Văzînd că el nu se scoală, ea eși repede din salon, și se duse în grădină.

— Inceputul nu este rău ! zise Zoe ce asculta la ușă în camera sa lângă salon.

— Este speranță... răspunse principesa, eu am sfîrșit tot d'auna a iubi pe cei care m'au făcut o declarațiune.

— Ești turburată ! zise Caterina Eleni.

— Această casă este o oroare... o să încetez a mai priimi aici...

Alexandru, auzind aceasta, crezu că face aluziune la dînsul.

— Oaspeții au început să te supere ! sînt siguri..

— Ești nedrept, domnule ! Cel puțin, zi unui oaspeț.

— Unii ? dar asta zisei și eu.

— Dar acești unii nu ești d-ta...

— Nicî eu ? zise George.

— Nu este vorba de amici..

Elena era supărată : O asemenea cutezare, își zicea ea,

este o insultă.. Ce voi face ?.. caută aspuce bărbatului meu ?.. oh ! nici odată !.. ar fi un scandal... trebuie să fac astfel în cât să plece..

Pe de altă parte în acel moment Ranu raporta celor două intrigante scena ce avusese cu Elena. Ele îl aprobă și îl îndemnară să meargă înainte.

— Ce te temi ? îi zise Zoe. Toate femeile se supără când amanții le mărturisesc pentru întâia oară că le iubesc... nu este însă nici una care, cât de crudă s'ar arăta către acela ce o iubește, să nu compătimească cu dânsul, să nu simță ! înainte ! mâne vei reîncepe atacul... prefă-te că suferi.

Astfel fură cele din urmă recomandațiuni.

O întâlnire

Alesandru căuta timpul priincios ca să ceară o explicațiune Elenei, dar nu era nici un mijloc.

— Voi să-ți vorbesc la o parte, zise el Elenei.

— Să mergem prin parc, răspunse ea.

Ei plecară amîndoi pe aleele parcului. Seara începuse să se coboare. Era o seară de maiu fragetă și parfumată, ca sărutările unei copile tinere. Luna se ridica în depărtare, mare, rumenă și rotundă și revarsa torențele de lumină pe pămîntul întunecos. Un vînt dulce legăna cu voluptate frunzele arborilor, gemetul depărtat al râului se îngîna cu strigătele călătorilor întărziați, sau cu lătratul unui căne deșteptat din somnul său.

Inima lui Alesandru era plină de amor și de amărăciune.

— Ce ai să-mi zici ? îl întrebă Elena.

— Scii că nu am iubit nici odată și scii că te iubesc !..

— Nu voi să scii !..

Dacă aceasta este ce vei să-mi zici, atunci lasă-mă să mă întorc...

— Poți să mă ascuți fără temere... ceia ce voi să a'ți

spune astă seară, nu se va mai repeta nici odată.. măne plec și nu ne vom mai vedea.. ori care ar fi patima ce ai putut să inspiri sufletului meu, voiți găsi puterea de a părăsi această țară...

— Nu este acesta sacrificiul ce îți cer... ar fi puțin... voiți să te văz tot-d'auna ca pe un amic.. nu mai mult : Iată puterea ce doresc să ai.

— Aceasta este virtutea... nu pociu să o am...

— Pentru ce a trebuit să mă iubesci ?..

Viața mea era liniscită, vei să o turburi ! reputațiunea mea era curată, vei să o vestejesci ! însu-ți erai ferice, ai voit să suferi !.. iubesc-mă ca pe o amică.... șezi tot-d'auna cu noi !..

— Ceri lucruri neputincioase !..

— Vai ! o știu foarte bine !.. Eri pentru ce ai fost supărat ? ești poate gelos ? aceasta este o insultă amară pentru mine ; însă cine ți-a dat dreptul să fii gelos ? ți-am dat eu parola mea că te iubesc și ți voi fi credincioasă ? și atunci ți am dat în adevăr ocaziunea de a mă bănuî ?.. ți am inspirat o patimă ? sînt nefericită pentru aceasta !.. dar nu se poate oare să faci totul spre a o stinge ?.. pentru ce nu ai iubit o altă femeie ?.. o femeie ce ar fi putut să te iubească ?.. eu, numai eu sînt în lume ?.. îmi zici că nu este femeie mai perfectă de cât mine, nu este suflet mai sublim de cât al meu, zici că fără mine nu mai poți trăi, toate acestea sunt visele unei imaginațiuni aprinse, măne se vor stinge, măne vei roși poate că ai avut asemenea vise... strînge-ți toate puterile asupra-ți !.. gîndește că sînt femeie, că eu însămi pociu să slăbesc, să caz ; gîndește-te că poți să mă pierzi, să mă sacrifici... ai mila de cea ce iubești !

— Elena mea ! striga Alesandru. Este târziu !.

— Târziu ?.. ei bine ! atunci pleacă mâne, pleacă îndată, nu te mai înturna... și îți voiü dovedi eü, o slabă femeie, că voiü avea puterea de a suferi, de a mă consuma, de a muri !..

— Ce zici ! strigă Alexandru. Elena, mea ! dulcea mea frumoasă !... o ! repetă aceste vorbe !! bine am auzit ?.. mă iubești ?..

— Te iubesc ca să mor ! răspunsă Elena.

— O suflet dulce și sublim !!! ce vorbe ai pronunțat !. Ele răsună în urechile mele ca concertele îngerilor !.. curgeți ore de fericire !.. a trebuit dar să fiü ferică în această vieată !.. dulce este fericirea !.. acum îmi place să trăiesc !.. viața, nu este nimic mai dulce de cât viața !.. Spune-mi încă odată că mă iubesci ? dar teme-te a o spune prea dulce, căci poate să mor de fericire, sau mai bine, fă astfel ca să mor până ce minutele de fericire nu se opresc în cursul lor : căci mâne poate... dar pentru ce ne vom gândi încă la suferinți ?

Elena se uita la Alexandru cu admirațiune. Vorbele lui îi făceau plăcere și tot deodată o înspăimîntau. Ea însăși nici odată nu iubise. Inima ei se deschise și amorul său arzător se răvărsa ca un torent ce, constrîns în sînul stîncilor, află până în sfîrșit o eșire.

— Mă desprețuesci poate, Alexandre, zise ea, oh ! spune că nu este așa !.. tu mă scuzi că am avut această slăbiciune ?.. spune-mi, că nu am iubit nici odată, că sînt tînără, că am dreptate să te iubesc ; născocesce, mînte dacă va trebui, ca să mi dai cuvinte că pociü să te iubesc, căci vezi tu, încep a crede că sînt o femeie criminală ?..

— Elena mea ! dară, ai avut dreptate să mă iubești !... criminală zici tu ? pentru ce ? nu, sufletul meu, ești divină !.. lumea ar trebui să ți să închine...

— Ce-mi pasă de lume ! zise ea... Tu mă respecti ?

— Te respect și te ador ! zise Alexandru... nu știi, sufletul meu, că eram certat cu această lume și tu ești cauza de m'am în păcat ?.. o lume ce are în sînul ei o ființă atît de frumoasă, poți să nu o iubești ?..

— Dar cînd această ființe este slabă ? ca mine ?

— De unde ați luat că trebuie a desprețui pe cei ce ne iubesc !.. cine cîtează să facă această lege contra legilor naturii ?.. acolo unde această temere ar avea cuvînt să existe, acolo, sufletul meu, nu este amorul cel sincer, cel respectuos.

— Spune-mi încă aceasta... voiți ca amorul tău să fie sincer și respectuos !.. oh ! sînt esigintă... voiți să mă iubești cum nimeni încă nu a iubit... cum devotul iubește pe Dumnezeu... voi să uiți cerul și pămîntul pentru mine.. să te uiți pe tine însăși...

Alexandru era transportat de fericire, ei ședea pe o bancă, el îi luase o mîna și o strîngea cînd pe inima lui cînd pe buzele lui înflăcărare. Vîntul dulce sufla și răcorea fruntea sa arzîndă. Natura ea însăși părea că se află în momente de voluptate.

— Oare cugetat-ai încă la mine de cînd nu te-am văzut ?.. asta să fie grija ta !.. privește-mă !.. cît ești de frumoasă ! cît ești de poetică !.. Dacă vre odată sufletul lui Dumnezeu ar lua o formă de argil, ca să se arate oamenilor ar lua forma ta, Elena ! sufletul tău este un parfum ce ne îmbată de fericire !.. cugetările tale sînt suave ca visele fecioarelor ; sentimentele tale sînt ca razele soarelui

de maiu !.. o lasă-mă a mă îmbăta de amorul tău !.. natura ea însăși iubește, ea pare că ne privește și ne zice, grăbiți-vă, iubiți ! căci mâne poate nu veți mai fi !.. varsă sufletul tău în sufletul meu !.. cine poate să mă despartă de cea ce iubesc ?.. cine poate despărți buzele înflăcărâte ale călătorului arse de friguri de apele reci ale fântănilor ?..

— Alexandru !.. mă sperii !..

— Omul nu trăește de cât în timpul cât a iubit... dacă ar trebui a ne deștepta din acest vis dulce vre odată, facă cerul să ne deșteptăm numai spre a coborî în mormînt !.. lasă-mă să sorb parfumul desfătător al suflărei tale ! lasa-mă să mă îmbăt de sărutările tale !..

Cerul și pămîntul păreau că se confundă ; buzele celor doi amanți se întâlneau într'o sărutare voluptoasă, senzație cerească !..

— Alexandre ! zise Elena. Să plecăm de aici.. oaspeții ne așteaptă...

— Să plecăm, zise Alexandru.

Plecară către casă.

Aceea fuse o noapte bună pentru Alexandru. Era iubit de singura femeie ce era în lume, dupe gândul său. El adormi legănat de iluzii de fericire. Elena însă trecu toată noaptea în rugăciune. Ea se ruga ca să se stingă în inima ei amorul ce o coprinsese, sau să i se dea puteri de a rămănea curată. O idee o consola. Spera că Alexandru o să plece și astfel va evita ori ce pericol.

Cele dintăiu raze ale soarelui găsiră pe Alexandru în grădină.—Aici, zise el, arătând o canapea de lemn, buzele ei mi au zis că mă iubește ! aici i-am dat întâia sărutare !.. vai ! această sărutare va fi oare cea dintăiu și

cea după urmă !.. ce crudă ar fi fericirea dacă ar fi atât de scurtă !...

El se duse în chioșc. Acolo găsi pe Caterina.

— Ești bine ? îl întreabă ea.

— Sînt fericit, îi răspunse el.

— Ferice ?.. gîndește-te bine la ceia ce zici !. fericirea este o pasăre ce se pune numai pe arbori verzi și înfloriți... nu ai aceste calități ?..

— Cum ?

— Cu caracterul ce ai ?... este cu neputință să fi fericit !..

— Mă sperii !..

— Ești schimbător, fantase, visionar !.. mîne te voiî vedea iară plecând ! ori vei rămînea aici ca să turburi pe biata Elena ce ți poartă amicia de soră...

Aceste vorbe îl încredințară că amica Elenei știe că el o iubește.

Elena veni aici. Ea întinse mîna lui Alexandru și sărută pe Caterina.

— Bărbatu-meu îmi scrie, zise ea, dacă veți voi să mergem la Telega să vizităm ocele ?

— Eu merg, zise Caterina.

— Tu ?... bine ! dar nu e destul.. trebuie să mergem toți ca să pociu merge și eu.. Să consultăm pe cei alți !... vii ? întreabă ea pe Alexandru ?.. caută să vii... altfel voiî fi nefericită acolo !...

— Viu, răspunse el.

O călătorie spre munți.

Această idee se priimi de toată lumea. Se preparară două trăsură pentru dame. Zoe se puse într'o trăsură cu principesa și cu Ranu, în cea-laltă trăsură se urcă Elena cu Caterina. Alexandru și George se puseră pe capra calescei. Dupe două ore de cale, trăsurile intrară în Cămpina, de aici luară o direcțiune către Brebul. Ajunseră în fine la Telega către miază-zi.

— Nu ai mai făcut nimic ? întrebă Zoe pe Ranu.

— De erî fugi de mine... 'mî-a fost peste putință să o mai întălnesc singură ?

— Trebuie să o întălnesci... în această călătorie va fi mai lesne de cât acasă... trebuie să te grăbesci... timpul trece și planurile mele pot să cază...

— Astăzi, voiî mai încerca.

— Oare acest Alexandru Elescu nu-î face curte ? întrebă principesa. Curios om ! el nu vorbește cu noi !... păcat că natura î-a fost părtinitoare !.. este sălbatec !.. mi se pare că este și mândru ?.. dar defectul cel mai mare ce are, este simpatia lui pentru ideile și oamenii noi ! ce boală !..

— Boală ! ai dreptate zise Zoe, este o boală, nu

— vezi că din această cauză toate lucrurile se paralisează ?.. însă nu este vina lor !... cauza răului este... dar pentru ce voiți mai spune ?... cu femeile se guverna un stat. Amar acelor domnitori cari nu vor voi să înțeleagă această masimă !... damele sunt neîngrijite ! Dacă bărbatameu se alegea Domn, lucrurile erau să ia alt curs.

— Dar bărbatu-meu ? era mai sigur, dacă revoluționarii nu făceau cu poporul presiune asupra Camerii.

— Bărbatameu era și mai sigur ! este mai cunoscut în țară...

— De cât bărbatameu ? întrebă principesa.

— Mai popular... apoi are și experiență de lucruri.

Ele se uitară una la alta și începură a râde.

— Să lăsăm gluma principesa, bărbat-tău era pentru Bibescu.

— Vorbă..

Când am auzit că la 24 Genarie s'a ales Domnu Moldaviei își mărturisesc că atât m'am mîniat pe babarada mea, în cât perzînd toată răbdarea, 'i-am dat patru palme și l'am scuipat.

Aceste căzături cred că ne sacrificăm a trăi cu dănșii pentru ochii lor ! Eu când oi perde speranța de domnie, îl gonesc !.. această speranță este tot ce poate să ne dea altfel, ce așteptăm de la nisce ființe ce nu mai sunt nici, oameni !.. te încredințez că atunci am făcut și alte sacrifice : 'm'am lăsat amantul meu, tot cu gândul că mă voi face doamnă, rîdeam de mine însă-mi văzându-mă silită să cochetez cu căzătura mea de bărbat.

— Nu este frumos bărbatu-tău, ai dreptate, zise principesa.

— Poate să se ia de mână cu al tău, răspunse Zoe.

— Nu zic altfel...

Vorbeai de Alexandru ?.. ar face un amant frumos.

— Este prea simțimîntal... nu-mi plac acei oameni.

— Eū am un capriciū...

— Nu crez să reușești.

— Strică să încerc ?

— Încearcă... Eū voi încerca lângă George.

Astfel erau vorbele ce își schimbaū aceste două femei.

Nu este nimic esagerat : această școală de corupțiune există încă. Se personifică, în câte-va dame care, nu numai sunt priimate în societate, lăsate cu femeile tinere, curate, inocente, dar sunt văzute cu distincțiune, înconjurate de respect, de laude de toate familiile ce lumea respectă. Vițiul este nobilat, grație societății ! Cu aceste triste datine, virtuțile caută să lase locul lor viciurilor și să se ascundă cu rușine. Oare societatea ce toleră această datină, ba încă o 'ncuragează, îi dă prestigiul tonului bun, parfumul romanului, nu este complice cu cei ce profesă aceste principii perzătoare ? nu este din parte-ne cel puțin o slăbiciune criminală ? legături de rudenie, pe de o parte, prestigiul ce dă o mare avere pe de alta, înrîurază asupra societății private de principii de moralitate și dau naștere acestui fenomen monstruos.

Calătorii noștri ajunseră la Telega, unde găsiră pe postelnicul. Ei se deciseră să se coboare în ocne. Mai înainte aceste mine de sare, presintăū un aspect înspăimîntător : mâna omului, sclavă a experienței practice, săpa un puț în tărîmul sub care se dovedea mina de sare. Din fundul acestui puț urma cu săpătura în toate simțurile, dar tot-d'auna coborînduse până ajungea la o lărgime și adâncime extraordinare, pe gura ocnei cobora cu

o funie și pe scripete, o roată pe care se așeza un om. Astfel se practica intrarea ciocănașilor în ocnă. Condamnații erau datorți să lucreze în fundul acestui abis ziua : noaptea îi scotea. Erau însă o categorie de acești oameni care nu eșeau nici odată de aici, unii iar care se aruncau în ocelele părăsite. De câțiva ani minele se făcură pe un sistem european, astăzi este o scară pe care însăși damele pot să se coboare cu înlesnire, grație domnului Stirbei ! însă cel mai mare avantaju este că a scăpat de inundațiunii la care mina era supusă înainte.

Damele noastre fură întâmpinate de inginerul Chera-cioni, căruia țara este datoare reforma salutară. Le întrebă dacă doresc să intre în mină, principesa și Zoe refuzară ; cei alți exprimară dorința d'a intra. Atunci toți luară câte o lumina în mână și se puseră a coborî scările.

Ranu urmă îndată după Elena. El profită de ocașiu-ne ca i se presintă ca să repete declarațiunea sa amoroasă. O declarațiune de amor, coborând în ocnă, este ceva original !

— Doamna mea ! De erî fugi de mine ...

Este oare atât de urită fapta mea, ca să mă lipsesc de fericirea de a'ți vorbi ?...

— Fapta d-le este pardonabilă... atât numai că trebuie să se îndrepteze la altă persoană.

— O Dumnezeu !... așa dar este zis... toată viața mea trebuie să sufer !..

— Sermanul om ! zise Elena, îmi inspiră desgust și dispreț !.. către acestea el șade încă printre noi și patima sa, mincinoasă sau reală, devine mai tare... 'mî-e teamă de vre un scandal...

Astfel cugeta Elena. Ranu ce nu simțea nimic, ce

juca o rolă din ordinul stăpâne-sii, o rolă cu care începuse a se osteni, nu mai zise nimic. El începuse a stima și respecta pe Elena și se simțea pornit mai mult în favoarea Elenei de cât a Zoei.

— Sciū bine, își zicea el, care este rola mea. Să fac să mă iubească această femeie. Dar pentru ce? care este interesul stăpâne-mii?.. Imi vine a crede că Zoe va face un rău acestii femei și se servă cu mine, și ce rău? poate ca să o piarză dacă ea s'ar înamora de mine! nu aș face mai bine să o las în pace și să-i raport ei că nu pociū nimic?..

Iată cum se gândea Ranu.

Calătorii noștri ajunseră în fundul minei, vizitară toate căile, văzură condamnații, vorbiră cu dănsii. Aflară că ei era ținuți în heare, și noaptea când îi scoteau și îi băgau în închisoare îi puneau cu câte un picior la un butuc mare. Toate aceste tratări barbare se faceau pentru că nu erau mijloace a clădi închisori solide. Ei aflară încă că bataia nu se desființase; foctionarii priași cu abuzuri, și dați în judecată de un minister, erau reintegrați de ministerul ce venea în urmă, și reîncepuseră a abuza. Aceasta făcu să se mire damele.

Nu este nimic de mirat. Se vindecă anevoie o boală ce intră și se respîndește în toată întinderea unui corp. Acest rău nu există în căți va indivizi, ci mai în societatea întreagă. Era încă mijloc de vindecare dacă regimul nou ar fi adus stabilitatea lucrurilor în țară; dacă un minister, sigur că are să rămăe mult timp, capabil către acestea, integru, enemic al nedreptății și înainte de toate puțin păsător de opiniunile politice ale partidelor de putere, ar fi pus interesele generale mai pe

sus de interesele de partidă. Stabilitatea fuse lovită de la începutul noului regim; adunarea compusă în majoritate de oameni ce dau preferință ideilor și oamenilor vechi, nu suferi nici un minister. De două ori fuse închisă pentru că ceruse căderea ministerelor; de două ori alegătorii trimeseră pe aceeași deputați, ministerele se schimbă încă. Dar aceste schimbări de ministere au fost fatale. Pe deoparte adunarea se juca cu ministerele, nu făcea nici o lucrare și aceasta sistematicesce; pe de altă parte ministerele, ocupate de politică, lăsaū la o parte ori ce lucrare de administrațiune. Abia unele începeau o serie de lucrări, și adunarea le da vot de neîncredere, ele lăsaū locul altora, care veneau să strice tot ce ele făcuseră: Să schimbe funcționarii publici bănuți că sunt de ideile miniștrilor precedenți și să pue alții de ideile lor. Sub acest raport ministerul nu se mai uita care erau capacitatea, integritatea, moralitatea oamenilor! Eraū nedemni, hrăpitori, dați în judecată, condamnați, puțin le păsa, numai să fi avut o coloare politică a lor, erau numiți sau păstrați în funcțiunile lor. Eraū capabili, integri, dar dacă nu erau de coloarea lor, se alungaū. Ministerile se schimbaū de șase ori pe an, prin urmare de atâtea ori pe an țara căta să se zgudue până în fundamentele sale: răul vine din bazele legii electorale a Convențiunei ce dară numai proprietarilor drepturi electorale. Convențiunea desființează privilegiile proprietarilor și chemă iară pe proprietari ca să esecutive această sentință. Aceștia, ne cutezând să inființeze privilegiile lor nici să le reintegreze, preferara să se târască lucrurile, ca să paralizeze totul. Să piară stabilitatea, siguranța, creditul.

Calătorii eșiră din ocnă, făcură câte-va visite la damele

Doica îl găsi culcat cu fața în jos.

funcționarilor, unde nu auziră de cât nemulțumiri și critici asupra puterii esecutive. Elena urmă pe bărbatu-său la o parte și îi zise :

— Așu vrea să vedem mănăstirile, până la Sinaia.

— De ce nu !.. Eă nu pociu să vë însoțesc dar voi mergeți ! pe această cale sînt Brebul, Poiana, Lespezile, Sinaia, dormiți la Brebu, mâne veți fi la Poiana, Lespezi... veți trece noaptea la Sinaia.

Elena comunică această idee color alți călători care primiră bucuros. Ei plecară de aici printre dealuri și văi verzi și pădurate, pozițiuni desfătătoare de care ochii se răpesc și nu se mai satura !.. După cât-va timp ajunseră la Brebu; această mănăstire este așezată pe o masă de pămînt șețu ce se întinde de la malul patului Doftaniî până la poalele unor munți spre răsărit; această masă ea însăși se află la o înălțime de 150 picioare de la fața apei. Mănăstirea odihnește spre nordul mesei de pămînt lângă mal ; de aici se face o vale apoi încep alte dealuri; în această vale, la spatele mănăstirei este un lac foarte adânc, ce seamănă să fi fost în vechime o mină de sare : apa este sărată. Aceasta mănăstire este fondată de Matei Basarab. Aici doamna Elena, femeia sa, cătă adăpostire și în timpul resbelului lui Matei cu Vasile Lupul al Moldovei. Mănăstirea este a Statului și depîndă de eforia Spitalelor.

Călătorii nostri aflară aici ospitalitate plăcută. Egumenul era un om cu spirit. In anul 1848 luase parte la mișcarea revoluționară : Se esilase în țeri străine mai mulți ani. Intorcându-se, priimise această mănăstire de la guvernul de atunci.

Casa era aceia din timpul lui Matei, reparată, cu

un singur rând, dar mare și spațioasă, cu o galerie lungă, lată și coperită cu coperemântul general al edificiului. Ea ținea locul între o serie de camere și pilastri de calciarū din fața casii, despre curte.

Egumenul le dete o masă princiară; în timpul mesei fie care făcea observațiunile ce-i plăcea în socoteala monastirei și a bătrânului egumen.

— Sciți că acest om este din cei cu revoluțiunea de la 1848 ? zise George, în limba francesă, ca să nu înțeleagă Egumenul.

— Revoluționar !.. strigă principesa, o Dumnezeu ! pentru ce m'ați adus aici !.. nu pociu să sufer vederea acestor revoluționari !.. este în stare să învenineze bucatele... 'mi-e frică ?..

— Și nu numai atât, zise Alexandru, dar pe când se afla esilat în Transilvania, în timpul resbelului ruso-magiar, el luă parte cu Unguri...

— Ce grozăvie ! strigă Zoe.

— Prinse trei robi, ofițeri ruși tineri, frumoși, bogați... Sciți ce le-a făcut ? zise Alexandru...

— I-a pus în țepă, apoi le-a scos căpăținele și a făcut cupe din care bea vinul — vreți să le vedeți ?..

Principesa scoase un țipăt și înclină capul pe pept, ca când ar fi voit să arate că o să leșine. George profită de această întâmplare, și-i aruncă un pahar de apă în față. Ea reveni în sine. —

— Să plecăm ! sa plecăm de aici !.. strigă ea. Sîntem în mîna căpcaunilor !.. aceste bucate or fi de carne de om !..

— N'ai așteptat să isprăvesc ! zise Alexandru ; nu este cum a zis George. După ce primi pe cei trei ofițeri,

le dete vestminte ungurești și un om care îi conduse noaptea la marginea țării și acolo îi dete în mâna rușilor !..

— Da !.. strigă principesa.

— Poți să-l întrebî.

— Este cu putință !.. dar atunci este un om cu inimă... și eu care îl credeam ucigător !.. Dar ce păcat ?.. este revoluționar !.

— Știi un lucru ? zise George lui Alexandru.

— Ce este ?

— Principesa iubește vinul... vinul călugărului este trădător — hai să-o înbătăm !

Ce idee !.. o lașitate !

— Aceasta o face ea singură la București.

— Ce desgust !.. fă !.. dar să nu știe nici Elena nici Caterina.

— Lasă-te pe mine !.

George șopti Egumenului câte-va vorbe la ureche.

După câte-va minute zise:

— Nu știu dacă doamnele nu vor voi să guste o tămâioasă dulce ce se află în mănăstire de trei-zeci de ani.

— Se poate ? zise principesa.

Egumenul dete ordin să aducă două butelii de tămâioasă. Vărsă el singur în paharele damelor. Elena și Caterina nu voră să bea. Principesa și Zoe băură.

Principesa se plecă la urechile Zoii.

— *In Vinum Veritas !* nu putem să-i îndemnăm a bea ? poate vom afla ce simt pentru noi !

— Mi-e teamă, căci cată să bem înșine noi ?

— Să ne prefacem, zise ea.

— In sănătatea societății de față ! zise principesa. Zoe,

Alexandru, George, Egumenul îi răspuseră. Ele gustară, găsiră vinul delicios și cu încetul deșertară paharele. Zoe ridică și ea un toast care avu aceeași soartă; veni rândul lui Alexandru; al treilea pahar fuse destul ca să facă să se turbure spiritele acestor două dame; aveau o mare plăcere de vorbă. Lăsară vëlul de pudoare ce șade atât de bine femeilor bine crescute, vorbiră despre multe lucruri cu o neîngrijire care făcu să roșască Elena și Caterina. Cele dintâii obiecte ce se presintară în imaginațiunea lor, fură amanții lor. Elena protestă că o dore capul și se sculă de la masă; Caterina o urmă.

— Bine au făcut că s'au dus! zise principesa lui George.

— Ești tot pe gânduri? întrebă Zoe pe Alexandru. Dacă ai avea un amant atât de trist aș muri!..

— Ai unul?

— Am avut... cine nu are unul?..

— Ai dreptate!.. dar acum?

— Acum?.. nu pociu să am, dacă nu pociu să fiu iubită de cel ce iubesc!

— Iubești pe cine-va care nu te iubește?

— Poate... dar îți voi spune aceasta mai târziu...

— Mai târziu?... și pentru ce nu acum?... o să trăim până atunci...

— Tot ce-ți pociu spune este că e frumos... dar... melancolic!

— Of!..

— Și că ai fi cea mai fericită din lume când ai avea numai speranța că voi fi iubită!..

Alexandru înțelese simțul vorbelor ei.—Această femeie, își zise el, este o mesalină. El se roșise și pusese capul în taler.

— George ! zise principesa, nu-mi faci nici odată complimente... și cu toate acestea sunt încă tânără și frumoasă !.. în adevăr voi nu știți să iubiți !.. ce diferență între voi și ofițerii ruși !.. ce oameni galanți !..

— Nu crede că sîntem fără inimă.

— Și ce ne este de folos inima, dacă nu se exprimă...

— Ai un amant...

— Nu-mi mai vorbi... nu l'am iubit, apoi a plecat la băi... am cheltuit mulțime de bani cu dînsul...

— Ah ! era ostenit !.. zise George.

— Ești un impertinent ! zise principesa rîzînd ; dar îți ert pentru că ai fost profet.. S'a dus la băi...

— Dar principele Iordache nu bănuia ?

— Ce-mi pasă ? nu poate să zică nimic, am cuvintele mele !..

— Mi-e frică să nu fiu silit a'î urma !

Principesa îl lovi cu degetul peste gură.

— Nu lua în rău !

Caterina apărură acolo.

— Ce mai ședeți la masă ?.. le zise ea. Să mergem la lac... apoi, apropiindu-se de Elescu, îi zise:

— Elena te chiamă...

Alexandru se sculă și se depărtează cu Caterina.

Zoe ce se aștepta la o declarație poate, vîzînd că Elescu o părăsește cu atîta indiferență se mînie.

— Oh ! această femeie !.. o voi găsi tot d'auna în calea mea.

— Ce faci acolo ? întrebă Elena pe Alexandru, și ce sunt acele femei nerușinate ?..

— Le am cunoscut în casa d tale, răspunse Alexandru cu răceală.

— Ai dreptate, zise Elena. Dar vorbele lui Alexandru îi făcură rău, ochii ei se umplură de lacrimi...

— Ce vei?.. asta este societatea... nu pocii scăpa nici chiar în singurătate.

Maî mulţi ţărani şi ţarance, veniră la mănăstire, fiind în acea zi hramul bisericei. Egumenul dase ordin a se pune masă lungă în curte la care ţăranii erau chemaţi să mănânce. Elena văzu printre fetele de ţărani, una care se distingea prin graţiile sale, curăţenia costumului. O chiamă. Ea se urcă în casă şi intră la Elena însoţită de maică-sa. Era frumoasă în costumul său, cămaşa de pînă albă, era cusută la mâneci cu mătăsuri de culori diferite şi cu fluturi, mânecile încă erau brodate, sînul cămăşii înecat de fluturi; se crăpa pe un sîn alb ca ninsoarea, mijlocul era încins într'un brîu roşu de lână încărcat de fluturi peste cămaşe; purta de la brâu în jos o fustă de borangie creţ. Părul împletit în două coade pe spate foarte jos; peste cap prinsese un vîl său maramă de o stofă albă şi fină prinsă în două ace astfel în cât plutea pe d'asupra părului. Caterina îndată ce o văzu alergia la dânsa şi o sărută.

Ea îşi pusese mîna la gură, şi nu ştia ce are să zică.

— Cum te chiamă? o întrebă Elena.

— Maria, răspunse ea, această femeie este muma-mea...

— De câţi ani eşti?

— De şai-spre-zece.

— Ai tată?

— Am.

— Eşti frumoasă, fetiţă, şi rog pe Dumnezeu să te facă fericită!..

— Fericită!.. zise ea, și lăsă ochii în jos.

— Nu este fericită, sărmana !.. zise maică-sa cu ochii plini de lacrimi.

— Pentru ce ? spuneți-mi !.. va vă feriți.

Bătrâna luă vorba și zise...

— Bărbatu-meu va să o mărite dupe un român cu avere, dar nu e dupe gustul ei.. ce să zic ! Ei îi place altul... acela e sărac... Dar poți să faci pe Petre să iasă din gândul lui ? peste zece zile o să facă nunta... a slăbit biata fată de abia o cunosc eu muma ei !.

Fata își ascunse fața în mâini.

— Pretutindenî, în toate clasele, omul este același, zise Elena. Pozițiunea fetei semăna cu a ei, ea asemenea trebuie să se incline înaintea voinței unui părinte crud și să ia un om care nu-l iubea. Câte suvenire plăcute și triste nu i se presintă, inima ei era atinsă.

— Și unde este cel iubit și sărac ? întrebă Elena.

— Umblă ca un nebun ! zise bătrâna, va să intre în oaste...

— Ce avere are ginerele ?

— Patru boi, două vaci și patru sute lei.

— Ei bine !.. acela pe care Maria iubesc este mai bogat ; are șase boi, trei vaci...

— Și trei mii de lei !.. urmă Alexandru...

— Mulțumim pentru dînsa ! zise Elena lui Alexandru Bătrîna nu înțelegea și zise :

— Ba nu are nimic, săracul !..

— Îi dăm noi ! răspuse Elena... Să cheme aici pe bărbată-tău.

Acesta se afla prin curte. Veni îndată.

— Dacă băiatul ce e drag Marii, ar avea șase boi,

trei vaci și trei mii de lei, i-ai da pe fie-ta ? îl întreabă Elena.

— Iași da-o, răspunse bătrînul, că și mie îmi place mai mult el de cât cel alt... dar e sărac.

— Nu e sărac... El are stare... i-o dăm noi. Măne să veniți să luați vitele și banii de la părintele Egumen și Duminică să faceți nunta.

Amănduoi bătrîni rămaseră muți ; fata se aruncă la picioarele Elenei, această o sculă și o sărută pe frunte.

— Acum nu vei mai fi nefericită... îi zise ea. Țăranii eșiră după ce mulțumiră în felul lor.

— Voiți să-i cunun ! zise Elena.

— Minunată idee ! zise Caterina, la Fănesci Duminică...

— Iată o nuntă ! zise Alexandru, ai mîna bună, însoară-mă și pe mine.

— Pe D-ta ? nu ! zise Elena cu vocea jumătate, vei face pe nevastă nefericită !

— Ca să fie aceasta, ar trebui să o iubesc cu adorațiune, cu nebulie !...

— Să iubesci ?... credeți că dacă iubiți o femeie cu patimă, aveți dreptul să o faceți nenorocită ?...

Să o insultați printr'o gelosie nebună ? să turburați sufletul ei prin capricii, atunci când viața i se pare mai dulce ?

— Doamne !... cât de egoisti sunt bărbații... zise Caterina.

— Ce căutați țărani aceia aici ? întreabă Principesa ce intră atunci cu Zoe și cu George.

— Of !... au lăsat după dînșii miros de mojie !... zise Zoe.

— Elenei îi face haz... aceste ființe ce mănîncă mămăligă ! zise Principesa.

— Ce gust !... ființe care n'aū de cât figura omenească, mai zise Zoe.

— Dar care aū figure naturale, fragate, rumene... zise Elescu. Să fi văzut o fetiță adineaori !...

— Lasă-mă cu mojiții ! De când cu regimul de libertate, s'aū obrăsnicit și ei ! nu poți să'i mai iaī la lucru fără să le mai plătesci... și dacă pui să-i bată, se laudă că o să se plîngă la cărmuire !...

— Ce fel ? întrebă Alexandru, țăraniī pe moșūile d-tale nu sunt bine tratați ?

— Și ce vor mai bine ? niște vite !... Eū o să-i gonesc pe toți după moșie ... Sînt revoluționari...

— E trist, e barbar ceea ce spui, doamnă ! zise Elescu. Ce fel ? este o țară în lume unde țăraniī sînt rău tratați și unde cei ce caută să'i protege trec de oameni revoluționari, criminali ; și această țară este românească, ce are o constituțiune bazată pe principii de libertate, egalitate, umanitate !... și româniī se mai zic încă o națiune liberă ; și Europa nu tremură în față cu acest spectacol de barbarie !.. români pentru români sunt mai cruzi de cât Turciī, de cât Rușiī, de cât Austraciī !... Iată nenorocirea acestei națiuni !

— Ce națiune ? zise principesa, nu este nație română !...

— Doriți a vă preumbla cu luntrele pe lac ? întrebă egumenul.

Se sculară, eșiră și purceseră către lac printr'o grădină. Două luntre îi primiră pe toți. Ei se puseră în luntre astfel cum erau în trăsuri.

— Unde ești ? întrebă Zoe pe Ranu când plecară luntrele.

— Lucrul merge bine acum, răspuse acesta, nici mă așteptam...

— Bravo, răspunseră ele.

— Mi-a dat mâna și am sărutat-o de o sută de ori...

— Foarte bine ! zise Zoe.

— Eram sigură ! zise principesa.

— Mi-a zis să fiu discret, mai zise Ranu, căci de nu, va muri !...

— Merge bine ! înainte... zise Zoe.

Luntrele se preumblară pe lac.... Soarele era aproape de culcare; umbra și răcoarea se răvărsa în aer; mulțime de femei, ce albeau pânzele pe malul lacului, acum le strîngeau și se înturnați acasă cu trumbele pe cap.

Alexandru începuse să cânte o barcarolă, atât de dulce, de suavă, de melancolică, cât atinse toate inimile.

BARCAROLA

Colo unde se înclină,
Salcia pe un mormânt,
In a stelelor lumină,
Legănată lin de vânt ;

Unde 'n serile 'ntristate
Se aude un dulce val,
Suspiniind cu voluptate,
Sub umbrosul, negru mal ;

Du-mă, du-mă, lopătare,
Fie noaptea cât de rea,
Acolo în întristare,
Zace moartă dulcea mea.

Această barcarolă pătrunse inima Elenei. Ea simți o presiune dulce și dureroasă asupra spiritului ei. Era poate un presimțământ de dureri ce o așteptau în viață ? era

regresul dulce al fericirilor ce nu putuse să guste ?.. umbra ascunse ochilor străini lacrimile ce îi înrouară fața.

— Nu mai cânta, zise ea lui Elescu, cântă așa de fals astăzi !..

— Ce e acest capriciu, Eleno ? o întrebă Caterina.

— Am un presimțimînt, Caterino, că voi muri în curând....

— Iar cu ideile triste ?...

— Nicîi odată n'am fost mai neodihnită ca astă seară...

În acel timp bărcile se înturnaui la malul de la care plecaseră; în barca cea altă Zoe zise principesei încet :

— Alexandru, dacă nu mă înșel, moare de amor după Elena; voi să-î spui că Elena are un presimțiment pentru Ranu.

— Bine, răspunse aceasta.

Călătoria se urcă pe mal și purceseră către casă. Zoe ceru brațul lui Elescu, acesta i-l oferi

— Ei bine ! amabilul și înfocatul meu adversar politic ! Imi pare rău de un lucru....

— De ce lucru ?... întrebă Alexandru.

— Vă perdeți timpul cu politica... pe când alții îl întrebuințează atât de bine !...

— Mi-ai făcut o reputațiune de om care se ocupă de politică : este nemeritată. Cât pentru timp, fie care îl risipește cum îi place....

Ei ajunseră atunci :

După o oră, un serv veni și zise lui Alexandru că 'l invită d-na Zoe în camera sa. Alexandru avea un defect ce îl făcea nefericit, era bănuitor, acest defect la un om ce iubește cu patimă este o adevărată cauză de amărăciuni pentru el și pentru cei ce el iubește. Vorbele Zoei

el nu le uitase. Ele îl făcuseră a bănuî că Zoe are să-î spuie aceia ce el ardea și tremura să afle. Astfel nu întârzie de a se duce la chiemarea ce-î făcu Zoe. Inima lui palpita ca 'naintea unui mare pericol.

— Ce poate să-mi spue ea în secret? se întrebă el. Eu îmi pierz timpul, pe când alții îl întrebuințează atât de bine!.. mî-a zis ea; mă perz.... nu înțeleg.... Său mai bine nu cutez a bănuî...

În fine intră la Zoe, el află aici pe principesa. Mai multe lumănări ardeau pe mese.

— Ei bine!... zise Zoe. Ranu face minuni pe unde ajunge!... iubește și este iubit... ghicește de cine?

— Nu-l mai turbura, zise principesa, de o persoană care nu-l interesează.... Spune'î.

— De Elena, zise Zoe.

Ele se uitară în fața lui Alexandru doară vor descoperi vre o turburare care i-ar trăda secretul său. Alexandru rămase rece, indiferinte, nemișcat...

— Aceste lucruri nu sunt noi pe pământ.... Către acestea Ranu este demn a fi pismuit: a fi iubit de o femeie atât de perfectă, este una din plăcerile ce soarta păstrează favoriților săi.

— Nu e așa?

— Dar să credem pe Ranu? întrebă principesa. Sunt oameni cărora le place să se laude chiar dacă ar compromite o femeie?...

— Aceasta îl privește pe dînsul, zise Zoe.

— Lăsați pe zeul amorului să împartă răsfațările cele dulci amantilor, zise Alexandru, astăzi ai vorbit atât de rău de țărani!....

— Politică?... nu voi să mai vorbesc! răspunse Zoe.

— Atunci vă doresc noapte bună ! osteneala zilei mă abate... țărîna cea slabă mărturisește că are nevoie de repaos.

— Ei bine, zise Zoe după ce eși Elescu.

— Ei bine ! răspunse principesa.

— Această știre nu l-a turburat întru nimic !...

— A fost o supozițiune.

— Suntem învinse orî cum ar fi.

— Țiganca nu are să vie la Fănești ?

— În opt zile.

Alexandru eșise.

— Ranu a zis aceasta el însuși !... Dumnezeu !. oare să fie așa ? își zise el. Aceste femei ce interes au să mință ?... Să-l întreb... și pentru ce ? el va spune din contra... este natural : nu mă cunoaște îndestul... Astăzi ea îi aruncă o căutătură plină de patimă... la masă mânele ei căutaū a se atinge de mîna lui — pe pahare !... am observat că nu'i mai vorbește, îi budează negreșit... toată ziua Elena era gînditoare !... cîntecul meu pe lac, nu i-a făcut nici o plăcere.... El însuși stă tot de una la o parte ; fuge de societatea noastră ;... câte probabilități nu sunt ?... nu mai este o supozițiune ! ci un ade-văr.... buzele ei mî-au mințit cînd îmi spuneau că mă iubește.... Cât trebuie să fie de miserabil sufletul unei femei ce minte ast-fel !... E trist a crede că în această lume tot ce se ridică mai pe sus de mulțime prin cualități rare, a trebuit să ne vestejască fregesimea inimii nîstre !... o femeie ! tu ce semenî venită să ștergi cu degetele tale grijile dupe frunțile noastre, a trebuit oare să deminți cu atîta amărăciune aceasta dulce speranță ?...

Astfel cugeta Alexandru, preumblîndu-se prin galerie

și blestemând pe cele două femei ce îi dară o știre atât de crudă.

— Pentru ce mi-ai spus ele aceasta?... Cu două ore înainte, nimeni nu era mai fericit de cât mine, nu cunoșteam nefericirea mea... și eram mulțumit!...

Ușa de la camera Elenei se deschise. Elena veni în galerie. Ea văzu pe Alexandru preumblându-se gânditor. Luna vărsa valuri de lumină și 'neca această galerie.

— Nu te-ai culcat încă? întrebă ea.

— Pociu dormi?

— Ești bolnav?

— Da.... sunt bolnav....

— Ai trebuință de îngrijirile noastre....

— Nu! mulțumim!..

Aceste răspunsuri reci fură atâtea lovituri pe inima acestei femei. Ea înțelese că Alexandru era în unele minute de gelosie. Ar fi preferat să o mustre, să o insulte, de cât să-i răspundă cu atâta răceală.

— Iară ești supărat pe mine?

— Nu!... pe mine!..

— Ce ai făcut?

— Am nenorocirea a te vedea, a te iubi, ca să te desprețuesc...

La această vorbă Elena surîse cu mulțumire.

— Înțeleg... o noă vijelie... Să fie! îmi face plăcere... căci dovedește că mă iubești, Alexandru meu!... fii tot d'auna gelos, bănuitor, cu această condițiune însă: ia seama, aceste escese îți fac rău!... iată singurul cuvânt care mă face să sufer când te văz gelos... Dar să vedem, spune-mi: De cine ești gelos, de Ranu, negreșit?...

— Pentru că ai zis-o singură fie!...

Femeia iartă amantului său aceste escese de gelosie ; bărbatului însă nu le iartă. El însuși nu cutează să-î declare gelosia sa, aleargă la o mie de preteste ca să mustre pe femeie. Un amant merge drept : pune înainte motivul mâniei sale, faptî, nume proprii, nu o menagează întru nimic, devine aspru, barbar, cauza este că bărbatul se mănîe în puterea drepturilor conjugale și amantul în puterea drepturilor inimiî, la acest din urmă amorul este tot de una tănăr și pasionat însuși prin natura lui criminală în fața oamenilor.

Elena îi luă mîna.

— Ascultă, Alexandre, îi zise Elena. Imî pare bine că ai pus acest nume pe tapet.

Alexandru retrase mîna.

— Daca ai putea să înțelegî puterea cu care te desprețesc, singură te-ai desprețui ! îi zise Alexandru.

— Ai dreptate ! zise Elena înecată de durere, sunt demnă de dispreț ! Ea simți că se îneacă : Se îndreptă către camera ei sprijinindu-se cu mînele de perete.. odată acolo, căzu pe pat leșinată.

Alexandru se coborî în curtea mănăstirei, fruntea lui ardea ; inima îi era plină de mînie. Se înturnă în dreapta și în stînga fără să știe unde îl duc picióarele. Intră în grădină : ia o potecă, înaintează, gîndurile sale îl apasă ; rătăcește astfel pe câmpii mai multe ore, răcoarea dimeneții suflă peste fruntea lui arzîndă, îl răcorește, îl trezește, zorile strălucesc înaintea ochilor săi seci de lacrimi și pare că comunică frăgesimea lor sufletului său înfocat.

— Unde mă duc ? se întrebă el, sunt departe de mănăstire... Ce vor zice cele două dame când vor afla

— Scóală, d-le, zise Elena către Ranu.

că am dispărut?... nu vor da acestei plecări nopturne o explicațiune compromițătoare pentru Elena, după mărturisirea ce ele îmi făcură erī seară?... am eu dreptul a compromite o femeie? ar fi mai înțelept să mă întorc la mănăstire... mai târziu voiū parăsi țara...

Alexandru se înturnă asupra pașilor săi, mânia sa se schimbă în pietate pentru Elena.—Am fost crud! zise el. Să ne inchipuim că ceea ce mi-aū zis acele două femei despre dinsa, este adevărat; ce drept am eu asupra-i ca să o tratezū atât de barbar?... Dacă această purtare ar sdrobi această ființă delicată?... am fost crud, barbar, nebun!...

Cine poate să știe dacă ea nu a trecut noaptea văr-sând lacrimi?... Sunt mai mult de cât crud: Sînt laș!... am insultat-o cu asprime, am lăsat'o leșinând!... vai! dacă cine-va merită a fi desprețuit, sunt eu numai eu!...

El se gândi atunci la delicatețea simțimentelor Elenei, la vorbele ei, la suferințele ei, la amorul ce îi inspirase, și la chipul cu care el îi răspunse. Un rîu de lacrimi cură din ochii săi; ar fi dat viața sa să nu fi făcut cele ce făcuse.—Mă voiū arunca la picioarele ei, zise el; voiū zice că eram nebun... Ea e bună... mă va erta... va uita...

Gândind ast-fel el ajunse la mănăstire. Servii singuri se deșteptaseră. Tăcerea domnea în casa oaspeților. Cu pași ușori intră în camera sa. Acolo își aduse aminte că acea cameră se învecinase cu a Elenei și a Caterinei. O ușe închisă îi despărțea, voia să știe dacă Elena dormea, dacă este bolnavă. Se uită prin crăpătura ușei, razele zilei intraseră în camera sa. Elena era pe pat, dormea. Era frumoasă! Alexandru se liniști. Se aruncă pe pat nu putu dormi. Se sculă și eși afară.

El întâlnește pe Egumenul mănăstirii eșind de la biserică.

— Știi că am promis acelei fete de țaran șase boi, trei vaci și trei miș de lei?

Știi încă că i-am zis că le va găsi aici la mănăstire? Te rog, părinte, să primești acei trei miș de lei! Doamna Elena îți va da prețul vitelor; le vei da ginerelui Eleniș.

— Dumnezeu să vă dea zile pline de fericire!... zise călugărul.

Alexandru surâse cu durere.

— Nu-mi pari să fii mulțumit? îl întreabă egumenul.

— În adevăr, părinte...

— Și cu toate acestea toate darurile ce pot face pe un om fericit, le ai!

Ei auziră atunci vocea Elenei ce urma pe Caterina în galerie.

Elena căzuse pe pat leșinată.—Ea reveni repede, și cea dintâi mișcare ce făcu fuse să știe unde era Alexandru. Se uită în galerie, nu mai era acolo. Se uită pe ferăstră și îl văzu depărtându-se, apoi dispărând sub arborii grădinei. Ea tremura de spaimă, crezu că Alexandru se dusese să se arunce în lac, acum uitase durerile ce-i cauzase insulta lui Alexandru. Ea nu se mai gândea de cât la viața lui. Pe cine va trimete după dânsul? nu era nimeni, îi veni ideea să se ducă ea singură, apoi când se gândi la consecuință, tremură.

Trecu dar totă noaptea în cele mai crude suferinți. Despre zioă adormi un moment, atunci când Alexandru o văzu prin ușă. Sgomotul ce făcu el, o deșteptase. Elena atunci sculă pe Caterina, se îmbracă și eși în galerie.

La vocea Elenei, Alexandru congediă pe preot, și se

urcă în galerie. El merse spre Elena.

— Ah ! zise ea cu bucurie.

Alexandru o salută cu respect.

— O să mă omori ! îi zise Elena.

Alexandru, fără să zică o vorbă, îi luă mâna și o încărcă cu sărutări; ochii lui se umplură de lacrimi, și lacrimile, sparte pe fața lui, scaldară mânele delicate ale Elenii.

— Nu-mi face nici o mustrare, zise el, dacă poți, plânge-mă, sînt nenorocit !...

Caterina eși atunci din cameră, fragedă și răsîndă ca florile ce răsăriseră în acea dimineață. Ea sărută pe Elena și întinse mâna lui Alexandru.

— Ești palid ? zise ea lui Alexandru.

— Am dormit rău, răspunse el.

În acel moment apăru în capul galeriei Ranu.

— Iată și moldoveanu ! zise Caterina.

— Amantul meu ! zise Elena surîzînd.

Alexandru înțelese intențiunea Elenei, cu toate acestea vorba ce zise ea, îi ridică o greutate după inimă.

— Ce grozăvie ! zise Caterina, unde a pescuit Zoe această ființă.

— Este frumos ! răspunse Elena, aruncînd o căutătură lui Alexandru.

— Tip de lacheu ! zise Caterina, nu știe nici să converseze.

— Nu are nici o educațiune !... Dar are inima foarte tîneră ! urmă Elena.

— El ? răspunse Caterina ; nu aș fi crezut.

— Mi-a făcut o declarație de amor, mai zise Elena, nu aș putea a mă înamora de un astfel de om !...

Aceste vorbe amestiră pe Alexandru: nu mai ştia ce să gândească.

Ranu se apropia de dame, le salută.

— Nu ne dai mâna? îl întreabă Elena. De câte-va zile nu ne mai iubeşti?... de când ne coboram pe scara ocnei, spre exemplu!

Ranu se roşi... Alexandru se întreabă: „ce va fi acesta? ideile lui începură a se lumina.

— Ce s'a întâmplat pe scara ocnei? întreabă Caterina.

— Nimic! zise Elena... o copilărie, la care sigur că d. Ranu nici nu se mai gândeşte...

— Sunt curioasă să ştiu, zise Caterina.

— O declaraţie de amor!... locul era rău ales, închi-
pueşte-ţi că puteam să cad după scară...

— Doamnă! zise Ranu, vă rog...

— Vă supără... ce? nu a fost o glumă? şi eu şi bărbatu-meu am luat-o pentru o glumă... bărbatu-meu a ris atât de mult când a auzit...

— A auzit!... răspunse Ranu.

— De ce nu? nu este nici un rău...

— Şi damele cele două au ris! zise Alexandru care acum începuse să vadă în întuneric.

— Şi damele cele două? întreabă Ranu.

— Care mi-au spus, răspunse Alexandru.

Acum Ranu nu mai înţelegea nimic. Aceste vorbe îl confundară, se retrase cu ruşine.

— Ce fel? Elena, tu faci astfel de romanuri şi nu 'mi spui?

— Uitasem, în adevăr.

Caterina se duse în casă să-şi aducă lucrul ce luase cu ea.

— Veî să'mî explicî ce sunt toate acestea ? zise Alexandru Elenei.

— Lucru foarte simplu, fără nici un motiv, mi-a făcut o declarațiune, pe care am comunicat'o îndată bărbatului meu, și am rîs amândoi.

— Adevărat ?

— Te îndoești ?...

— Atunci i-ai spus și ce ți-am zis eu ! și ați rîs poate împreună ?...

— Alexandre ! ești crud !...

Caterina se înturnă cu lucrul.

— Nu plecăm ? întrebă ea.

— Să plecăm, zise Elena, de aici la Poiana... acolo să facem gustare !...

George veni atunci în mijlocul lor cu ochii plini de somn. După el veni Zoe și principesa. Caii se puseră la calești. Ele schimbă câte-va vorbe, și se coborîră pe scară. Elena zise egumenului să cumpere nouă capete de vite pentru protegiata sa, și promise a'î trimite bani îndată ce se va întoarce acasă. Decise încă să facă nunta la Fănești și zise că ea însăși va veni să-î cunune duminica viitoare.

Ei porniră ast-fel și după o oră ajunseră în Cîmpina; la marginea despre munți a burgului, pe muchia unui mal înalt se face o cale ; sub acest mal zace un lac limpede și liniștit, închis între două dealuri. Se crede că este de o adâncime fabuloasă. Suprafața lacului se află la câțiva stîngenî mai sus de patul Prahovei ce se desparte de lac printr'o bară de pămînt rădăcat. Pe calea de care vorbim trăsurile purceseră cu repejune : Ele coborîră coasta către rîu, trecură Prahova. De aici se văzu pe coasta lanțului

de peste rău, mănăstirea Poiana rădicându-se asupra arborilor. După un pătrar de oră, călătorii intrară în mănăstire, aici fură primiți în sunetul clopotelor, ce este un semn de distincțiune pentru persoanele mari cari ajung la mănăstiri.

O gustare destul de bună aștepta pe călători.

Din balconul caselor mănăstirești era o vedere încântătoare. Elena se temea că nu vor putea să ajungă seara la Sinaia cu caii săi și trimise să le aducă caii de poștă.

Ei se preumblară prin case, prin grădină; se urcară într'un kiosk de lemn ce este făcut pe un nuc gigantic a cărui înălțime se afla la câți-va stânjeni mai jos de cât linia malului. Intrară aci pe o punte. Acolo citiră mulțime de nume de oameni cunoscuți și necunoscuți ce crezură să trecă astfel la posteritate, fără să ție socotă că kioskul era ursit să trăiască mai puțin de cât amatorii de nemurire.

Elena se află aici câte-va minute singură cu Alexandru.

— Ești încă supărat? întrebă ea.

— Nu-mi mai aduce aminte! răspunse Alexandru. Elena mea! ești bună pe cât ești frumoasă; generoasă pe cât ești dulce... treci cu vederea capriciul meu. Te iubesc prea mult; iată toată crima mea! Știi că sunt gelos de orice ființă care ți arată simpatia? Îmi pare că natura și oamenii au complotat, ca să te răpească amorului meu! încrederea nu lipsește. Dar este încă vorbă de încredere? sufletul tău este cast ca sufletele fecioarelor osianice, o știu; dar poți să încetez de a fi gelos?... voi înceta atunci când voi înceta a te iubi; atunci voi putea rezona: voi putea roși că am avut slăbiciune de a fi gelos.

— În tot-d'auna îmi ceri ertare și în tot-d'auna mă insultă! Ce inegalitate de caracter!

Eă nu sunt așa... fii tot-dauna cum ești acum!...

— Spune-mi cum acest Ranu ți-a declarat amorul său?

— Nu mă întreba!... am uitat.

— Îl urăsc! zise Elescu.

— Nu merită nici ură, nici simpatie!...

Ei tăcură. Elena deveni gânditoare.

— La ce te gândești? întrebă Alexandru.

— O idee egoistă, răspunse ea. Toți acești oameni ce ne însoțesc sunt de prisos aici, nu este așa! ași voi să fim numai amândoi!...

— Mă iubești dar! întrebă Alexandru.

— Tot-d'auna aceiași întrebare!... Dacă nu te iubeam, era să fac ceea ce am făcut?

— Sacrificii? nu sunt mari...

— Nu-mi vorbi de sacrificii... Știu ce vei să zici... a-
cele sacrificii le desprețuiesc; o femeie nu are trebuință
de dăsele, ca să dovedească că iubește pe un om; nu
nu e aceasta dovada. Sacrificiul este a călca parola sa
înaintea bisericeii și a bărbatului; a avea inima zdrobită
de durere și a fi silită să suriză cu fericire, a vedea pe
soțul său, a'i suride, a'l răsfăța, a'i zice că 'l iubește, când
nu poate să îl sufere. Sacrificiul este a se gândi că înșală
pe acela ce are încredere într'însa! Nu te amăgi, edu-
cațiunea noastră este astfel că onoarea în maritagiul s'a
făcut atât de familiară încât este o virtute de a o viola, o
slăbiciune de a o respecta. A iubi pentru o femeie mări-
tată este dar de multe ori o virtute, și ori-ce virtute im-
plică ideia unui sacrificiu... Știi, Alexandre, ce trebuie să
facă o femeie care a trădat parola dată soțului său? Să

moară! iată pentru ce zic că este o virtute de a iubi!...

— Ce fel? răspunse Alexandru... Veî să morî!...

— Aî gândit oare alt-fel? când 'ţi-am zis pentru întâia oară că te iubesc, eî m'am destinat la moarte. Altfel nici odată nu aî fi auzit vorbe de tinereţe din gura mea!... Ceea ce mă consolă, este numai purificarea printr'o mörte a căriî cauză va fi căinţa.

— Mî-aî zis de multe orî că sunt fantastic... văz că ştii să fî mai mult de cât mine...

— Să lăsăm aceasta! m'aî întrebat dacă te iubesc!... şi vreî un răspuns!... Dumnezeu nu a creiat espresiunî fidele pentru colorile cerurilor... nu voiî putea esprima nici odată ce simţ! în amorul sî pentru D-zeî, omul i-a dat o formă ce nu are nimic de divin, o vîrstă ce nu are nimic poetic; dacă te iubesc întrebi?

Da! iată tot ce pot a zice.

— Te crez! zise el. Dar acest amor va ţine oare! mâne, poi-mâne poate să se schimbe?

— Se poate, zise Elena..! puţin timp am să trăesc.

— Spune-mî ce sunt aceste gândurî de moarte?

— Nu o să murim nici o dată? întreabă ea surîzînd.

— Nu! nu!... nu voiî să morî!... atunci voiî muri şi eî...

Elena se uită la Alexandru şi surîse.

— Atât mai bine! zise ea... vom merge a trăi şi a ne iubi în cerurî.

Dar caiî se puseră la trăsuri. Ei părăsiră kioskul, egumenul le aduse o condică să-şi subscie fie-ce persónă numele, şi dacă aî fost mulţumiţi saî nu; această condică era trimisă la Eforie la finele anului. Egumenul căta să o arate eforilor. Ea dovedea atât numărul călătorilor cât

și purtarea egumenului cu dênșii, acéstă regulă contrariă mult pe egumeni.

Zoe se subscrise comitesă; principesa își mai puse înaintea titlului său de contrabandă: Luminăția Sa.

În acest moment ajunse acolo un ministru dintr'o cercetare ce făcuse singur prin județ; prefectii, sub-prefectii, urmați de funcționari mai mici și de dorobanți, îl însoțiau în cale. Ministru strânse mâna acestor dame ce le cunoștea, le întrebă unde se duc și le spuse de unde vine el însuși.

Era un om de mare probitate și activ, dar cualități ce fac pe un ministru să se deosebească. Dar nu avea geniul epocii de regenerațiune în care se afla.

— Am făcut mulți fericiți în călătoria mea! zise el. La mulți le-am șters lacrămile dându-le saii despăgubirii, saii posturii, saii promisiuni pe care le voi împlini. Pe toți i-am împăcat, i-am înfrățit...

— Rău sistem de a governa este acela de a face să se mulțumească toți, zise Elena.

— Cum? răspunse ministru, d-ta vorbești ast-fel?..

— Pentru ce nu?... ai pedepsit pe cei asupritori? Pe cei despoitori!...

— Ho! ho!... zise ministru... iată o utopie!... atunci cum am mai putea governa?... Doi funcționari ce am găsit furii, sunt deputați... trei alți rude cu miniștrii... cinci alții oameni lui... care au o mare înrîurire în presă. Dacă i-ași fi pedepsit, ași fi sculat în contra mea o parte din adunare; ași fi adus desbinare între miniștri, ași fi spus ministerul la o sută de articole fulgerătoare în toate foile romane, și opiniunea publică ar fi fost contra mea.

Nu este dar un bun mijloc de guvernământ a pedepsi pe furî...

— Crez că nu se poate zice nici odată, acest guvern e bun ! acest alt e rău ! fapta lor încă nu poate să-i califice cu precisiune, căci ceea ce este bun pentru o parte de oameni poate să fie rău pentru altă parte, şi ori ce guvern poate să aibă fapte şi bune şi rele. Către acestea guvernul cel mai bun mi se pare a fi acela ale căruî fapte îmbrăţişează mai mult interesele generale, aceasta se poate recunoaşte mai târziu.

— Sistemul dumitale de guvern este a sacrifica interesele generale în favórea intereselor individuale, acestea póte să-ţi merite sprijinul individual, nici odată sprijinul general... majoritatea este sacrificată ast-fel, şi mai curând saü mai târziu îţi va cere socoteală severă !...

Loveşte lenea, viciul, hrăpirile, nedreptatea orî unde le vei găsi, orî-cine ar fi cei ce le practică ! Şi naţiunea îţi va ţine socoteala, ast-fel îţi zise Elena.

— Nu este nici timpul, nici ţara... cei mai mulţi sunt răi aici...

— Meritul este şi mai mare atunci.

Dar damele se urcară în trăsurî; ministru le salută; trăsurile plecară.

— Iată, zisa Elena lui Alexandru, pentru ce lucrurile nu se schimbă în ţară !... Se plâng unî că regimul Constituţional este cauza de nu merg lucrurile : Dar principî constituţionali s'aü pus óre în legî şi apoi în practică ?

Trăsurile trecură de mai multe orî apa Prahovei, apoi urcară pe un deal. Calea până la Breaza este periculósă. De aici şi până la hotar începe o şosea, îndată ce se

puseră pe șosea, se duseră repede. Lăsară monastirea cea mică Lespezile, la stânga peste Prahova și în vârful unei păduri, și purceseră către Sinaia, unde ajunseră înaintea serii.

Sub trâmă de stânci gigantice și tăiate ce se ved încă de la Dunăre, și pe care le numesc Bucegi, pe un deal, este zidită această monastire. Ea este a spitalului Colțea, bine înzestrată, ea dă azil călătorilor ce circulă pe calea către Brașov. Cel d'întâi lucru despre care Elena se informă, ajungând aici fuse dacă bărbată-său era acolo ; i se răspunse că nu venise încă. Superiorul le dete doă apartamente unul pentru dame, altul pentru bărbați.

Aici voia să treacă noaptea.

Visitară biserica, curtea mănăstirii celei vechi ; casele călugărilor sunt niște adevărate închisorî umede, crăpate, ruinate ; ele presintă un aspect de miserie. Călugări apar în mijlocul acestor ruine ca niște fantasme, și cu toate acestea mănăstirea are avere mare ! Statul a pus mâna pe veniturile mănăstirilor neînchinat între care intră și aceasta. De de doi ani casa centrală a mănăstirii s'a confundat cu a statului. Statul se mărginește a da o subvențiune care abia ajunge pentru cheltuieli de toate zilele ; mănăstirile se ruinează din zi în zi.

Călătorii făcură o preumblare pe dealurile și văile vecine cu mănăstirea. Acestă natură maiestoașă și sălbatecă are un fermec deosebit pentru toate sufletele. Elena rămase mult timp absorbită în meditațiuni melancolice. Ea se despărți de grupa cea voioasă, se înlătură în pădurile de arbori bătrâni udate de torente. Ea iubea cu patimă și musttrarea cugetului era atât de putinte ca amorul ei. De câte ori nu se desprețuia ea însă-și simțindu-se

atât de învinsă ! De câte ori nu blestema ziua când a cunoscut pe omul care era obiectul amorului ei !...—Nu mai pot a mă retrage înapoi ! zise ea... este târziu !... nu crez că mai pot trăi fără a 'l vedea ?... oh ! peetru mine este decis ! ori în ce chip !.. a muri... Grupa se risipi ; cele două dame stătură a se consola cu Ranu ; Caterina părea absorbită într'o convorbire cu George ; Alecsandru profită de aceasta, ca să urmeze pe Elena. El o găsi șezând lângă o fântână înconjurată de arbori. Elena apăru în ochii lui Alexandru privind visătoare jocurile apei capricioase ca o nimfă din antichitate ce apărea călătorilor rătăciți

— Ce faci acolo ? o întrebă el.

— Nu eram singură ; răspunse ea. Eram amândoi.

Alexandru șezu lângă dânsa.

Elena trecu mâna sa mică și albă pe fruntea amantului ei.

— Această frunte a fost senină ca cerul de astăzi ; nici un nor nu a trecut pe dânsa... Cât sunt de fericite când văz că ești mulțumit ! Amorul el însuși are zilele sale de vijelie ; dar eu prefer pe cele senine, atunci sufletele noastre plutesc cu fericire pe o lume de vise plăcute !...

Seara se cobora în văi răspândind un farmec dulce și misterios. Luna surîdea în vârful unei stânci, murmurul apelor din prejur invita ori-ce suflet la reverii.

— Ce locuri bogate de poezii, zise Elena ; simți ceea ce simț eu ; nu sunt poeți numai poeții de profesiune. Cei ce scriu ca să fie citați, de multe ori se servă cu spiritul în locul inimei. Pe când aceia ce auz poezia în inimă, ce o ascunde ca un prezent ceresc și nu o aruncă

vulgului, pot mai lesne să găsească calea inimii...

Alexandru îi luase mâna și o strângea pe sînul lui.

— Mă iubești?... îi zise el... înger dulce al fericirii mele!... lasă inima ta plină de amor să se spargă ca bobocul unei roze ce înfloarește și revarsă parfumul ei cerească... vino pe sînul meu ce nu bate de cât pentru tine... înclină fruntea ta ca o floare pe fruntea mea... e dulce a iubi și a fi iubit, Elena mea! e dulce a respira parfumul ceresc al gurii tale! a atinge cu buzele mele buzele tale curate și înfocate... a confunda sufletul meu în sufletul tău ca două raze ce se unesc! oh! nu mai sunt singur în lume! acum îmi place lumina soarelui!... viața mea a devenit un vis poetic! lumea un paradis unde totul mă repește, mă îmbată!.. nu! nu mai sunt singur! Sufletul meu este sufletul tău, corpul meu corpul tău, inima mea inima ta!... Timpul trece repede; iluziunile se scutură ca florile, corpul vestejește!... oh! pentru ce nu putem să oprim sboorul zilelor!... Lasă-mă să mă îmbăt de parfumul sufletului tău, de grăciile tale... și apoi... într'unul din acele vise de voluptate, să mor!...

Elena era răpită. Ea rugă încet cerul să-i arunce în inimă o suflare rece; obrăzii săi deveneau aci rumeni ca purpura, aci palizi; ochii săi plini de amor și de patimă se înturnau cu sfială de la Alexandru; sînul ei bătea cu voluptate: un fior rece încinse tot corpul său ce ardea ca o flacără, mâna sa tremura în mâna amantului său, buzele lui Alexandru întâlneau buzele sale.

— Alexandre! zise Elena, voi fi a ta într'o zi; însă nu astăzi!... ora morții nu a venit încă... lasă-mă înainte de a muri să mă bucur încă de fericirea d'a te iubi.

— Ce zici ? nu te înțeleg ? întrebă el.

— Când voi fi a ta, trebuie să mor.

— Aide !... zise el, ast-fel tot-d'auna vestejești bucuria inimii mele !

— Sunt superstițioasă !... Cred că în ziua când voi fi a unui amant, o să mor, timpul nu a sosit... în acea zi eu însămi voi veni la tine... acum să mergem !... este seară... bărbatu-meu o fi venit !...

Ea zise toate acestea cu o seriozitate atât de mare în cât Alexandru se supuse fără a murmura.

Plecară către mănăstire unde companionii cei alți nu sosiseră. Postelnicul nu se arătase.

Elena și Alexandru șezură pe o galerie ce căuta spre biserică. Elena era palidă și visătoare. Alexandru el însuși căzuse pe gânduri.

— Ce ai ? îl întrebă ea.

— Ce finețe au femeile, răspunse el.

— Nu crede Alexandre ! zise Elena, nu a fost acesta o stratagemă cum gândești poate ; voi fi a ta ; dacă odată ți-am mărturisit că te iubesc... nu sunt ca cele-alte femei... nu știu să înșel, nici să mă înșel... care este femeia ce iubește cum te iubesc eu și care nu sfârșește prin a se da !... Dacă este o crimă nu este a se da, ci este a iubi. Toate femeile care iubesc, tremură când se gândesc că pot să facă cel din urmă sacrificiu, și îl fac. Cei alți veniră atunci.

Ei se puseră la convorbire.

Principesa începu a deveni gelosă de Caterina.—Ce fel ?

zise ea, această fată să fie preferată mie de George ?

— Pițigăitură nebagată în seamă, să mă lase pe mine,

— bogată, spirituală, frumoasă ?... nu se poate !...

crez că și-a pierdut spiritul !... am să-l observ cu băgare de seamă. Să aflu...

O trăsură intră în monastire, era postelnicul. Elena îi eși înainte. El ajunsese plin de bucurie, căci reușise într-o speculă comercială.

Sfârșitul volumului I.

Prețul Lei 2.